

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Centrul Republican de Resurse pentru Asistență Socială

“Salvați Copiii” Moldova

Maria BULGARU
– *coordonator* –

Probleme de integrare socială a persoanelor refugiate

*Culegere de articole
elaborate în baza comunicărilor la Conferința științifică
„Probleme de integrare socială
a persoanelor refugiate și deplasate intern”
din 25 noiembrie 2005*

Chișinău - 2005
CEP USM

CZU 364.04-054.73(082)

P 93

Culegerea de față include materialele conferinței științifice „Probleme de integrare socială a persoanelor refugiate și deplasate intern”, organizată de Facultatea Asistență Socială, Sociologie și Filosofie a USM, Centrul Republican de Resurse pentru Asistență Socială (CRRAS) și ONG „Salvați Copiii” Moldova cu sprijinul Asociației Maghiare pentru Migranți MENEDEK.

Este destinată studenților de la specialitățile de asistență socială, profesorilor, lucrătorilor sociali, tuturor celor care doresc să cunoască și să se implice în activități de soluționare a problemelor persoanelor refugiate, solicitante de azil și deplasate intern.

Redactor: Ariadna STRUNGARU

Tehnoredactare computerizată: Oleg BULGARU

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

„Probleme de integrare socială a persoanelor refugiate”, conf. șt. (2005; Chișinău). Conferința științifică „Probleme de integrare socială a persoanelor refugiate și deplasate intern”. : Culeg. art. elab. în baza comunic. conf., 25 noemb., 2005 / coord. : Maria Bulgaru. – Ch. : CEP USM, 2005. -240 p.

ISBN 9975-70-599-5

200 ex.

364.04-054.73(082)

*Lucrarea a fost editată cu sprijinul
Asociației Maghiare pentru Migranți MENEDEK*

© CRRAS, 2005

ISBN 9975-70-599-5

SUMAR

SECȚIUNEA I

Repere teoretice și practice în asistența socială a persoanelor refugiate și deplasate intern.....	5
Fenomenul refugiului: dimensiuni conceptuale (<i>Maria Bulgaru</i>).....	7
Necesitatea pregătirii cadrelor didactice pentru educația interculturală (<i>Diana Cheianu</i>).....	25
Aspecte anomice ale procesului migrațional în Republica Moldova (<i>Mariana Buciuceanu</i>).....	38
Modele de investigare și intervenție în practica asistenței sociale a persoanelor refugiate (<i>Marcela Dilion</i>).....	51
Aspecte practice ale asistenței sociale a familiilor refugiate (<i>Victoria Versteac</i>).....	60
Scala de modulare a normalității – instrument de evaluare a situației persoanelor refugiate (<i>Cristina Ursu</i>).....	67
Utilizarea tehnicii interviului în evaluarea nevoilor persoanelor refugiate (<i>Lilia Mazur</i>).....	77
SECȚIUNEA II	
Integrarea socială a persoanelor refugiate și deplasate intern: probleme și tendințe.....	83
Integrarea persoanelor refugiate în cadrul Republicii Moldova – modalitate de consolidare a statusului social (<i>Stela Millicenco</i>).....	85
Promovarea principiilor demnității umane în procesul de integrare socială a persoanelor refugiate (<i>Victoria Șargarovschi</i>).....	100

Reacții de conflict în procesul de integrare a refugiaților în mediul comunitar (<i>Vadim Pistrinciuc</i>).....	105
Principiul solidarității – expresie a interacțiunii dintre refugiați și comunitate (<i>Maria Buzdugan</i>).....	112
Educația pentru toleranță în sprijinul refugiaților (<i>Diana Dumitraș</i>).....	118
SECȚIUNEA III	
Protecția socială a persoanelor refugiate.....	125
Principiile protecției și integrării sociale a refugiaților și solicitanților de azil (<i>Nicolae Chistruga</i>).....	127
Protecția socială a femeilor refugiate și solicitante de azil (<i>Rodica Cârnici</i>).....	134
Dimensiuni ale asistenței sociale destinate copiilor refugiați (<i>Alina Bulimestru</i>).....	141
Reducerea excluziunii sociale a refugiaților prin servicii asistențiale (<i>Cristina Nuca</i>).....	152
Modalități de rezolvare a conflictelor apărute între refugiați și comunitate (<i>Marina Iacovenco</i>).....	158
ANEXE	167
Convenția din 1951 privind statutul refugiaților	169
Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților	197
Legea Republicii Moldova cu privire la statutul refugiaților...	203
Protecția refugiaților în întrebări și răspunsuri	223

SECȚI UNEA I

Repere teoretice și practice în asistența socială a persoanelor refugiate și deplasate intern

- **Maria Bulgaru.** Fenomenul refugiului: dimensiuni conceptuale
- **Diana Cheianu.** Necesitatea pregătirii cadrelor didactice pentru educația interculturală
- **Mariana Buciuceanu.** Aspecte anomice ale procesului migrațional în Republica Moldova
- **Marcela Dilion.** Modele de investigare și intervenție în practica asistenței sociale a persoanelor refugiate
- **Victoria Versteac.** Aspecte practice ale asistenței sociale a familiilor refugiate
- **Cristina Ursu.** Scala de modulare a normalității – instrument de evaluare a situației persoanelor refugiate
- **Lilia Mazur.** Utilizarea tehnicii interviului în evaluarea nevoilor persoanelor refugiate

FENOMENUL REFUGIULUI: DIMENSIUNI CONCEPTUALE

Maria Bulgaru,

*doctor habilitat, profesor universitar,
Universitatea de Stat din Moldova*

O forță dintre cele mai importante, care reîntregește imaginea începutului de secol al XXI-lea și care a devenit componentă inalienabilă a procesului de globalizare, este migrațiunea. Astăzi, în lume, milioane de oameni sunt nevoiți, din diferite motive, să se deplaseze dintr-o regiune în alta în interiorul țării (migrațiune internă) sau să-și părăsească țara (migrațiune internațională). Cea mai frecventă cauză a migrațiunii este disparitatea în ce privește nivelurile veniturilor, posibilitățile de angajare și bunăstarea socială, între rural și urban, între o regiune și alta, între o țară și alta. Există însă și fluxuri migratorii rezultate dintr-un șir de alți factori, precum: conflicte armate, etnice, religioase, persecutări pe motive de rasă, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau din cauza opiniei politice etc. Or, din cele circa 175 mln. de migranți internaționali, estimați în această calitate de Departamentul pentru Populație al Națiunilor Unite, o parte o constituie persoanele refugiate – mișcările oamenilor ce țin de migrațiunea forțată.

Migrațiunea forțată nu este un fenomen al societății contemporane. Ea poate fi regăsită în întreaga istorie a civilizației umane. Astfel, Vechiul Testament ne mărturisește despre fuga evreilor din Egiptul Antic în Israel (anul 1250 î.Hr.), care pe atunci se numea Hanaan. Acest fenomen – fuga de urmărire, este prezent și în istoria musulmană. Mohammad, fondatorul noii religii, a fost nevoit să fugă din Mekka în

Abisinia (Etiopia), iar mai apoi (în 622) – în Medina, drum ce a primit denumirea de Hadj. Numeroase relatări despre refugiați găsim în istoria religiei creștine. Însuși Isus Hristos, imediat după naștere, împreună cu Maria și Iosif au fost nevoiți să plece în Egipt, din motivul că erau urmăriți de Irod cel Mare, care se temea să-și piardă tronul. Puțin mai târziu toți creștinii erau urmăriți pe motive religioase.

Una dintre cele mai masive forme de migrațiune forțată a populației a constituit-o în sec. XV-XIX comerțul cu robii, de pe urma căruia numai în regiunea oceanului Atlantic au fost incluse în torentul migrațional zeci de milioane de africani, supuși ulterior la suferințe dintre cele mai grele. Cu circa trei sute de ani în urmă, 250 mii de protestanți (hugenoți) au fugit din Franța din cauza persecuțiilor religioase. Multiple torente de refugiați au luat naștere în prima jumătate a secolului al XX-lea de pe urma celor două războaie mondiale. De asemenea, descompunerea sistemului colonial, însoțită de apariția a circa o sută de state noi, a condus la creșterea numărului zonelor de conflict, de pe urma cărora milioane de oameni au fost impuși să-și părăsească baștina, căutând un adăpost ce le-ar fi asigurat cel mai elementar drept – dreptul la viață.

Șirul acestor evenimente este în continuă creștere, fenomenul migrațiunii internaționale, „benevole” sau „forțate” (celui al refugiuului) atingând în zilele noastre proporții impresionante. Astfel, dacă populația mondială a crescut în anii 1960 – 2000 de la 3 la 6 miliarde, apoi numărul migranților internaționali a crescut și el practic cu aceleași ritmuri – de la 75 mln în 1975 la 175 mln în 2000. După pronosticurile demografilor, populația globului va ajunge în 2050 la circa 9 miliarde, dintre care aproximativ 230 milioane vor fi migranți. În ultimele decenii, în fiecare zi sunt silite în medie peste

700 de persoane să-și părăsească țara, o bună parte din ele completând rândurile refugiaților. Numărul persoanelor cu statut de refugiat depășește actualmente cifra de 13 milioane, 80% dintre care sunt femei și copii.

Dacă până la mijlocul anilor '40 ai secolului al XX-lea persoanele refugiate (în esență victime ale celor două războaie mondiale) se aflau în majoritate în Europa, actualmente nici o regiune de pe Terra nu este ferită de problemele acestui fenomen. Chiar și America Centrală, care părea a fi o zonă uitată din perspectiva intereselor internaționale, astăzi a devenit o regiune dintre cele mai sfârtecate de violență politică și conflicte armate. Drept urmare, mai mult de 1,5 milioane de indivizi din acest spațiu au fost cuprinși în torentul persoanelor strămutate intern și al celor refugiate. Scala migrațiunii forțate variază, uneori semnificativ, între diferitele regiuni ale lumii. Astfel, conform datelor de la 1 ianuarie 2000, sub mandatul* Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (ICNUR) se aflau 22,3 mln de refugiați, aceștia fiind repartizați după cum urmează: Africa – 6,2 mln, Asia – 7,3 mln, Europa – 7,3 mln, America Latină și Bazinul Caraibelor – 0,1 mln, America de Nord – 1,3 mln, Oceania – 0,1 mln¹.

Începând cu anii '90 ai sec. al XX-lea fluxurile migraționale s-au intensificat și pe teritoriul Republicii Moldova. În ele se înscriu, mai întâi, masele de persoane care au fugit de conflictele etnice din diferite regiuni ale fostului imperiu sovietic (conflictele din Karabahul de Munte, Georgia,

---

* refugiat sub mandat – persoane care îndeplinesc criteriile de refugiat conform definiției Convenției ONU din 1951, dar care, din anumite motive, nu au fost recunoscute ca refugiați de țara de primire. ICNUR acordă ajutor la 22,3 mln de indivizi care se află în situație de refugiat, dar statut de refugiat au circa 14 mln.

¹ *Беженцы в цифрах.* –Женева, 2000.

Abhazia, Tadjikistan etc.), miile de repatriați din fostele republici ale Uniunii Sovietice, miile de persoane deplasate intern în urma conflictului din stânga Nistrului, aflux care continuă și până în ziua de azi, înregistrând cifra de circa 400 mii de persoane. Începând cu anii 1996 – 1997 teritoriul Republicii Moldova este traversat de un număr mare de persoane provenite din țările asiatice și africane care se îndreaptă spre Vest. Crește numărul migranților din Cecenia și Irak. O parte din aceștia sunt refugiați – persoane persecutate în țara de origine și care caută un adăpost ce le-ar oferi siguranță sub toate aspectele: politic, economic, social, cultural etc. Din această perspectivă Moldova nu totdeauna este atractivă, de aceea ea devine mai degrabă un cap de pod pentru migrații spre țările occidentale cu posibilități de integrare și funcționare socială net mai avantajoase. Conform estimărilor ICNUR, din 1997 până în 2003 în Moldova au fost înregistrați 951 migrați, dintre care 266 persoane au fost recunoscute ca refugiați.

Cele menționate sunt o mărturie a faptului că fenomenul refugiului a devenit un fenomen cu dimensiuni globale. De rezolvarea problemelor generate de el ține securitatea națională și regională, posibilitatea de supraviețuire a popoarelor.

Există multiple cauze – conflicte etnice, armate, religioase, politice, crize economice sau ecologice, care impun mase mari de oameni să-și părăsească locurile natale. O parte dintre cele mai complicate probleme referitoare la refugiați vizează aspectele care îi deosebesc, îi separă de alte grupe de migrați. Este foarte dificil să facem o deosebire clară între „migrațiunea benevolă” și „migrațiunea forțată”, dat fiind că factorii ce le generează se suprapun uneori atât de mult, încât practic devine imposibil a stabili care din aceștia generează un fel sau altul de migrațiune. Cu toate acestea, o analiză amănunțită a celor două

feluri de mișcare a populației permite totuși să fie evidențiate unele caracteristici distinctive. Astfel, strămutarea refugiaților are loc de cele mai multe ori brusc, pe neașteptate și în situații stresante ce le amenință viața. Deplasările de felul acesta implică, de regulă, pierderea mijloacelor pentru existență și a statusului social. Migranții „benevoli” au la dispoziție mai mult timp pentru a gândi fiecare pas, urmărind chiar din start să-și îmbunătățească situația social-economică.

Refugiații își lasă adesea casa fără a avea o claritate referitor la punctul de destinație. De asemenea, schimbându-și locul de trai, refugiații nimeresc de multe ori în spații unde nu au nici rude, nici prieteni, iar populația de aici are o atitudine ostilă față de ei. Migranții benevoli pleacă cel mai des în regiuni în care s-au așezat deja cu traiul cunoscutii, prietenii sau rudele lor și în care există posibilități de angajare în câmpul muncii.

O parte din migranții „benevoli” sînt atrași la noile locuri de standarde înalte ale nivelului de trai, de posibilitățile de a obține studii performante, noi profesii etc. Pentru persoanele refugiate determinanți sunt factorii ce-i „împing”/impun să plece din țara de baștină, dar nu cei atractivi. Scopul major al strămutării lor constă în a scăpa de situațiile ce le amenință viața și libertățile.

În același timp, există milioane de oameni care au fost nevoiți să plece din locurile natale în alte localități dar care nu pot sau nu doresc să plece din țară. Aceștia alcătuiesc o categorie aparte de persoane vulnerabile numite în termeni de specialitate – *persoane deplasate intern*. Persoanele deplasate intern pot fi definite ca grupuri masive de persoane care își abandonează spontan și forțat domiciliul sau reședința obișnuită, urmare a unor conflicte armate, care le pun în pericol viața, și se stabilesc în alte zone ale țării de origine. Deci, în cazul

persoanelor strămutate intern motivele pot fi similare cu cele ale refugiaților, cu deosebirea că ei rămân în țara de origine. De aceea, aceste persoane sunt subiect al protecției naționale, protecția internațională fiind asigurată la cererea sau cu acordul țării respective. În prezent, ICNUR acordă asistență câtorva milioane de persoane strămutate intern, dar nu tuturor, numărul cărora ajunge în lume la 20 – 25 milioane. În categoria de „persoane strămutate intern” nu sunt incluse cazurile în care necesitatea deplasării este impusă de dezastre ecologice, proiecte de dezvoltare sau proiecte de infrastructură, cazuri care, chiar dacă necesită intervenție umanitară, se află totuși sub protecția statului a cărui cetățenie o au.

Problema strămutării forțate a persoanelor este una dintre cele mai acute probleme cu care se confruntă omenirea, iar grupurile de indivizi cuprinși de această mișcare sunt segmente de populație dintre cele mai vulnerabile. Pentru a înțelege câtuși de puțin suferința umană ce urmează refugiului vom aminti că în Grecia Antică excluderea din țară (ostracismul) se afla pe lista celor mai aspre pedepse. Dramaturgul grec antic Euripide scria că nu există o pedeapsă mai greu de suportat decât să fii lipsit de patrie. Semnificativ în acest aspect este exemplul filosofului grec antic Socrate, care a preferat să bea mai bine cupa cu otravă decât să-și părăsească țara.

Cu toate acestea, situația refugiaților rămâne în mare parte neînțeleasă, ceea ce conduce la răspândirea atitudinilor negative față de ei, la confundarea cu migranții nelegali, iar în plan final – la a fi considerați o grea povară pentru țara gazdă, din care cauză se fac tot mai multe încercări de a închide hotarele pentru acești oameni.

În ultimii ani problema migrațiunii, inclusiv a refugiaților, este puternic politizată. Motivele sunt diferite: forțele

antimigrațiune din țările occidentale, care se pronunță împotriva oferirii azilului, sperie populația cu un posibil influx masiv de imigranți din țările fostului bloc sovietic și din țări neeuropene; țările din Uniunea Europeană manifestă teamă de o invazie a cetățenilor din noile state membre la fiecare lărgire a Uniunii; tot mai des este pusă în evidență creșterea rolului migranților în mișcările sociale și economice; o puternică poziție antimigrație și antiasil s-a format, în special, în urma atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001 (New York), din martie 2004 (Madrid) și din iulie 2005 (Londra).

Tot mai alarmante sunt tensiunile generate de dimensiunea etnică a torentelor migraționale. Aceste torente pot fi extrem de variate prin conținut, formă și gen, dar în același timp toate au de o caracteristică comună importantă – *apartenența la anumite etnii*. Deplasările mari de migranți/refugiați pot produce uneori o diferențiere etnoculturală și etnoconfesională crescândă a sociumurilor/comunităților, o eroziune a etniilor locale, motiv din care în unele țări multinaționale apartenența etnică a devenit un marcator determinant al raportului „de-al nostru – străin” și un generator de dispoziții xenofobe. Xenofobiile sunt manifestate față de toți migranții/refugiații, indiferent cetățeni ai căror state sunt, ajungându-se până la identificarea etnofobiei și migrantofobiei. Drept urmare, atât migranții, cât și grupurile de alte etnii, sunt considerați de băștinași ca fiind „străini” și respinși. Se poate întâmpla chiar ca în componența migranților să fie doar un număr mic de persoane de altă etnie decât cea a băștinașilor pentru ca aceștia să nu fie acceptați în întregime. În calitate de exemplu poate servi etnofobia din Rusia extinsă asupra tuturor migranților, aceasta în pofida faptului că în dese cazuri în torente migraționale predomină rușii.

În măsura cea mai mare sunt infectați de virusul etnofobiei locuitorii orașelor mari. În aceste spații devine îngrijorătoare lărgirea bazei sociodemografice a dispozițiilor xenofobe, răspândirea acestora, în special în rândurile tineretului, care demonstrează un nivel de intoleranță mult mai înalt decât oamenii în vârstă. Factorii care au contribuit la creșterea etno- și migrantofobiilor sunt diverși. Aceste fobii, însă, sunt determinate în mare parte de teama băștinașilor de a nu-și pierde propriile resurse, propria identitate. În acest sens se aduc un șir de argumente, precum:

- afluxul necontrolat al migranților complică esențial situația socială, destabilizând piața muncii, locuințelor și multiplicând problemele infrastructurii;

- migrația înrăutățește situația sanitaro-epidemiologică;

- migrația contribuie la creșterea criminalității;

- migrații de alte etnii ocupă pozițiile-chee în viața social-economică sporind tensiunile interetnice;

- modul de viață închis al unor comunități etnice de migranți contribuie la creșterea distanței socioculturale dintre acestea și populația băștinașă încât devine imposibilă conviețuirea lor împreună;

- schimbarea componenței etnice a țării care a primit migranți poate atinge proporții mari, ceea ce amenință securitatea națională;

- migrația constituie o premisă inevitabilă a conflictelor: există o limită a numărului de migranți după care conflictele sunt predeterminate;

- printre unele grupe etnice de migranți este răspândit extremismul islamic etc.

În contextul celor expuse devine clar că procedura acordării statutului de refugiat devine din ce în ce mai riguroasă, că la sosirea în țara gazdă refugiații se confruntă cu un șir de probleme ce țin de integrarea în societatea dată. Desigur, dispozițiile antimigraționiste nu sunt lipsite de temei: printre migranți și refugiați pot exista și criminali, și traficanți de droguri și de ființe umane, și persoane care urmăresc alte scopuri asociale. Este o realitate, de asemenea, faptul că creșterea masivă a numărului de imigranți, inclusiv refugiați, influențează balanța demografică, economică, socială și politică a statelor primitoare, devenind adesea o sursă a conflictelor intra- și interstatale. Aceste cazuri nu pot fi însă exagerate și aduse în calitate de argumente pentru a restrânge programele de protecție pentru refugiați, solicitanții de azil, după cum procedează unele guverne europene. Cu atât mai mult că în ajunul lărgirii Uniunii Europene numărul cererilor prin care se solicita azil în aceste țări a scăzut brusc de la 700 de mii (în 1992) la 288 de mii. Cercetările științifice demonstrează, de asemenea, că pe parcursul anului 2005 din cele 10 state noi membre ale UE vor trece în „vechea” Europă mai puțin de 300 mii de oameni. Aceasta contrar pronosticurilor făcute de unele ziare prin care se afirmă precum că spre Marea Britanie și alte țări occidentale se vor îndrepta milioane de persoane¹. Principala povară, generată de fenomenul refugiului, stă totuși pe umerii țărilor sărace și nestabile pe plan social și politic de pe continentele Africii, Asiei și Americii Latine, unde se află cei mai mulți refugiați. Numărul refugiaților din țările Europei de Vest constituie doar 5% din numărul total al refugiaților de pe glob. Este exagerată de asemenea afirmarea precum că mulți din solicitanții de azil din aceste țări sunt pur și simplu migranți

---

¹ *Беженцы*, том 2, 2004, № 135, с. 7.

economici. Conform estimărilor ICNUR, cererile neargumentate ale solicitanților de azil alcătuiesc în toate țările europene nu mai mult de 10-15%.

De asemenea, ar fi greșit să afirmăm că prezența într-o țară sau alta a persoanelor refugiate și a migranților în general se reflectă doar negativ asupra populației băștinașe. Există multiple exemple care demonstrează că raioanele populate de refugiați au devenit cu timpul adevărate centre economice, furnizătoare de noi mărfuri și servicii sociale. Pentru multe țări imigrații au devenit sursă ieftină de brațe de muncă. Se poate spune chiar că actualul nivel de dezvoltare al unor țări industriale se datorează migranților, inclusiv refugiaților. Or, milioane de solicitanți de azil demonstrează că ei dispun de capacități colosale de integrare în noile medii sociale. Pentru aceasta este nevoie ca țara primitoare să le ofere șansele corespunzătoare. Totodată, e necesar să se conștientizeze că succesul integrării depinde și de nivelul în care refugiații sunt pregătiți să primească normele culturale și valorile poporului băștinaș.

Unii politicieni, jurnaliști, alți activiști antimigraționiști denaturează adesea intenționat realitatea, în special în ce privește unul dintre cele mai importante aspecte ale acestei probleme – deosebirea clară dintre persoanele care se salvează prin refugiu de urmărire și care, fiind cu adevărat refugiați, au dreptul la protecție internațională și migrații economici, nelegali, care sunt în căutarea unei vieți mai bune. Probabil, atitudinea față de refugiați și solicitanții de azil într-adevăr ar putea fi îmbunătățită, dacă s-ar putea face o deosebire clară între aceștia și alte grupuri de imigrați. Spre regret, această problemă s-a transformat într-o problemă administrativă dintre cele mai dificile. Actualmente, persoanele solicitante de azil sunt calificate de guverne prin cei mai variați termeni: „refugiați

de-facto”, „imigranți politici sau economici”, „persoane deplasate peste hotare”, „refugiați sub mandat”, „refugiați navetiști”, „refugiați nomazi” etc. Situația impune necesitatea de a fi întreprinsă o analiză mai detaliată a conceptului de refugiat, dezvoltat în diverse documente internaționale cu privire la protecția acestei categorii de persoane.

Liga Națiunilor este primul organism prin care comunitatea internațională începe să-și asume responsabilități în beneficiul refugiaților prin adoptarea unei serii de acorduri internaționale. În 1921 Liga Națiunilor a creat Înalta Comisie pe Problemele Refugiaților (numind în calitate de Prim Comisar Suprem pe F.Nansen), împuternicită să ofere ajutor mai întâi celor 800 mii de refugiați din Rusia. Inițialmente, mecanismul juridic și organizațional de protecție a refugiaților se referea la necesitatea de a lua măsuri în situații deosebite. După primul război mondial acțiunile internaționale cu privire la protecția refugiaților se extindeau doar asupra unor grupuri concrete, cum erau, de exemplu, asirienii sau armenii.

Un alt pas semnificativ în evoluția reglementării statutului refugiaților ține de constituirea Organizației Internaționale pentru Refugiați (OIR, 1947-1951) – prima agenție care în baza unor acorduri cu guvernele a intervenit în repatrierea și strămutarea refugiaților, în special din Europa Centrală, în Statele Unite, Australia, Europa de Vest, Israel, Canada și America Latină.

O persoană care a fost considerată refugiat în conformitate cu unul din cele două documente este considerată, cu unele excepții, refugiat și conform reglementărilor mai recente. Ceea ce li se impută însă acestor instrumente este definirea „pe categorii” a termenului de refugiat, respectiv raportarea la

originea lor națională, la teritoriul pe care l-au părăsit și la lipsa protecției diplomatice din partea țării de origine¹.

Pe parcursul anilor, conceptul de refugiat a înglobat însă realități mult mai complexe. Imediat după cel de-al doilea război mondial, deoarece problema refugiaților nu a fost rezolvată, s-a simțit nevoia unui nou document internațional pentru a defini statutul juridic al refugiaților. În locul acordurilor ad-hoc adoptate în legătură cu categorii specifice de refugiați, s-a optat pentru un document care să cuprindă o definiție *generală* a refugiatului.

Convenția ONU din 28 iunie 1951 privind statutul refugiaților a constituit prima încercare din partea comunității mondiale de a da o asemenea definiție, care ar include nu doar unele grupuri deosebite de persoane. Având ca scop asigurarea continuității protecției internaționale, Convenția din 1951, prin articolul 1 A(1), prevede, mai întâi, cazul *refugiaților statutari*, adică al persoanelor care au fost considerate refugiați conform dispozițiilor instrumentelor internaționale ce au precedat Convenția ONU din 1951. Spre exemplu, un posesor al „pașaportului Nansen” sau al „certificatului de eligibilitate” eliberat de Organizația Internațională pentru Refugiați este considerat în continuare refugiat, în conformitate cu Convenția din 1951, cu excepția cazului când una din clauzele de încetare a devenit aplicabilă situației sale sau dacă acesta este exclus de la aplicarea Convenției de una din clauzele de excludere.

Articolul 1 A(2) din Convenția din 1951 conține *definiția generală* a noțiunii „refugiat”. Conform acestei definiții, refugiat poate fi considerată oricare persoană care, „în urma unor evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 și a unei temeri

---

¹ *Manual referitor la proceduri și criteriile de determinare a statutului de refugiat.* – Chișinău, 2000, p.3, 10, 11.

bine întemeiate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniei politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să se pună sub protecția acestei țări; sau care, neavând nici o cetățenie și găsimdu-se în afara țării în care își avea reședința obișnuită, ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă”¹.

Ulterior au fost elaborate noi acte legislative, noi norme reglementative, s-au introdus unele completări referitoare la conceptul de refugiat, dat fiind că o dată cu trecerea timpului au apărut cazuri de refugiați care nu puteau fi acoperite de Convenția din 1951 din cauza limitărilor temporale și/sau geografice pe care aceasta le conținea. Astfel, în 1967 a fost adoptat **Protocolul privind statutul refugiaților**, prin care statele se obligă să aplice prevederile Convenției din 1951 fără a ține cont de data limită de 1 ianuarie 1951. Deși este legat în acest fel de Convenție, Protocolul este un document independent, la care statele pot adera chiar dacă nu sunt părți la Convenție. Deja 144 de state au aderat la unul sau la ambele instrumente ale ONU cu privire la statutul refugiaților. În noiembrie 2001 parte la Convenția din 1951 și la Protocolul din 1967 a devenit și Republica Moldova. Peste un an, la 25 iulie 2002, a fost adoptată Legea nr. 1286 – XV, prin care este reglementat statutul refugiaților pe teritoriul republicii. Au fost create și structuri administrative (cum ar fi, de exemplu, Direcția Principală pentru Refugiați a Departamentului Migrațiune etc.), responsabile de implementarea legislației cu privire la refugiați.

---

¹ A se vedea: *Convenția ONU din 1951 privind statutul refugiaților* // Manual referitor la proceduri și criterii de determinare a statutului de refugiat. – Chișinău, 2000, p. 60.

Asistența refugiaților a devenit un obiectiv important și pentru activitatea unor ONG-uri („Salvați Copiii” Moldova, Consorțiul Italian de Solidaritate din Moldova, Centrul de Caritate pentru Refugiați, Societatea pentru Refugiați din Republica Moldova etc.), ale căror surse de finanțare provin în cea mai mare parte de la ICNUR.

De la 1 ianuarie 1951 responsabilitatea protecției internaționale a refugiaților a fost preluată de Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați, care, desigur, și-a adus aportul și în definitivarea statutului refugiaților. Statutul ICNUR conține definiții ale persoanelor asupra cărora se exercită mandatul Înalțului Comisariat. Aceste definiții sunt practic identice cu definiția conținută în Convenția din 1951. În virtutea acestor definiții, Înalțul Comisariat își exercită mandatul său fără data limită sau limitarea geografică. Astfel, o persoană care îndeplinește criteriile din Statutul ICNUR beneficiază de protecția Națiunilor Unite, asigurată de Înalțul Comisariat, indiferent dacă ea se găsește într-un stat parte la Convenția din 1951 sau la Protocolul din 1967, ori dacă a fost sau nu recunoscută de țara de primire drept refugiat pe baza oricăruia dintre aceste documente. Acești refugiați, ce se află sub mandatul Înalțului Comisariat, sunt numiți, de obicei, „*refugiați sub mandat*”¹.

Ceea ce caută refugiații în primul rând este o țară de azil în care viața le-ar fi în siguranță. Legislația internațională recunoaște dreptul unei sau altei persoane de a primi azil, dar nu obligă nici un stat să-l ofere. De aceea, chiar și persoanele care cad sub definiția „refugiatului”, stipulată în Convenția din 1951

---

¹ A se vedea: *Manual referitor la proceduri și criterii de determinare a statutului de refugiat*. –Chișinău, 2000, p. 5.

și în Protocolului din 1967, nu pot pretinde la dreptul de azil într-o anumită țară. Un asemenea drept nu este prevăzut nici în alte acte legislative cu privire la drepturile omului. Spre exemplu, în art. 14 al Declarației Universale cu privire la Drepturile Omului din 1948 se vorbește despre dreptul de „a căuta adăpost... și a se folosi de acest adăpost”, dar nu de **„a căuta și a primi”** un adăpost.

În ultimii ani în literatura de specialitate se desfășoară un șir de discuții cu privire la faptul dacă definiția refugiatului dată de Convenția din 1951 este suficientă și dacă corespunde cerințelor zilei de azi. Un imbold semnificativ pentru aceste discuții îl constituie faptul că pentru a stabili existența pericolului, persoana ce depune cerere de a i se oferi statutul de refugiat trebuie să indice atât cauzele „obiective”, cât și cele „subiective”. Or, nu este suficient să aparții comunității sau țării în care există un astfel de pericol; este necesar să se mai demonstreze și faptul că anume această persoană putea deveni victimă a pericolului existent.

După cum se știe, o parte din persoanele care se află în căutare de adăpost într-o altă țară și care pot demonstra că au „temeri argumentate” pentru a se refugia nu solicită să li se ofere statutul de refugiat, considerând că acest statut le-ar permite guvernelor din țara de origine să se răfuiască cu rudele lor. O altă parte din persoanele solicitante de azil nu insistă să obțină statutul de refugiat din considerente că ele doresc să se întoarcă înapoi acasă imediat ce le-ar permite condițiile. Totodată, nu sunt rare și cazurile când viața unor persoane aflate în căutarea azilului este cu adevărat în pericol, dar ele nu pot demonstra acest lucru în strictă conformitate cu rigorile Convenției ONU din 1951. Într-o asemenea situație se pomenesc, de regulă, persoanele provenite din țări cu o situație nestabilă, năpăstuite

de conflicte civile, declin economic, încălcări de drepturi legale etc., toate acestea suprapunându-se într-atâta încât devine imposibil să se acorde întâietate vreo uneia din ele în generarea de pericol pentru viață. În cazul dat nu este greu ca persoanele numite să fie incluse de guverne în grupul migranților economici, deci care caută azil pentru a-și asigura un nivel de trai mai înalt, și în felul acesta să-și scoată responsabilitățile ce țin de protecția refugiaților.

Cele menționate reprezintă doar o parte din factorii care conduc la ideea necesității completării definiției refugiaților din Convenția din 1951 cu noi elemente ce ar reflecta realitățile actuale din diferite regiuni. Din această perspectivă menționăm că, pe lângă Convenția din 1951, Protocolul din 1967 și Statutul ICNUR, au fost elaborate o serie de acorduri, convenții și alte instrumente regionale referitoare la refugiați, în special în Africa, în cele două Americi și în Europa. Unele din aceste instrumente regionale conțin și o definiție a noțiunii de refugiat sau o specificare a persoanelor ce pot beneficia de azil, elaborată prin prisma transformărilor ce au avut loc în interiorul țării, precum și pe arena internațională. În contextul celor expuse prezintă interes definiția noțiunii de refugiat dată de *Organizația Unității Africane* (OUA) în 1969, care constă din două părți. Prima parte este identică cu definiția dată de Protocolul din 1967 (adică definiția din Convenția din 1951 fără data limită și limitarea geografică).

Prin cea de-a doua parte, definiția OUA pare să fie mult mai ajustată la transformările ce s-au produs, aplicând noțiunea de refugiat oricărei persoane care, datorită nu numai urmărilor enumerate în Convenția din 1951, dar și „agresiunii externe, ocupației, dominației străine sau evenimentelor ce tulbură grav ordinea publică în anumite regiuni ale țării sau în întreaga țară

de origine sau a cărei cetățenie o are, este obligată să-și părăsească locul de reședință obișnuită pentru a căuta refugiu într-un alt loc, din afara țării de origine sau a cărei cetățenie o are”¹. Este o definiție conformată la realitățile țărilor în curs de dezvoltare și care nu cere ca refugiatul să demonstreze legătura directă dintre el și viitoarea amenințare.

În 1984 a fost adoptată **Declarația de la Cartagena**, care tratează problema azilului în America Latină. Printre factorii ce pun în pericol viața persoanelor, impunându-le să abandoneze locurile natale, au fost incluși de asemenea violența, în general, încălcarea în masă a drepturilor omului. În același timp se revine la cerința Convenției din 1951 prin care refugiatul trebuie să demonstreze că viața și libertățile lui sunt puse în pericol.

Menționăm însă că și aceste definiții nu epuizează întreg conținutul conceptului de persoană refugiată, ale cărui cauze pot fi mult mai diverse, incluzând dezastrele ecologice și economice. În alți termeni, definițiile elaborate în legislația referitoare la refugiați nu pot fi privite ca ceva dat o dată și pentru totdeauna. Ele trebuie completate permanent, ținându-se cont de schimbările profunde ce au loc în lume, de tendințele globalizării care vor fi însoțite de adâncirea și mai mare a prăpăstiei dintre cei bogați și cei săraci, iar drept urmare vor crește și torențele migraționale atât pe plan intern, cât și pe plan internațional.

Dacă sunt puse în pericol viața, libertatea și siguranța omului, probabil că nu are nici o importanță de unde vine acest pericol: este el un rezultat al urmăririi sau al unei alte forme de amenințare. Desigur, necesitatea completării conținutului conceptului de refugiat cu noi aspecte nu poate fi extinsă până la

---

¹ *Manual referitor la proceduri și criterii de determinare a statutului de refugiat.* – Chișinău, 2000, p. 7.

ștergerea hotarelor definiției clasice. Ba mai mult, atunci când statutul de refugiat este acordat indivizilor în masă, numai în baza faptului că ei au venit dintr-o țară anumită, noțiunea de „refugiat” va primi inevitabil o culoare politică. În cele din urmă lărgirea exagerată a conceptului de refugiat se poate solda cu lezarea drepturilor tocmai a persoanelor care au fost impuse să-și părăsească țara de origine. De aceea, această întrebare trebuie analizată cu cea mai mare precauție din toate punctele de vedere.

În concluzie menționăm că problema refugiaților continuă să fie și în sec. al XXI-lea o provocare a comunității mondiale. Pentru soluționarea acestei probleme este important ca statele, în special cele bogate, să fie antrenate într-o măsură mai mare în oferirea de protecție persoanelor ce sunt nevoite să-și salveze viața prin abandonarea țării, în crearea unei atmosfere tolerante față de reprezentanții altor popoare și a posibilităților de integrare în noul mediu. În același timp, pentru a micșora numărul refugiaților, este necesar ca comunitatea mondială să depună eforturi susținute în vederea cunoașterii și lichidării factorilor, acțiunilor generatoare de aceste fenomene, în determinarea căilor celor mai eficiente de prevenire a noilor ture de refugiați.

Bibliografie:

1. Bulgaru M. (coord.) *Asistența socială a persoanelor refugiate*. –Chișinău, 2005.
2. *Manual referitor la proceduri și criterii de determinare a statutului de refugiat*. –Chișinău, 2000.
3. *Беженцы – кто они?* –Минск, 2001
4. *Положение беженцев в мире. 50 лет гуманитарной деятельности*. –Москва, 2000.

NECESITATEA PREGĂTIRII CADRELOR DIDACTICE PENTRU EDUCAȚIA INTERCULTURALĂ

Diana Cheianu,

*doctor în sociologie, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova*

Cultura și stereotipurile

Cele peste 300 de definiții date culturii demonstrează varietatea și dificultatea circumscrierii sintetice a acestei noțiuni, printr-o însumare de însemne caracteristice, necesare și suficiente. Voi analiza în cele ce urmează cultura punând accentul pe următoarele trăsături importante: cultura nu este înnăscută, ci dobândită; ea este o dimensiune colectivă care delimitează diverse grupuri culturale; diversele aspecte ale culturii constituie un sistem.

Din această perspectivă, cultura este o formațiune ce se construiește în funcție de provocările mediului, ca un ansamblu de dispoziții destinate să răspundă acestora. Pedagogii, psihologii, sociologii susțin că cultura desemnează un ansamblu moștenit social și transmis prin conduite și simboluri purtătoare de semnificații, un sistem de reprezentări și un sistem de limbaj care se exprimă sub forme simbolice, un mijloc prin care oamenii comunică, își perpetuează și dezvoltă cunoștințele și atitudinile față de viață.

Cultura se manifestă și se autoconstituie ca unitate în diversitate, ca diferență afirmată și ca universalitate prin diferență. Ea aspiră să reprezinte în fiecare formă a sa umanitatea, exprimând, de fapt, tot atâtea modalități de afirmare. Relativitatea vizează mai mult configurațiile particulare ale acesteia și nu doar principiile ei de generare. Așa cum rasele, etniile, comunitățile sau indivizii sunt entități

diferite, reprezentând în același timp umanitatea, tot astfel și culturile se diferențiază sau se opun prin limbă și limbaj, prin modalitatea în care întrupează și reprezintă semnificații culturale și valori care, în fapt, pot să le apropie.

O trăsătură specifică culturilor este etnocentrismul. Acesta este un mod de raportare la membrii altei culturi. Caracteristicile etnocentrismului au fost puse în evidență de Claude Levi-Strauss care scria: „Atitudinea cea mai veche și care se sprijină pe baze psihologice solide, fiindcă are tendința să reapară la fiecare din noi când suntem puși într-o situație neașteptată, constă în a repudia pur și simplu formele culturale – morale, religioase, sociale, estetice care sunt mai îndepărtate față de acelea cu care noi ne identificăm”.

Foarte frecvent noi spunem: „Trebuie să ne comportăm ca lumea”, „La noi nu se face așa”, „Aceasta nu trebuie de permis în cultura noastră”, „Acestea sunt obiceiuri pentru sălbatici” etc. Cum putem caracteriza aceste atitudini ale noastre? Ele sunt niște reacții de respingere, de repulsie a altor modalități de a trăi, de a crede, de a gândi. Noi apreciem propriul model de a fi preferabil oricărui altul.

Etnocentrismul provine din experiența de viață a indivizilor și ține de mentalitatea și judecata comună pe care educația interculturală este datoare să o depășească. Etnocentrismul face să acționeze o funcție de discriminare între un „noi comunitar” și un „ceilalți ca alteritate” potențial distructivă, plină de pericole.

Din perspectiva interculturală se admit relații și negocieri între indivizii care prezintă culturi diferite, care pot determina apariția unor practici culturale noi. În prezent, nu mai putem privi cultura ca o sumă finită de trăsături particulare care perpetuează stereotipuri. În cazul în care cultura păstrează

trăsăturile monolitice și stereotipe, perpetuarea interculturală este sortită, inevitabil, eșecului, iar creația culturală care rezultă din aceasta devine imposibilă.

Eterogenitatea interculturală determină să folosim cu prudență clasificările, generalizările care circulă frecvent când este vorba de migranți, refugiați, inclusiv copiii acestora. Generalizările riscă să ascundă individualul, așa cum evoluează el la un moment dat într-un mediu particular.

Generalizările sunt consecința stereotipurilor. Procesul de categorizare nu este nefast în sine, dar pericolul apare o dată cu suprageneralizările posibile și evaluările deseori negative care sunt atribuite. Noțiunea de stereotip conduce la ideea de generalizare și de eroare de judecată, cu tot cortegiul ei de consecințe nedorite pe plan comportamental. În percepția noastră despre celălalt, frecvent exploatăm informațiile care țin mai mult de apartenența lui la o categorie, la un grup, decât cele ce-l caracterizează pe însuși individul aflat în fața noastră.

Noțiunea de stereotip în accepțiunea ei socio-psihologică a fost pusă în uz de către Walter Lippmann. Cu toate că termenul exista încă din 1798, el era rezervat tipografiilor, însemnând turnarea plumbului într-o formă destinată formării „clișeului” tipografic. Prin analogie, Lippmann a insistat pe rigiditatea concepțiilor umane, în special a celor care privesc grupurile sociale. Oricum, aceste „imagini din minte” sunt indispensabile pentru a face față informațiilor emise de mediul nostru înconjurător. Ele ne trimit să filtrăm realitatea obiectivă. După W.Lippmann, noi nu vedem înainte de a defini, ci definim înainte de a vedea.

Stereotipurile posedă o mare tonalitate afectivă, ele își găsesc originea în societate și oferă posibilitatea de a explica natura raporturilor dintre grupuri. Noi suntem determinați să

acționăm pe baza unor imagini din mintea noastră, a unor generalizări abuzive, a unor pierderi de memorie. În măsura în care mediul este foarte complex, trebuie să-l percepem efectuând o selecție severă. Mijloacele acestei selecții sunt categoriile, iar stereotipurile trimit la categoriile personale.

Deși este dificil să ne organizăm cunoștințele despre lume, deseori haotice și vaste, care par destructurate și care ne determină să simplificăm, să clasificăm, să generalizăm, trebuie să renunțăm la o imagine schematică extrem de simplă, stabilă și echilibrată.

În școală, numeroase stereotipuri vehiculate în legătură cu copiii care nu provin din grupul dominant – migranți, refugiați etc., generează probleme în relațiile profesor – elev, elev – elev și profesor – părinte(ți). De exemplu, declararea faptului că copiii refugiați nu cunosc nici chiar limba lor și că vor avea dificultăți în învățarea limbii de școlarizare este un stereotip larg răspândit pentru a justifica unele dificultăți școlare. Acest stereotip se bazează pe un număr de observații făcute în acest sens care, puțin câte puțin, au determinat o suprageneralizare periculoasă în măsura în care aceasta antrenează o serie de prejudecăți implicite asupra familiei și copilului care nu a reușit să învețe limba, asupra țării de origine care nu i-a oferit copilului refugiat un anumit nivel de instruire.

În asemenea situații ar fi bine să renunțăm la pretenția de a explica totul, de a găsi o cauză pentru toate câte se întâmplă atunci când situația este mult prea dificilă.

Educația interculturală: principii conceptuale și terminologice

Termenul „intercultural” a fost ales atât datorită sensului bogat al prefixului „inter”, cât și sensului antropologic al cuvântului „cultură”. Astfel, când spunem „intercultural”, înțelegem în mod necesar interacțiune, schimb, reciprocitate,

interdependență, solidaritate. Înțelegem de asemenea: recunoașterea valorilor, a modurilor de viață, a reprezentărilor simbolice la care se raportează ființele umane, individul sau grupurile în relațiile cu semenii; recunoașterea interacțiunilor care intervin la un moment dat între multiplele aspecte ale aceleiași culturi și între culturi diferite în timp și spațiu.

Intercultural este semnul: recunoașterii diversității reprezentărilor, referințelor și valorilor; dialogului, schimbului și interacțiunilor între diverse reprezentări și referințe; unei relații dialectice, de schimbări reale și potențiale în spațiu și timp.

Educația interculturală este calea obligatorie pentru educația drepturilor omului care urmărește să depășească etnocentrismul. Ea trebuie gândită în termeni de strategie pentru:

- a pune întrebări asupra certitudinilor etnocentriste și a normelor noastre monoculturale;
- a transforma imaginile, stereotipurile și a depăși prejudecățile generatoare de judecăți și acțiuni;
- a face loc, în mod egal, celor care sunt depreciați, precum și competențelor, referințelor lor culturale și modalităților de expresie;
- a favoriza recunoașterea complexității și a relațiilor existente atât între culturile, clasele sociale, instituțiile de învățământ, disciplinele școlare, obiectele științifice etc., cât și între ființele umane indiferent de vârstă, limbă, etnie, cultură sau religie;
- a învăța și dezvolta negocierea și comunicarea între indivizi, grupuri și comunități și a le face să fie benefice pentru fiecare dintre părți;

- a articula responsabilitățile care revin fiecăruia prin raportare la comunitățile locale și naționale, la fel prin raportare la comunitatea internațională.

A te întreba asupra locului culturii tale în multitudinea culturilor lumii, a renunța la impunerea acesteia și a nu o mai considera ca singura demnă de a fi împărtășită, toate acestea țin de **conceptul de relativism cultural considerat deseori ca un principiu de bază al abordării interculturale în educație**. Succesul său provine din decentrarea pe care o impune și din postulatul său inițial care dorește să redea diversitatea operațională și pozitivă.

Pentru o educație realizată într-o perspectivă interculturală, interdependențele și afinitățile nu sunt văzute ca elemente mai mult sau mai puțin marginale sau izolate ale vieții sociale și ale activităților educative. Ele constituie o realitate, un principiu fundamental și o perspectivă care se regăsește în întreaga organizare și activitate a instituțiilor educative, de la creșă la universitate. În deciziile luate, în alegerile efectuate, în activitățile propuse, în modalitățile de negociere adoptate se ține cont de diferențele culturale. **Perspectiva de acțiune este în acest caz un alt principiu fundamental al educației interculturale.**

Responsabilitatea de a dezvolta o educație interculturală implică nu numai profesorii, ci și toți partenerii din comunitatea socială. Toți sunt implicați din cel puțin două motive. Mai întâi, este important ca în propriul lor mediu profesional și în universul relațional să respecte drepturile omului. În al doilea rând, este important să fie luate decizii care să favorizeze o educație interculturală și solidară. **Educația interculturală este, deci, o responsabilitate a tuturor membrilor societății.**

Educația interculturală prezintă cel puțin două dimensiuni, care se condiționează reciproc și care sunt într-o legătură indisolubilă: o dimensiune a cunoștințelor, obiectivă, și o dimensiune a experienței, subiectivă și relațională. Prima dimensiune are ca scop să furnizeze copiilor, tinerilor și adulților, după capacitatea lor de înțelegere, mijloace conceptuale pentru a percepe realitatea și a interpreta informațiile pe care le primesc, să le asigura o informare vastă și obiectivă, care să permită luarea unei poziții, prin raportare la experiența lor cotidiană, să depășească punctele de vedere parțiale și părtinitoare, stereotipurile și prejudecățile, să se situeze și să comunice într-o lume diversă. Dimensiunea experienței înscrie educația în viață. Ea mobilizează potențialul de învățare al individului pentru a-i asigura o dezvoltare echilibrată și armonioasă, care să-i permită să fie deschis semenilor săi. În acest caz, actorii sociali învață să descopere și să stăpânească, în toată complexitatea lor, sentimentele care intră în joc în cadrul relațiilor sociale și interculturale, să-și respecte aproapele, să aprecieze posibilitatea de îmbogățire spirituală reciprocă ce poate fi realizată în mare parte prin relația cu celălalt și să coopereze cu membrii comunității.

Punctele forte și punctele slabe în procesul educațional au la bază contextul politic, economic și social. Totuși, am putea menționa următoarele repere în conținuturile învățământului.

În cadrul educației formale, educația interculturală se poate realiza la toate disciplinele de învățământ, pentru că toate disciplinele trebuie să invite la toleranță, la respectarea drepturilor omului, la dezvoltare, fie că este vorba de științele socioumanistice – istoria, dreptul, limbile, literatura, fie de științele economice – matematica etc. Este important, de asemenea, ca educația interculturală să țină cont de

evenimentele cotidiene și să îndemne la reflecție asupra problemelor actuale.

Drepturile omului sunt abordate adesea în cadrul educației civice, făcându-se referire la legislația națională și cea internațională care reglementează aceste drepturi, precum și la instituțiile statale menite să asigure respectarea lor. Cu toate că este important ca învățarea să se bazeze pe propria experiență a elevilor, astfel încât ei să poată înțelege cele prezentate, trebuie evitată capcana unei prezentări prea restrictive care prezintă pericolul egocentrismului. Drepturile, conceptele, desfășurarea vieții locale trebuie integrate, de aceea, într-o perspectivă internațională, mondială.

Pregătirea cadrelor didactice pentru educația interculturală

Într-o societate multiculturală, a devenit imperativă evitarea conflictelor sociale printr-o educație interculturală care să conducă la înțelegerea și respectul diversității culturale, la comunicare și cooperare între persoane de origini diferite.

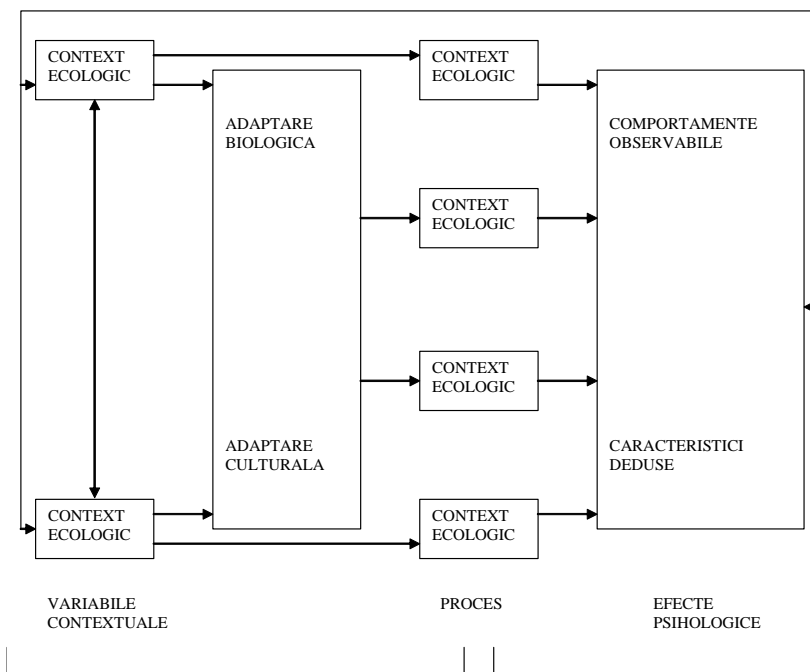
Creșterea numărului de migranți, refugiați, solicitanți de azil pune tot mai stringent problema educației interculturale.

Un rol important în promovarea educației interculturale revine cadrelor didactice care trebuie pregătite în acest sens. Din ce în ce mai frecvent, pedagogii au în clase copii de refugiați cu care trebuie să comunice, pe care trebuie să-i integreze în grupul școlar în particular, și în societate, în general. O pregătire care să le permită înțelegerea cauzelor și consecințelor care i-au determinat să-și părăsească țara de origine îi va ajuta pe pedagogi cel puțin să resimtă ca problematica prezență în clasă a copiilor care aparțin unor culturi diferite.

În acest caz, **cadrele didactice au nevoie de cursuri de psihologie interculturală**. Acest curs va instrui profesorii în

cea ce privește asemănările și deosebirile rezultate din funcționarea psihologiei individuale în diferite grupuri culturale și etnice, relațiile dintre variabilele psihologice și cele socio-culturale, ecologice, biologice, modificările permanente ale acestor variabile. Un cadru teoretic pentru psihologia interculturală este modelul ecocultural (vezi *Figura 1*).

Figura 1. Modelul ecocultural al psihologiei interculturale

Ideea generală a modelului ecocultural este că comportamentul individual e determinat, cel puțin parțial, de cultură, care este un răspuns al grupului la condițiile ecologice, socioeconomice și istorice. Relațiile dintre caracteristicile grupului și comportamentul indivizilor implică o serie de

procese, dintre care mai mult ne interesează aculturația și transmiterea culturală.

Aculturația (în engleză – *aculturation*) este procesul de interacțiune a două sau a mai multor culturi sau tipuri de cultură. Conceptul de aculturație a ajuns în arsenalul teoretic al științelor socioumanistice din antropologia culturală și se bucură de o largă răspândire. Antropologii britanici utilizează în locul termenului „aculturație” expresia „contact cultural”.

Aculturația este un proces complex care include aspecte precum: înlocuirea unor elemente culturale, combinarea unor elemente în complexe culturale noi, respingerea totală a unor elemente.

La intrarea în țara gazdă, refugiatul, adult sau copil, se află într-un proces de adaptare mai mult sau mai puțin rapid, mai mult sau mai puțin intens, după diverși parametri: locul și rolul pe care îl are în țara gazdă, statutul social și economic al comunității de origine în societatea gazdă, nivelul de dezvoltare social-economică a societății gazdă, durata și scopul șederii, inserția profesională sau școlară, vârsta, spațiul în care locuiește, faptul că este singur sau cu toată familia etc.

Fenomenul de aculturație implică noi moduri de relaționare, atât din partea membrilor societății de primire, cât și din cea a refugiaților și a solicitanților de azil. Aceste modalități de relaționare se bazează pe trei elemente: preferințe sau atitudini de aculturație, schimbări sau modificări comportamentale și nivelul de dificultate resimțit de indivizi în a face față situației sau „stresul de aculturație”.

Există diverse tipuri de aculturație: asimilare, integrare, separare/segregare și marginalizare. Aceste tipuri sunt în dependență de importanța pe care o acordă refugiatul păstrării

identităților și caracteristicilor culturale și de voința de a stabili relații cu alte grupuri din societate.

În cazul asimilației, are loc abandonarea completă a identității culturale în favoarea celei din comunitatea gazdă.

În procesul de integrare, refugiatul sau solicitantul de azil păstrează o parte din specificul culturii sale. Integrarea nu este realizată printr-o mișcare unilaterală a celui venit spre societatea gazdă. Aceasta se aseamănă cu un proces multidimensional, în care toate elementele părții integrante sunt redefinite de către noul venit. Situația dată pare cea mai echilibrată și poate satisface exigențele individului și ale comunității.

În cazul separării/segregării, fie că refugiatul dorește păstrarea identității sale culturale „intacte”, fie societatea gazdă împiedică stabilirea unor relații.

Procesul de marginalizare indică voință determinată din partea societății gazdă de neglijare a refugiaților și a solicitanților de azil.

Transmiterea culturală se face prin socializare și enculturație. Socializarea cuprinde toate încercările voluntare și conștiente de influențare a unui individ pentru a se conforma normelor sociale, în timp ce enculturația se referă la toate influențele inconștiente. Cel care crește într-o societate fără a fi în contact cu exteriorul ei nu poate înțelege că acele comportamente pe care le vede și pe care le imită nu sunt singurele posibile. Enculturația este, deci, adaptativă. Ea permite o viață armonioasă în interiorul unui grup, dar constituie, în același timp, sursa etnocentrismului care ne caracterizează pe toți.

Modelul ecocultural invită la respectul diversității culturale. Acest model a preluat din antropologia culturală

paradigma relativității culturale: fiecare societate dezvoltă cultura sa ca răspuns adaptativ la condițiile ecologice și socio-istorice. În acest sens, diversitatea nu împiedică individul să se identifice cu propriul grup și să-i respecte sistemul de valori, dar trebuie să-l împiedice să îl impună cu orice preț celorlalți.

Înțelegerea propriei enculturații joacă un rol important în depășirea etnocentrismului. Este necesară, însă, o alteritate pentru a putea privi cu „alți ochi” propria societate, insistențele proprii, precum și prejudecățile personale. În această decenterare (atât de dificil de realizat) constă aportul esențial al psihologiei interculturale la formarea cadrelor didactice.

Să încercăm să urmărim în continuare procesul de integrare a unui copil dintr-o familie refugiată în mediul școlar. Copilul refugiat sosește la școală cu limba, cultura sa de origine. Enculturația și procesele de adaptare (aculturație) la noul mediu școlar, însuși procesul de învățare vor fi pentru el importante. În această situație, cum poate pedagogul, care are ca obiective transmiterea cunoștințelor și socializarea, să țină cont de experiențele referențiale culturale ale fiecărui elev?

Având în vedere importanța experiențelor extrașcolare, socioculturale în procesele de învățare, s-ar putea încerca evidențierea la fiecare copil a achizițiilor care l-ar putea ajuta să găsească un teren familiar pentru un nou model de acumulare a cunoștințelor.

Contactele stabilite între culturi, mai exact între diverse grupuri culturale, favorizează anumite tipuri de legături în interiorul școlii și între familie și instituția școlară. De relațiile între culturi depind reprezentările sociale și sociocognitive ale copiilor, părinților și profesorilor privind locul fiecăruia în școală și în societate. În această privință, limba este unul dintre cele mai puternice atribute de identitate ale comunității.

Învățarea limbii țării gazdă îi va ajuta pe copiii refugiați sau migranți să intre într-o nouă arie culturală, iar necunoașterea ei poate declanșa conflicte de ordin social și cultural. Este greu de evitat stereotipia, care aduce adesea eșecuri școlare copiilor refugiați, datorate fie situației de exil sau imigrare, distanței culturale dintre țara de origine și cea de primire sau insuficienței de cunoaștere lingvistice. Un rol deosebit în socializarea reușită a acestor categorii de copii are pedagogul care știe să valorifice diferențele culturale, să creeze o atmosferă agreabilă în clasă și să insuflă încredere în forțele proprii la orice etapă a învățării.

Trebuie, deci, ca profesorii, pedagogii, educatorii etc., să treacă de la gândirea monoculturală la gândirea interculturală sau, în alți termeni, de la o gândire egocentrică la o gândire solidară. E necesar a dezvolta strategii de integrare care să pună accentul pe recunoașterea și respectul normelor, valorilor diverselor culturi; pe sprijinul reciproc, care să privească diversitatea ca resursă de valoare și care să diminueze intimidarea și abuzul. Este o responsabilitate ce revine tuturor membrilor societății.

Bibliografie:

1. Bourhis R.Y., Leyens J.-F. *Stereotipuri, discriminare și relații intergrupuri*. –Iași, 1997.
2. Bulgaru M. (coord.). *Asistența socială a persoanelor refugiate*. –Chișinău, 2005.
3. Dasen P., Perredaux C., Rey M. *Educația interculturală: experiențe, politici, strategii*. –Iași, 1999.
4. Gherguț A. *Managementul serviciilor de asistență psihopedagogică și socială*. – Iași, 2003.

ASPECTE ANOMICE ALE PROCESULUI MIGRAȚIONAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Mariana Buciuceanu,

lector, doctorand,

Universitatea de Stat din Moldova

Astăzi este recunoscut că populația tuturor statelor include și *migranți*. După cum atestă *Kofi Annan*, Secretar General al ONU, fiecare al 35-lea om în lume este migrant, adică trăiește și lucrează într-o țară străină¹. Este evident că pentru o dinamică pozitivă și controlată a procesului migrațional sunt necesare acțiuni reciproce și coordonate în domeniul politicilor migraționiste, o colaborare a țărilor (precum Comisia Globală cu privire la migrația internațională) în vederea protejării drepturilor tuturor muncitorilor migranți și a membrilor familiilor lor, realizării controlului migraționist și luptei cu migrația ilegală.

O data cu activizarea fluxurilor migraționale a crescut și îngrijorarea majorității statelor, inclusiv a celor nou-apărute pe harta politică, față de problemele aferente acestor procese de migrare în masă. Migrația, fie în cadrul țării sau între țări, este considerată o parte sau un aspect al procesului de dezvoltare – mai semnificativ la un moment sau altul și pentru o țară decât pentru alta, uneori o cauză a evenimentelor, alteori o consecință a acestora. Pe lângă recunoașterea contribuției migranților în dezvoltarea economică, socială și culturală a tuturor țărilor lumii pe parcursul secolelor, impactul procesului migrațional cunoaște și *consecințe negative*.

▪ În această ordine de idei constatăm că Moldova este văzută astăzi ca una dintre cele mai favorabile anturajuri pentru

---

¹ <http://www.cotidianul.ro/index.php?a=6603&shift=1&p=1> (noiembrie 2005)

migrație – atât din partea populației băștinașe, cât și din partea străinilor. Caracterul transparent al hotarelor cu vecinii noștri din Comunitatea Statelor Independente, precum și acordurile cu privire la circulația fără vize au condiționat *migrarea* în masă *ilicită* a populației autohtone, preponderent tinere, precum și așezarea sau în tranzitarea prin republică a cetățenilor străini.

- Migrațiunea forței de muncă, la ora actuală aceasta fiind și cea mai răspândită formă a procesului migrațional, *afectează negativ relațiile între țările de origine și țările de destinație*. Majoritatea lucrătorilor migranți din Moldova se află în țara de destinație ilegal, fie depășind termenul vizei, fie fără permis de lucru. Luând în considerație numărul destul de mare al moldovenilor în anumite țări, precum Cehia, Italia, Portugalia, Grecia și Germania, se poate presupune că există puține șanse ca moldovenii să fie bineveniți și respectați de localnici, în special de cei șomeri.

- *Migrația ilegală este o problemă a securității regionale*. În afara perturbărilor grave pe care le creează lucrătorii migranți pe piața de muncă a țării-gazdă, apar probleme de *ordin penal*: creșterea criminalității, traficul de droguri și femei etc. Spre exemplu, o bună parte de cetățeni aflați clandestin pe teritoriul Italiei nimeresc pe mâinile organelor de drept italiene. Astfel, în primele 9 luni ale anului 2003 din Italia au fost expulzați 310 cetățeni basarabeni. Situația criminogenă printre rândurile cetățenilor noștri aflați peste hotare este relativ sporită. Spre exemplu, conform statisticilor¹, în primele 9 luni ale anului 2003 au fost arestați 44 cetățeni ai Moldovei. Principalele infracțiuni continuă a fi sustragerea averii, violența și favorizarea trecerii clandestine a hotarelor.

---

¹ <http://www.mfa.md/Ro/MisiuniDiplomaticeRM.htm> (noiembrie 2005)

▪ *Migrația ilegală constituie una dintre principalele cauze ale traficului de ființe umane (TFU) în scop de exploatare economică și obținere de profit. Comerțul cu oameni, săvârșit de așa-numitele firme de angajare în câmpul muncii, care, prin înșelăciune, trimit peste hotare bărbați, femei, copii, pe care îi vând în adevăratul sens al cuvântului, a obținut proporții inacceptabile pentru societatea noastră. Femeile sunt transformate în prostituate, bărbații – în brațe de muncă ieftine, copiii – în obiecte ale unor crime. Toate informațiile obținute în prezent din declarațiile de martor și din alte surse la nivel internațional atestă că pagubele provocate de aceste tipuri de infracțiuni sunt în continuă creștere. Trezește îngrijorare faptul că mai ales copiii cad pradă acestor flageluri. Remarcăm, în acest sens, că o problemă de proporții pentru Republica Moldova este traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale. Victime ale acestui fenomen sunt tinerele, al căror număr se estimează la 10000, dintre care 30 la sută ar fi minore. Numărul minorelor exploatare sexual este în creștere. Deși ieșirea din țară a minorelor se face doar cu acordul părinților, traficanții folosesc pașapoarte falsificate, iar ușurința și viteza cu care se obțin aceste pașapoarte ar fi imposibilă fără implicarea anumitor funcționari corupți. În conformitate cu ultimele statistici ale Organizației Mondiale a Migrației, circa 64% din fetele parvenite din spațiul ex-sovietic, identificate și repatriate din țările occidentale, sunt moldovence.*

La nivel strategic, o dată ce o organizație de trafic de persoane își îndreaptă atenția asupra unui stat sau regiuni, ea se va dezvolta rapid, provocând o serie de riscuri pentru stabilitatea și viitorul statului respectiv (în cazul nostru, a Republicii Moldova):

- destabilizarea pieței deja existente în domeniul muncii;
- dezvoltarea și diversificarea crimei organizate;

- destabilizarea economică prin creșterea activităților de spălare a banilor;
- destabilizarea demografică;
- creșterea corupției în sectorul public;
- destabilizarea investițiilor economice ale firmelor străine.

Migrația ilegală prin prisma traficului de ființe umane în scopul exploatării economice implică o persoană sau o rețea de persoane începând cu recrutaorul și sfârșind cu ultima persoană care cumpără sau primește victima (cum ar fi proprietarul unei întreprinderi cu condiții improprii de muncă) sau persoana care ține o altă persoană în condiții de sclavie sau o supune unor practici similare sclaviei, muncii forțate sau unei alte servituți. Marcați de circumstanțele social-economice din țară, în cele mai dese cazuri neavând contracte oficiale de angajare la serviciu, nedispunând de vize, necunoscând limba țării de destinație, neavând calificarea respectivă ca muncitor sau specialist, cetățenii republicii își asumă riscul numai de a ajunge în străinătate și a-și găsi un loc de serviciu bine plătit pentru a-și întreține familia sau cel puțin pe sine însuși, devenind astfel, potențiale victime ale TFU în scopul exploatării. Persoanele sunt traficate într-o multitudine de situații de exploatare sau de abuz, cum ar fi întreprinderile de confecții, gospodăriile agricole, industria piscicolă, cerșitul, sex-businessul și alte întreprinderi, precum și în gospodăria casnică în calitate de servitori sau prin intermediul căsătoriilor forțate. Sunt semnalate cazuri când grupări criminale din Republica Moldova și-au extins activitatea în Portugalia, pretinzând de la cetățenii moldoveni aflați acolo taxe de protecție. Ajunși în semisclavie, statutul ilegal și nedorința de a se întoarce îi împiedică pe migranții ilegali să se adreseze autorităților. Din diferite surse neoficiale se știe că mulți cetățeni ai Moldovei au fost deținuți în cele mai inumane

condiții, fiind obligați să presteze contra voinței lor munci grele, nu au fost plătiți, fiind denunțați mai târziu la poliție de către exploatatorii lor și returnați acasă fără bani și fără sănătate.

În Moldova, actele legislative în vigoare sunt insuficiente pentru a soluționa amalgamul de probleme provocate de comerțul cu ființe umane. Legislația nu conține prevederi ce ar indica acțiunile de prevenire, precum și standardele serviciilor acordate victimelor pentru a asigura reintegrarea acestora în societate, mecanismele de cooperare dintre organele puterii de stat și organizațiile neguvernamentale, ce ar desemna structurile responsabile de aceste activități.

Noul Cod penal al Republicii Moldova (adoptat la 18 aprilie 2002) definește (art.165) *traficul de ființe umane* ca „faptă de recrutare, transportare, transfer, adăpostire sau primire a unei persoane în scop de exploatare *prin muncă sau servicii forțate, în sclavie sau condiții similare sclaviei*, săvârșită prin înșelăciune, amenințarea cu aplicarea sau aplicarea violenței fizice sau psihice, inclusiv prin răpire, prin confiscare a documentelor și prin servitute, în scopul întoarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil, prin abuz de poziție de vulnerabilitate sau abuz de putere, dare sau primire a unor plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane”. În acord cu acest articol traficul de ființe umane se pedepsește cu detenția între 7 și 25 ani sau cu detenția pe viață.

Aceleași acțiuni săvârșite asupra unui minor (persoană până la vârsta de 18 ani) deja se încadrează juridic în conformitate cu prevederile art. 206 al aceluiași Cod, ce prevede că *traficul de copii este determinat drept o infracțiune separată de traficul de persoane mature*.

Din motivul implicării, în majoritatea cazurilor de TFU în scopul exploatării la munci forțate, a unor rețele transfrontaliere

bine organizate, investigarea acestor crime este foarte dificilă. În practica organelor de interne contracararea fenomenului „traficul de ființe umane” se limitează la combaterea crimei organizate. Urmărirea criminalilor se axează în primul rând pe criminalizarea acțiunilor acestora și rareori include protecția și respectarea drepturilor victimei, unde în majoritatea cazurilor interesele victimei se supun în întregime intereselor investigațiilor. Traficul în alte scopuri decât prostituția nu acaparează întreaga atenție a organelor de drept, iar capacitatea victimelor aflate în astfel de situații de a căuta ajutor este restrânsă. Practica statelor europene atestă că mai multe victime au de suferit în urma conlucrării cu organele de drept; depunând mărturii în calitate de martor sau părți vătămate, acestora nu li se acordă protecția și asistența necesară. Conform raportului statistic al Ministerului Afacerilor Interne (MAI), în anul 2003 au fost înregistrate și pornite procese penale privind:

- traficul de ființe umane (art. 165 din Codul penal): 173 cu remiterea în judecată a 58 procese penale;

- traficul de copii (art. 206 din Codul penal): respectiv 15 și 2 remise în judecată;

- escrocherii din partea persoanelor ce organizează plecarea peste hotare (art. 190 din Codul penal): respectiv 143 și 47 remise în judecată.

Migrarea ilegală nu poate fi încriminată ca infracțiune sau contravenție administrativă, din motivul lipsei cadrului normativ. Codul penal al Republicii Moldova nu conține articole privind migrația ilegală. Cu toate acestea, unele acțiuni în procesul de migrare ilegală pot fi încriminate ca infracțiuni sau contravenții administrative, în dependență de persoana care le comite, locul comiterii și scopul migrării ilegale. Deși în cazul emigrării ilegale emigrantul poate comite unele acțiuni ilegale care pot fi încriminate atât în țara de origine, cât și în țările de

tranzit și de destinație¹, e necesar a menționa ca cele mai multe acțiuni ilegale sunt comise de intermediarii migrației ilegale, adică de persoanele care obțin beneficii în rezultatul acestei migrații. Acești indivizi pot fi divizați în două categorii: *persoanele care organizează migrația ilegală* (racolatorii și transportatorii ca persoane fizice sau juridice); *persoanele cu funcție de răspundere care asigură protecția, contribuția și promovarea intereselor acestor traficanți*².

O altă temă care nu poate fi abandonată în analiza aspectelor anomice, pe care le presupun unele forme ale procesului migrațional, este problema imigrării străinilor pe teritoriul republicii. Deși la moment ea nu prezintă un interes major pentru societatea moldavă, accentul punându-se pe emigrarea forței de muncă a republicii, această problemă necesită un control și coordonare din partea structurilor speciale. O parte dintre străini practică activități criminale, fac comerț cu arme, droguri, creează grupuri criminale, organizează traficul compatrioților în terțe țări. Este evident că atâta timp cât frontiera de est a Republicii Moldova va fi transparentă, va spori fluxul de străini aflați ilegal pe teritoriul țării noastre, facilitând respectiv și „activitatea” traficantilor.

MAI și Serviciul de Informații și Securitate (SIS) întreprind acțiuni suplimentare pentru depistarea și contracararea activității nelegitime a cetățenilor străini care practică traficul ilicit peste hotare, inclusiv expulzarea și interzicerea intrării în țară a acestor străini. În acest context, unitățile propun proiecte de modificare a unor acte legislative, planifică și dezvoltă strategiile de migrație care se încadrează în

---

¹ *Codul penal al Republicii Moldova*. Art. 191, 359, 361, 362.

² *Ibidem*. Art. 165-168, 190, 195, 196, 206, 207, 241-244, 324-327, 330, 332.

mandatul MAI. Expulzarea cetățenilor străini și a apatrizilor se efectuează în temeiul hotărârii instanței de judecată¹.

Conform datelor MAI, Departamentului Migrațiune (DM), sondajelor sociologice, în Moldova se află legal și ilegal cca. 20 de mii de cetățeni străini. În primele luni ale anului 2003 au fost inițiate 2122 urmăririi penale în domeniul migrației (în aceeași perioadă a anului 2002 au fost 1500), au fost adoptate 135 de decizii judecătorești privind deportarea (în aceeași perioadă a anului 2002 – 30) și în 28 de cazuri șederea străinilor a fost redusă (în aceeași perioadă a anului 2002 – 7).

Conform datelor MAI, în perioada ianuarie-decembrie 2003 o parte din străinii, care temporar sau permanent s-au aflat în Republica Moldova, au admis încălcări ale legislației în vigoare. În anul 2003 străinii au comis 84 de crime, iar în 64 de cazuri crimele au fost săvârșite împotriva lor. În alte 5083 cazuri străinii au încălcat legislația în vigoare a Republicii Moldova, fapt pentru care s-au întocmit procese-verbale pentru sancționare administrativă. Dintre ele: 3663 – încălcarea modului de înregistrare și reînregistrare; 1165 – încălcări privind domicilierea fără acte de identitate. Au fost întocmite, de asemenea, procese-verbale pentru: 37 – eschivarea de la obligația de a părăsi teritoriul; 37 – încadrarea în câmpul muncii fără autorizație; 119 – desfășurarea ilegală a activităților de muncă; 4061 – pe alte articole.

Prin operațiunea specială „Oaspetele”, lansată de MAI pentru combaterea șederii și tranzitului ilegal, s-au efectuat 233 de cazuri de deportare pentru ședere ilegală. Persoanele care se aflau atât legal, cât și ilegal au fost supuse verificărilor,

---

¹ *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la măsurile suplimentare de realizare a Sistemului național de pașapoarte din 06.06.1995, pct. 61-63.*

operațiunea desfășurându-se prin simple controale polițienești. Au fost depistate 180 de cazuri în acest sens, precum și 1200 de cazuri de încălcare a legislației și a reglementărilor cu privire la migrație*. Asemenea operațiuni se derulează în permanență, deși, dacă e să privim din punctul de vedere al timpului și resurselor utilizate, operațiunea respectivă a avut cea mai mare amploare și s-a bucurat de atenție sporită, inclusiv la nivel politic.

Conform MAI, problemele depistate în cadrul activităților sale sunt caracteristice și pentru DTG, DM și Ministerul Afacerilor Externe (MAE): dificultatea identificării persoanelor și a obținerii documentelor de călătorie pentru cei deportați, lipsa colaborării din partea acestora, lipsa fondurilor etc.

Procesul de migrație a străinilor pe teritoriul republicii necesită o reglementare activă, prin desfășurarea anumitor măsuri, printre care menționăm: demarcarea frontierei cu Ucraina și întărirea controlului pe porțiunea controlată de autorități; imposibilitatea rezolvării problemei transnistrene, stabilirea controlului asupra frontierei prin crearea posturilor mixte moldo-ucrainene pe partea ucraineană a frontierei; perfecționarea legislației privind străinii, precum și raportarea acesteia la standardele internaționale și regionale din domeniu (spre exemplu, dacă e să vorbim despre *Legea cu privire la migrațiune* în contextul *Convenției europene* a statutului juridic al lucrătorului migrant, prima problemă este noțiunea lucrătorului migrant pe care legea nu o include, lipsește distincția dintre lucrătorul migrant și celelalte categorii de străini care intră pe teritoriul Moldovei); eliminarea practicii eliberării

---

* Când un străin încalcă legislația, dar nu în măsura de a fi deportat, acesta primește o citație pentru a se prezenta la MAI. Experiența denotă faptul că de multe ori cetățenii străini care nu se află în detenție au tendința de a dispărea, în special cei care ar putea fi deportați.

vizelor la frontieră (invitațiilor pentru cetățenii străini); instituirea regimului de vize pentru țările cu potențial imigrațional; colaborarea mai strânsă dintre statele din regiune în combaterea migrației ilegale și infracțiunilor adiacente.

Creșterea criminalității migranților în țara gazdă (drept exemplu actual și elocvent servesc actele întreprinse de către imigranții din Franța, în toamna anului curent, continuând în lanț și în celelalte țări europene), a impus Europa să se „baricadeze” împotriva imigranților. Majoritatea statelor din vechea Europă au adoptat măsuri dure anti-imigrație, iar opinia publică, conform sondajelor, sprijină această politică. Chiar și cei care erau altădată toleranți cu imigranții și-au schimbat opțiunile, din cauza creșterii numărului de infractori „de import”. Franța, Germania, Marea Britanie, Austria etc., au întreprins măsuri drastice de limitare a migrației ilegale, printre care menționăm: noi reguli menite să împiedice căsătoriile aranjate, introducerea vizelor biometrice, întărirea controalelor la frontieră, verificarea minuțioasă a documentelor de identitate ale imigranților și gestionarea mai bună a cererilor de azil, înființarea poliției pentru emigranți etc. De asemenea, unele țări, preconizează adoptarea unui sistem de puncte similar celui canadian sau australian, pe baza căruia străinii vor fi admiși în țară în funcție de utilitatea lor pentru economie. Deși criticate de restul Europei, unele țări (Spania, Italia, Portugalia etc.) au ales să regularizeze fluxurile de imigranți ilegali prin procese de regularizare, prin care imigranții străini care lucrau pe teritoriul țării respective au intrat în legalitate. Campaniile de regularizare au cuprins un total de 1.5 milioane de imigranți la nivelul UE în ultimii 5 ani.

În promovarea *politicii de restricții* („ușilor închise”), statele Uniunii Europene, începând cu anul 1994, au cerut din partea guvernanților moldoveni inițierea politicilor mai active în

stoparea migrațiunii forței de muncă ilegale, combaterea traficului de ființe umane, a fetelor și femeilor tinere în scopul exploatării sexuale. Alarmați de fluxurile migrației și consecințele pe care le implică, vis-à-vis de problematica analizată în articolul prezent, autoritățile de stat au creat în noiembrie 2001 *Comitetul Național pentru Combaterea Traficului de Persoane*. Grupul include persoane de conducere ale ministerelor și departamentelor (la nivel prim-ministerial), iar reprezentanții organizațiilor internaționale și neguvernamentale au calitatea de „observatori”. Comitetul a adoptat în noiembrie 2001 *Planul Național de Acțiune de combatere a traficului de ființe umane*¹, care prevede acțiuni inițiate de diferite ministere și instituții guvernamentale în cooperare cu organizații străine și ONG-uri în domeniile: cercetare și evaluare, conștientizarea societății, prevenirea condițiilor economice și sociale ce facilitează traficul, asistarea victimelor, reîntoarcerea și reintegrarea victimelor, reforma judiciară, aplicativitatea legilor, cooperarea și coordonarea internațională. Pentru a îmbunătăți lucrul organelor de stat a fost creată *Direcția Specializată de Combatere a TFU*, în cadrul Departamentului General de Combatere a Crimei Organizate a MAI care este alcătuită din trei secții: trafic internațional, trafic intern, de combatere a migrației ilegale, precum și un centru analitic-informativ. Direcția ia parte la un program comun cu Poliția de Frontieră în ceea ce privește schimbul de informație despre cazurile de trafic și deportări. Au fost create în teritoriu *Comisii locale de combatere a TFU* din care fac parte membrii ai autorităților locale, ai direcțiilor de învățământ, asistență socială și familie, poliție obligați să întreprindă acțiuni în

---

¹ *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 136-138/1274 din 15 noiembrie 2001.

teritoriu și să lucreze împreună în diferite aspecte ale problemei TFU. Un număr considerabil de organizații internaționale participă în calitate de parteneri la implementarea Planului Național de Acțiuni pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane: OSCE, UNICEF, PNUD, OIM, Ambasada SUA în Moldova, Consiliul Europei, Uniunea Europeană, precum și ONG-uri din Moldova ce activează în domeniul combaterii TFU.

În scopul contracarării efective a acestui fenomen negativ la nivel național mai întâi este necesară perfectarea legislației naționale, clarificând noțiunea de migrație ilegală în toate formele și elaborarea mecanismelor de punere în aplicare a acestor norme; dezvoltarea cadrului legislativ, care ar permite reglementarea prin lege a acțiunilor de prevenire și reabilitare a victimelor traficului. Spectrul vast și deosebit de grav al pericolului social generat de aspectele anomice ale procesului migrațional necesită o reacție adecvată a organelor de stat, inclusiv o activitate profesională din partea organelor de drept. Extinderea migrației ilegale și a consecințelor criminogene peste frontierele naționale impune întreprinderea unor măsuri concrete comune de către statele de origine, de destinație și de tranzit. În condiții de exploatare și abuz majoritatea migranților sunt lipsiți total de acces la o *protecție socială legală*. Migrația ilicită plasează multe categorii de migranți, în special femei, în poziții de vulnerabilitate devenind subiectul multiplelor forme ale discriminării. La nivel național și internațional eforturile întreprinse trebuie să asigure respectarea drepturilor migranților în concordanță cu toate standardele internaționale aplicate. Obiectivul de bază în reglarea migrației trebuie să se îndrepte asupra dezvoltării *mecanismului de maximizare a beneficiilor reieșite din acest proces, pentru toate părțile implicate*.

Bibliografie:

1. *Anuar statistic privind fluxurile migraționale în Republica Moldova.* –Chișinău: SSM, 2004.
2. *Republica Moldova și Integrarea Europeană. Elemente de strategie.* –Chișinău: IPP, 2003.
3. *Towards a fair deal for migrant workers in the global economy.* Report VI, International Labor Conference, 92nd Session, 2004.
4. Мошняга В., Евдокимова Л. *Трудовые мигранты Молдовы: в поисках механизма защиты (по результатам экспертного опроса)* // MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Partea XXII. –Chișinău: USM, 2003.

MODELE DE INVESTIGARE ȘI INTERVENȚIE ÎN PRACTICA ASISTENȚEI SOCIALE A PERSOANELOR REFUGIATE

Marcela Dilion,

doctor în sociologie, conferențiar universitar,

Universitatea de Stat din Moldova

Spațiul de cercetare a asistenței sociale ca știință, în interpretarea epistemologiei clasice, este metodologia investigării și intervenției sociale. De-a lungul unui secol de evoluție, investigarea și intervenția socială a cunoscut două mari modele sau strategii metodologice, rezultate din abordările epistemologice ale științelor sociale, din paradigmele care s-au afirmat în diverse perioade, precum și din concepțiile dominante și din constrângerile exercitate de mediul social asupra autorităților care concepeau și puneau în aplicare politicile publice ale bunăstării.

Una dintre primele concepții globale care au orientat practica asistenței sociale provine din medicină. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, când începea să se contureze identitatea profesiei de asistent social, exista o strânsă înrudire între asistența medicală și cea socială. Asistența socială a apărut ca o continuare a actului medical. Acesta este motivul din care strategiile de intervenție, teoriile și limbajul medical au fost transferate în asistența socială. Asistentul social era considerat un medic având capacitatea de a descoperi și de a trata „maladiile sociale”, iar serviciul social era privit ca o instituție care stabilește tipologii de diagnostic și de tratament pentru “bolile societății”. De aici și denumirea modelului – *modelul medical*.

Modelul medical, care mai este denumit modelul tratamentului social, a fost puternic influențat de curentele psihanalitice și psihoterapeutice ale începutului de secol XX, fapt care a condus la o reformă terminologică în asistența socială. Astfel, termenul „tratament” a fost înlocuit cu cel de terapie, vorbindu-se frecvent despre terapia socială, socioterapie, psihoterapie, terapie de grup etc. În acest sens, modelul terapeutic este utilizat pe larg în practica asistenței sociale a persoanelor refugiate. Cât privește obiectivele urmărite prin asistența derulată după modelul medical, acestea aveau următorul specific:

- tratamentul curativ (cel care se adresează persoanelor și familiilor deja afectate de disfuncții sociale și psihosociale);
- tratamentul preventiv (se adresează beneficiarilor în situație de risc);
- tratamentul promoțional (derulează în tradiția curentelor de educație populară în domeniul sanitar, economic, social etc.).

În ceea ce privește persoanele refugiate, aceste obiective pot fi realizate prin intermediul serviciilor sociale care, pe lângă prevenție, au un profund caracter terapeutic. Dintre serviciile oferite solicitanților de azil și refugiaților menționăm următoarele: cazarea (doar pentru noii veniți); indemnizații lunare de subzistență; consilierea în vederea angajării în câmpul muncii; asistență juridică; servicii de traducere verbală /scrisă; asistență medicală, îndreptare medicală; educație; orientare culturală/dezvoltare a comunităților (adulți); orientare culturală (în special pentru copii); asistență în vederea obținerii unui loc de trai; asistență materială etc.

În general, în practica modelului medical distingem două forme de tratament social, în funcție de obiectivele urmărite de acțiunea asistențială:

- tratamentul direct, numit psihoterapie, care se adresează nemijlocit beneficiarului (munca socială directă cu solicitanții de azil, cu persoanele care au statutul de refugiat etc.);

- tratamentul indirect, numit socioterapie, centrat pe sistemul relațional și de mediu al beneficiarului. Acționând asupra mediului familial și profesional al persoanei refugiate, asupra grupului de referință, asupra condițiilor de habitat, asistentul social va realiza o schimbare comportamentală la nivelul beneficiarului individual.

Datorită modernizării perspectivelor psihosociologice de analiză a problemelor umane și sociale, modelul medical a evoluat în timp. Denumirile sub care îl regăsim în prezent sunt „serviciu social individualizat” sau „metoda intervenției psihosociale” și „casework”. De exemplu, în literatura canadiană întâlnim denumirea „serviciu social individualizat” sau „intervenție personalizată”, iar în cea americană și europeană „intervenție psihosocială”, care de fapt trimit la două nuanțe ale unuia și aceluiași model: „Serviciul individualizat este orientat, înainte de toate, către adaptarea persoanelor la situația lor și către rezolvarea problemelor rezultate din interacțiunea persoană – situație, în timp ce, evoluând, intervenția psihosocială este preocupată mai curând de problemele legate de bunăstare personală și de funcționarea socială a beneficiarilor”. Dacă prin bunăstarea personală se înțelege conformitatea condițiilor reale de viață cu exigențele, preocupările și idealurile beneficiarului într-un context realist și rezonabil, funcționarea socială se definește ca un fenomen cu patru dimensiuni aflate în

interacțiune: capacitățile, potențialul și resursele persoanei; trebuințele, aspirațiile și exigențele persoanei; capacitățile și resursele societății; trebuințele și exigențele societății.

Obiectul și finalitatea intervenției psihosociale reprezintă persoana refugiată ca ființă socială aflată în dificultate, pe care o sprijinim pentru a-și rezolva problemele.

În aplicarea eficientă a modelului „casework” trebuie să ținem cont de următoarele postulate:

- orice persoană întâlnește pe parcursul vieții dificultăți, conflicte și tensiuni legate de specificul vieții ca atare (de exemplu, persoanele refugiate se confruntă cu schimbările de statut și rol etc.) sau provocate de circumstanțe ale mediului;

- persoana caută să rezolve situația problematică fie exclusiv prin efort propriu, fie apelând la ajutorul altora;

- nu orice tensiune sau problemă resimțită de o persoană constituie o situație problematică de care să se intereseze serviciul social. Totuși, fiecare om se poate afla, la un moment dat, în situația de a nu-și putea asuma de unul singur dificultățile și de a avea nevoie de un ajutor, de susținere temporară, de o relație de sprijin, în același timp afectivă, permisivă și axată pe competență profesională. Persoanele refugiate au nevoie de această susținere temporară. Această relație interpersonală pozitivă poate constitui esența intervenției psihosociale.

Sprijinul psihologic individualizat se realizează, în opinia cercetătorului *A.Menthonnex*, prin intermediul a cinci faze ale procesului de ajutorare.

Prima fază este denumită *faza de întâlnire*. Faza de întâlnire poate fi „provocată” de către asistentul social care identifică o persoană aflată într-o situație problematică sau poate să urmeze unei cereri din partea persoanei în cauză, care solicită

ajutor. Este o etapă de cunoaștere reciprocă, profund marcată de elemente emoționale, în cadrul căreia se construiește fundamentul relației de încredere. Pentru persoanele solicitante de azil sau refugiate faza de întâlnire este în același timp și etapa de luare în grijă.

Cea de-a doua fază este *faza studiului psihosocial*. Aceasta vizează cunoașterea acelor elemente din viața persoanei refugiate care îi sunt necesare asistentului social pentru a o putea ajuta: situația familială, materială și de habitat; activitatea profesională și pregătirea școlară, factorii biopsihosociali (sănătate, experiențe trăite, atitudini, aspirații, roluri jucate, apartenența de grup etc.); elementele semnificative ale istoriei individuale, relațiile interpersonale fundamentale și secundare; factorii de presiune și cauzele lor probabile; experiențele problematice anterioare și modul lor de soluționare; resursele și limitele (constrângerile) beneficiarului; identificarea problemei actuale și evaluarea preliminară a cauzelor ei.

Faza a treia se axează pe *stabilirea diagnosticului psihosocial* sau pe evaluarea situației persoanei refugiate. Prin diagnostic trebuie să se poată răspunde la următoarele întrebări: Cum percepe beneficiarul situația problematică? Care sunt condițiile de mediu care au dat naștere problemei? Care sunt elementele personale care au determinat apariția problemei beneficiarului? Care sunt scopurile și așteptările beneficiarului în ceea ce privește soluționarea? Diagnosticul psihosocial este o evaluare a problemei cu care se confruntă beneficiarul și o proiecție realistă a mijloacelor de rezolvare a acesteia.

În cea de-a patra fază se elaborează *planul de intervenție*, adică se stabilesc obiectivele, mijloacele de realizare și etapele de parcurs.

Ultima fază – *faza de realizare a planului*, sau intervenția psihosocială, include intervenția propriu-zisă.

În fiecare dintre cele cinci faze *A.Menthonnex* indică utilizarea unor tehnici de comunicare (interviu) și de sprijin pe care le grupează în trei categorii: tehnici de susținere și dezvoltare a abilităților beneficiarului; tehnici de ghidare și orientare; tehnici de clarificare.

Un alt model utilizat pe larg în practica asistenței sociale a persoanelor refugiate este *modelul intervenției sociale*. Dacă modelul medical insistă asupra capacităților asistentului social, considerat actorul principal al rezolvării problemelor sociale, modelul intervenției are la bază concepția potrivit căreia asistentul social nu este un demiurg care tratează sau previne crizele, ci doar un „agent al schimbării”.

Modelul intervenției pune în relief complexitatea proceselor de schimbare socială, conștientizând dificultatea și „delicatețea” acțiunii într-o sferă în care aspectele obiective și cele subiective nu pot fi dissociate. De asemenea, el subliniază nu numai voința asistentului social de a acționa sau de a interveni (comparabilă cu voința și capacitatea medicului de a pune corect diagnosticul și de a prescrie cel mai potrivit tratament), ci și voința și capacitatea beneficiarului de a-și canaliza resursele spre un proces adaptiv menit să-i restaureze normalitatea în planul funcționării sociale.

Din perspectiva modelului intervenției, etapele acțiunii asistențiale sunt următoarele:

1. *Reperarea problemei sociale sau a cererii* este momentul inițial al activității asistențiale, moment în care trebuie să se răspundă la următoarele întrebări: cine și ce solicită? pentru cine (în favoarea cui) este formulată cererea? cui

se adresează cererea (cine are competența rezolvării problemei sociale)?

2. *Analiza situației* constă în culegerea informațiilor utile despre client, dar și despre mediul în care acesta evoluează (microgrupul de apartenență, mediul sociocultural general, instituțiile și organizațiile cu funcții de sprijin social, inclusiv instituția către care se adresează cererea de ajutor). În această etapă se dovedește și utilitatea metodelor științifice de cercetare (în special a celor de culegere a datelor empirice). Astfel, la nivel teoretic, analiza situației va activa cunoștințe din domeniul sociologiei, psihologiei, antropologiei, dar și din cel al economiei, dreptului, științei politice, geografiei etc. Când privește metodele de culegere a datelor empirice, reținem în special *observația, documentarea, interviul și povestirea autobiografică*. Acestea sunt deopotrivă metode ale cercetării și ale intervenției sociale.

3. *Etapa evaluării preliminare și operaționale* constă în construirea unui model explicativ al realității în care urmează să se deruleze intervenția. Acest model presupune definirea și operaționalizarea conceptelor-cheie, formularea și corelarea ipotezelor, precum și surprinderea dinamicii sectorului și problemei de rezolvat. În plan metodologic, această etapă face apel la „tehnicele de sistematizare” pe care le-am mai evocat (descriere, clasificare, analiză comparată și teoretizare).

4. *Elaborarea proiectului de intervenție* presupune parcurgerea a trei etape:

- definirea riguroasă a clientului și a nivelului la care se intervine (individ, grup, comunitate restrânsă);
- determinarea obiectivelor specifice ale intervenției, în ordinea importanței și/sau în ordinea cronologică a realizării;

- alegerea strategiilor, a metodelor și tehnicilor de lucru cu clientul pentru a putea provoca și susține mecanismele schimbării sociale; proiectul de intervenție este, așa cum am mai precizat, rezultatul negocierii între asistent, client și instituția asistențială.

5. *Punerea în aplicare a proiectului* negociat este etapa de realizarea propriu-zisă a obiectivelor schimbării, pe baza diverselor metode și tehnici de intervenție.

6. *Evaluarea rezultatelor* constă în măsurarea efectelor produse de punerea în aplicare a planului de intervenție. Evaluarea combină trei perspective de măsurare a performanțelor: cea proprie asistentului, cea proprie clientului și perspectiva instituției asistențiale. Din evaluare pot deriva două situații: fie continuarea intervenției pe baza unui plan renegociat și mai bine adaptat la situație, fie renunțarea definitivă la intervenție, în virtutea reușitei sau a eșecului total.

7. *Încheierea intervenției* este momentul în care unul dintre actorii implicați sau toți împreună consideră că obiectivele propuse au fost atinse sau că, dimpotrivă, acțiunea asistențială a eșuat, fără șanse de reușită în viitor. Finalizarea intervenției este frecvent ignorată în demersurile metodologice, întrucât se consideră că este un lucru de la sine înțeles și, în plus, fără vreo relație directă cu actul asistențial. Or, fie că este vorba despre o încheiere reușită, fie despre una „ratată”, acestea nu rămân fără consecințe pentru partenerii implicați. Ne referim aici la parteneri, și nu numai la serviciul social, întrucât modelul intervenției, spre deosebire de cel medical, nu privește relația de ajutorare ca pe un „pariu” al asistentului cu sine însuși, în efortul de a diagnostica și de a aplica tratamentele adecvate.

Pentru asistentul social, sfârșitul intervenției într-un caz dat poate reprezenta deopotrivă un moment de evaluare a propriei sale activități și a agenției, de construire a unei relații pozitive postintervenție, care îl ajută în abordarea cazurilor

viitoare, și un prilej de „încărcare a bateriilor”. Nu în ultimul rând, experiența dobândită poate constitui punctul de plecare pentru elaborarea unor lucrări științifice cu conținut teoretic, metodologic și aplicativ.

Pentru agenția de asistență și pentru partenerii ei instituționali, sfârșitul intervenției reprezintă uneori debutul unui nou program, descoperirea unor căi de acțiune mai eficiente și construirea unor rețele care, din conjuncturale, devin permanente; alteori, reprezintă punctul de plecare al unei restructurări interne.

Modelul intervenției, sprijinindu-se în special pe cunoștințele din domeniul sociologiei, psihologiei sociale, al managementului și legislației sociale, se caracterizează, așa cum am putut observa, prin responsabilizarea beneficiarului și prin încercarea lui de a da actului asistențial o dimensiune comunitară. Modelul medical insistă, în primul rând, pe o relație de ajutorare de tip psihologic, făcând apel cu precădere la teoriile și metodele psihologiei și psihoterapiei. În confruntare cu tot mai numeroasele și mai complicatele probleme sociale, practica asistențială nu poate opta exclusiv pentru unul sau altul dintre modele, ci este nevoită să le utilizeze pe amândouă, întrucât sunt compatibile atât din punct de vedere logic și metodologic, cât și din perspectiva finalității.

Bibliografie:

1. Bocancea Cr. *Principii ale acțiunii în asistența socială // Asistență socială. Studii și aplicații.* –Iași, 2005.
2. Bourhis R.Y., Leyens J.F. *Stereotipuri, discriminare și relații intergrupuri.* –Iași, 1997.
3. Dasen P., Perredaux C., Rey M. *Educația interculturală: experiențe, politici, strategii.* –Iași, 1999.
4. Sandu A.Ș. *Asistență și intervenție socială.* –Iași, 2002.

ASPECTE PRACTICE ALE ASISTENȚEI SOCIALE A FAMILIILOR REFUGIATE

Victoria Versteac,
studentă, anul 2,
Universitatea de Stat din Moldova

Chiar de la început, secolul XXI s-a dovedit a fi un teren propice în care se produc multiple conflicte armate care impun mii de oameni să caute refugiu în alte țări.

O categorie specială de refugiați și solicitanți de azil o reprezintă copiii, femeile și familiile de refugiați care necesită o atenție deosebită din partea politicilor sociale ale statului gazdă.

Conform Convenției din 1951 privind statutul refugiaților putem defini familia de refugiați ca: „un grup de persoane care nu doresc să se supună protecției țării de origine din cauza unei temeri bine întemeiate de a fi persecutate pe motiv de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un grup social sau etnic sau pentru opțiunile politice și se află în afara țării a cărei cetățenie o dețin”.

Analizând această definiție a familiei de refugiați evidențiem că familia reprezintă un grup de persoane cu nevoi speciale și necesită o abordare diferită de cea individuală. Deoarece familia se confruntă cu un sistem complex de probleme, intervenția serviciilor de asistență socială trebuie să fie urgentă și adecvată. Sistemul complex de probleme specifice familiilor de refugiați sau solicitanți de azil, ajunși în țara gazdă, poate fi clasificat în două categorii de bază: probleme exterioare mediului familial și problemele sistemului de relații și roluri interne ale familiei.

Probleme exterioare mediului familial reprezintă complexul de probleme cauzate de imperfecțiunile sistemului de protecție socială a refugiaților, precum și de interacțiunea familiei refugiate cu societatea, cu normele și valorile care predomină în cadrul societății gazdă.

Procesul de integrare reprezintă o relație, o interacțiune dinamică între sistemul care se integrează și sistemul care integrează. În cursul acestui proces, atât în sistemul care se integrează, cât și în cel care integrează, au loc schimbări.

Refugiații sau solicitanții de azil pot întâlni probleme din cauza că sunt departe de țara lor de origine, de cultura lor, de tradițiile ce țin de educație, religie, iar adaptarea la noile condiții necesită timp. Această perioadă poate fi destul de îndelungată și anevoioasă. Necunoașterea limbii le provoacă pierderi suplimentare în comunicare și orientare. Deseori ei devin victime ale agresiunii, ale manifestărilor de naționalism etnic. De multe ori familiile de refugiați nu au posibilitatea să beneficieze de sistemul medical, deoarece nu dispun de polițe de asigurare.

Probleme interioare: reprezintă acel complex de probleme care creează disfuncții ce afectează elementele sistemului familial și relațiile în cadrul lui.

Familiile de refugiați reprezintă un sistem de relații a căror funcționare suferă modificări și sunt re-definite o dată cu apariția necesității de integrare în societatea gazdă.

Criza relațiilor familiale poate fi definită ca o stare în care forțele de schimbare au devenit atât de puternice, încât pun în pericol stabilitatea și integritatea familiei. Așadar, schimbarea mediului social poate aduce cu sine un mare potențial de schimbare. Evaluată de asistent social, schimbarea relațiilor de

familie va repune în funcțiune sistemul adaptiv al familiei refugiate la societatea din țara de azil.

Desigur, schimbarea generată de adaptarea la un nou mediu sociocultural poate avea și efecte negative, ireversibile pentru bunăstarea fiecărui membru al familiei de refugiați. Factorii de risc care afectează funcționalitatea familiei de refugiați se referă la:

- lipsa spațiului locativ, care reprezintă o problemă primordială cu care se confruntă familiile de refugiați. Deseori, ele pot să-și închirieze locuințe mici; locuința suprapopulată constituie unul din factorii favorizanți pentru apariția unor boli, conflicte care conduc la dezechilibru economic și care generează stresul psihic. Totodată familiile pot închiria locuințe izolate, care de asemenea pot crea dificultăți în procesul de integrare și socializare a părinților și copiilor;

- lipsa spațiului adecvat necesităților unei familii (intimitate și securitate familială);

- lipsa locurilor de muncă care să permită un minim de trai garantat și integrarea părinților în grupuri profesionale;

- dificultăți în învățarea limbii țării de origine;

- dificultăți în colaborarea refugiaților cu autorități și instituții sociale din țara gazdă. Acest risc devine mai pronunțat pentru state care nu au experiență în organizarea serviciilor sociale. Pe lângă serviciile slab dezvoltate, în astfel de state administrația, funcționarii publici nu sunt pregătiți pentru a lucra cu persoane ce vin „din altă cultură”;

- eroziunea sau dublarea valorilor familiale care este însoțită de scăderea coeziunii familiale;

- pierderea independenței și a securității familiale.

În urma schimbărilor produse în mediul social, iar ca rezultat – și în relațiile familiale, cel mai mult au de suferit copiii. Întreruperea procesului de socializare a copilului, din cauza disfuncțiilor familiale, poate duce la lipsirea acestuia de șansa formării sale sociale, dobândirea echilibrului emoțional și menținerea integrității personale.

O altă problemă specifică familiilor de refugiați este incapacitatea acestora de a-și realiza planurile/aspirațiile pe viitor.

Luând în considerație dinamica problemelor specifice ale familiilor de refugiați, asistența socială profesionistă oferă un complex special de tehnici de investigare și intervenție. Pentru asigurarea succesului intervenției, asistentul social trebuie să îndeplinească două condiții generale de pregătire specială în lucrul cu persoanele refugiate, și anume să cunoască cultura și particularitățile sociale din țara de origine a refugiaților, să fie abilitați de a soluționa problemele de familie.

Metodele de lucru cu familiile refugiate vor fi selectate în dependență de specificul problemei apărute, de sistemul de valori, norme stabilite în fiecare familie de refugiați și de relațiile care vizează interacțiunea dintre membrii acesteia.

O primă tehnică de realizare a investigației în asistența socială a persoanelor refugiate este **interviul informațional**. Această tehnică este utilizată cu scopul obținerii informației care îl va ajuta pe asistentul social să definească corect situația beneficiarului.

Interviul terapeutic este tehnica utilizată de asistentul social cu scopul de a oferi sprijin clienților și pentru a produce schimbări în comportamentul și adaptabilitatea beneficiarilor.

O altă metodă în lucru cu familiile de refugiați este **consilierea**. Prin consiliere se urmărește adaptarea optimă la condițiile de viață și dezvoltarea personalității, aplanarea conflictelor interpersonale. Astfel, consilierea devine una dintre cele mai eficiente metode în lucrul cu persoanele refugiate. Din perspectiva asistentului social, procesul de consiliere a persoanelor refugiate presupune trei etape:

- **construirea unei relații:** se stabilește legătura dintre consilier și beneficiar. Refugiații sunt persoane care manifestă puțină încredere și atestă anxietate. Deci, consilierul va trebui să depună efort maxim pentru a dobândi încrederea beneficiarului, pentru a-l convinge că informația pe care o furnizează este confidențială;

- **exploatarea în adâncime a problemei.** În această fază consilierul va pune întrebări-cheie care ar putea să dezvăluie cât mai eficient conținutul problemei;

- **formularea soluțiilor alternative.** Aici va avea loc conlucrarea asistentului social cu persoana refugiată. La această etapă se vor propune soluții din partea refugiatului, iar asistentul social are rolul de a sugera, fără a propune însă rezolvarea.

Din perspectiva beneficiarului, consilierea include opt stadii:

1. *Conștientizarea problemei* – beneficiarul va înțelege că are o problemă care necesită o rezolvare cât mai rapidă.

2. *Construirea unei relații de conlucrare cu consilierul.*

3. *Motivația* – în cadrul acestei etape refugiatul va decide asupra rezolvării unei sau altei probleme.

4. *Conceptualizarea problemei* – înțelegerea că problema nu este una permanentă și că rezolvarea ei necesită eforturi.

5. *Explorarea strategiei* – în acest stadiu beneficiarul va propune soluții pentru rezolvarea problemei.

6. *Selectarea strategiei* – include selectarea celei mai eficiente soluții în baza căreia va fi posibil de a rezolva problema.

7. *Implementarea* – conștientizarea de către refugiat a faptului că această soluție va avea efecte benefice pentru situația beneficiarului.

8. *Evaluarea* – evaluarea de către beneficiar a schimbărilor produse în urma consilierii.

Pentru o consiliere eficientă, consilierul va manifesta atitudine pozitivă și necondiționată, sinceritate și empatie.

Prin intermediul consilierii sunt stimulate resursele interne ale persoanei refugiate. Totodată, consilierea îl determină pe cel refugiat să găsească singur soluția propriilor probleme. Independența în rezolvarea problemelor este o condiție immanentă integrării sociale a refugiaților.

Grupul de suport este o tehnică utilizată în lucrul cu persoanele refugiate. Prin intermediul acestei tehnici persoanele refugiate se întrunesc într-un interval de timp bine determinat, mărturisindu-și problemele pe care le au, oferindu-și un sprijin reciproc în soluționarea lor.

Beneficiile grupului de sprijin în procesul de integrare a persoanelor refugiate:

- încurajarea refugiaților de a se contacta reciproc în afara întâlnirilor de grup;
- informarea despre tradițiile, valorile și normele care predomină în societatea gazdă;

- posibilitatea de a focaliza atenția refugiaților asupra subiectelor/problemelor reale ale procesului de integrare socială în societatea gazdă.

La formarea grupului de sprijin, asistentul social trebuie să ia în considerație: proveniențele etnice, opiniile politice, stereotipurile de comportament și de gândire, obiceiurile religioase și nivelul de educație.

Această tehnică are scopul de a oferi un suport real refugiaților prin împărtășirea experienței între persoanele care caută siguranță într-un nou mediu.

În concluzie putem menționa că intervenția asistentului social în familiile refugiaților reprezintă un pas decisiv menit să asigure integrarea familiei de refugiați în societatea de azil și să amelioreze a situațiile de conflict care sunt sau care pot apărea în procesul de integrare.

Bibliografie:

1. Abric C. *Psihologia comunicării*. –Iași: Polirom, 2002.
2. Bocancea C., Neamțu G. *Elemente de asistență socială*. –Iași: Polirom, 1999.
3. Bulgaru M. (coord.) *Aspecte teoretice și practice ale asistenței sociale*. –Chișinău, 2003.
4. Miftode V. *Fundamente ale asistenței sociale*. –Iași, 1999.

SCALA DE MODULARE A NORMALITĂȚII – INSTRUMENT DE EVALUARE A SITUAȚIEI PERSOANELOR REFUGIATE

Cristina Ursu,
studentă, anul 1,
Universitatea de Stat din Moldova

Metodologia asistenței sociale deține o gamă foarte largă de metode, tehnici, procedee și instrumente de investigare. Fiecare metodă are specificul său de aplicare, în dependență de categoria de beneficiari. O categorie de beneficiari nouă ai asistenței sociale sunt refugiații. În evaluarea nevoilor acestora se utilizează o metodologie deosebit de complexă. Un instrument pe larg utilizat în practica asistenței sociale a persoanelor refugiate este **scala de modulare a normalității**.

Normalitatea reprezintă starea de conformitate a unui individ sau a unui grup de indivizi cu un anumit sistem de valori și norme pe care el însuși sau un subiect evaluator din exterior le-a formulat. Conceptul de normalitate mai include sănătatea fizică și mintală, capacitatea de evitare/acomodare/adaptare la situații conflictuale, organizarea actelor în așa fel încât să se satisfacă nevoile de bază individuale și ale grupului de apartenență, disponibilitatea relațională, aderarea la valori comune unui număr mare de oameni sau cultivarea unor valori personale care să nu fie excluse/stigmatizate de grup, deținerea unui sistem de conservare și securitate etc.

Întotdeauna indivizii/grupurile au avut reprezentări despre ceea ce este de dorit să se întâmple – normalul, precum și despre ceea ce este de respins, evitat, contracarat – patologicul. Intervențiile asistențiale se produc nu pentru a transforma individul normal într-un actor de înaltă performanță, ci pentru a

preîntâmpina căderea lui din normalitate sau pentru a-l reintegra în sfera faptului social normal. La fel se întâmplă și cu persoanele refugiate, care au nevoie atât de intervenții individualizate, cât și de cele de grup. Cunoscutul sociolog Em.Durkheim afirma că un fapt social este normal atunci când se produce în mijlocul societăților și, prin urmare, este caracterizat de o constantă funcțională, regularitate în producere și de tendințe de asigurare a armoniei relative a părților societății. În privința persoanelor refugiate, sesizăm o dublă condiționare a formării normalului: pe de o parte, ele trebuie să producă dezirabilul intragrupal, iar pe de altă parte, ele trebuie să fie racordate la valorile de bază ale ansamblului societal în care sunt cuprinse.

Am putea considera că ceea ce este socialmente acceptat de persoanele refugiate ca fiind o valoare ce suportă modulații pozitive sau negative și care ocupă poziția centrală în cadrul unor intervale de clasificare pot fi surprinse în ceea ce denumim „scala de modulare a normalității”. Aceasta rezultă și din tabelul de mai jos.

Tabelul 1

Scala de modulare a normalității

Societatea			
Persoanele refugiate			
Intervale de clasificare	Interval de supranormalitate sau de abatere pozitivă	Interval de normalitate	Interval de subnormalitate sau de abatere negativă
Valoarea scalară	+1	0	-1

Numim interval de normalitate – partea cea mai mare din numărul total de indivizi dintr-o societate, o comunitate, un grup minoritar care subscrie relativ la aceleași valori, comportamente, ocupații, opinii etc. și care asigură stabilitatea ansamblului social. De obicei, se operează distincția doar între *normal* și *anormal*. Totuși, dacă acceptăm că există grade și sfere diferite de normalitate (specifică vârstei, sexului, profesiei, religiei etc.), trebuie să recunoaștem că și anormalul se divide în cel puțin două clase: ca *abatere pozitivă* (*supranormalul* – reprezentat de indivizi aflați peste „media socială”: persoanele supradotate, sihaștrii etc.) și ca *abatere negativă* (*subnormalul* – reprezentat de indivizi aflați sub media socială: persoanele în conflict cu legea, persoanele dependente de alcool, persoanele fără adăpost). De regulă, persoanele refugiate se încadrează în ceea ce numim subnormal.

Dacă pornim de la ipoteza că între obiectivele fundamentale ale oricărui ansamblu populațional se află asigurarea echilibrului părților și ordinea funcțională, ajungem la câteva observații interesante asupra scalei reprezentate:

1. Scala nu are intervale egale (intervalul de normalitate are ponderea cea mai mare), deși, cu excepția situațiilor de mari bulversări sociale (războaie, revoluții) sau naturale (cutremure, incendii), permite remarcarea unor tendințe constatate:

- în orice grup de persoane refugiate există, în diverse ponderi, atât fenomene de normalitate, cât și cele de anormalitate;

- un grup de persoane refugiate este stabil numai dacă intervalul lui de normalitate este mai larg, dacă prevalează în raport cu cel de anormalitate (în această categorie se înscriu, de exemplu, cele mai multe persoane refugiate sau solicitante de azil);

- un grup de persoane refugiate este în criză/ schimbare atunci când manifestările anormale din interiorul lui se apropie cantitativ sau chiar depășesc numărul manifestărilor normale (așa se întâmplă, de exemplu, în cadrul sectelor religioase);

- un grup de persoane refugiate sau solicitante de azil este în proces de eroziune, destructurare și restructurare lentă dacă intervalul lui de subnormalitate este mai mare decât intervalul de supranormalitate (asemenea stare se întâlnește în societățile sărace aflate în perioadă de tranziție și în care fenomenele subnormale și în expansiune, soluțiile tradiționale sunt înlăturate fără a se impune o valoare înlocuitoare, iar preocupările indivizilor – inclusiv ale celor din intervalul de supranormalitate – sunt deturnate și axate predilect pe problemele subzistenței);

- grupul de persoane refugiate sau solicitante de azil poate intra în faza de progres accentuat numai dacă intervalul lui de supranormalitate este mult mai amplu decât intervalul de subnormalitate (coeficientul de creativitate este mare și îndreptat în scopuri pozitive, iar serviciile de asistență socială au coeficient ridicat);

- cele mai multe persoane refugiate urmează (ori tind să urmeze) cursul evolutiv al societăților din care fac parte;

2. Scala ne permite să evidențiem faptul că, în mod curent, grupurile de persoane refugiate acționează în forma în care le particularizează și prin caracteristici specifice (morală, religie, familie, educație, asistență socială etc.) pentru realizarea stabilității interne. Gradul de reușită în acest sens este identificabil în momentul stabilirii ponderilor populaționale ale

celor trei tipuri de intervale: normalitate, subnormalitate, supranormalitate. Pe ansamblu se evidențiază cunoașterea prioritara a formelor de subnormalitate pentru că obligă la angajarea unor mari eforturi de contracarare. O eventuală neglijare a acestui aspect ar radicaliza starea anomică a grupurile de persoane refugiate și solicitante de azil, ar conduce la stări conflictuale, la scăderea gradului de siguranță și la confundarea subnormalității extinse cu standardul de normalitate. De aceea, se întâmplă ca indivizii normali să fie etichetați drept subnormali de membrii unui grup deviant sau să nu se înțeleagă corect distincția dintre bine și rău, corect și incorect, normal și patologic.

Deși cunoașterea subnormalului trebuie să fie cât mai grabnică, nu trebuie doar să urmărim analizele socioasistențiale sau doar starea de criză și vulnerabilitate, căci, „într-un labirint al oglinzilor strâmbe cum am putea să deosebim imaginea reală, dacă niciodată nu am văzut-o într-o oglindă normală?” Putem spune că, în munca asistentului social, **normalitatea** riscă să fie considerată un domeniu al altora când, de fapt, el trebuie să pornească, mai mult decât toate celelalte categorii de specialiști, tocmai de la nivelul normalității; procedând astfel, va ști mai bine cine trebuie într-adevăr să fie asistat.

3. Normalitatea, indiferent de nivelul la care o judecăm (individ, grup, societate), spune R.Linton, asigură formarea „personalității de bază”, coeziunea grupală și solidaritatea macrosocială. În comparație cu intervalul de normalitate, celelalte intervale contribuie la formarea “personalității statuare sau diferențiate”. Prin calitățile excepționale deținute de cei care îl compun, intervalul de supranormalitate se definește ca un spațiu grupal inovator, propunător de modele culturale care merită să fie urmate și de către indivizii din celelalte intervale de

clasificare. Datorită orientării valorice superioare și prestigiului la care țin, supranormalii decad mai greu în intervalul de subnormalitate și, prin urmare, constituie mai rar obiectul asistenței sociale. Intervalul de subnormalitate este un mediu puțin prielnic dezvoltării personalității sau, de cele mai multe ori, un mediu ce favorizează formarea trăsăturilor negative de personalitate. Eventual, acest interval poate fi prezentat ca un cadru de măsurare a nivelului de alterare a socialului ori ca „loc” unde pot fi depistate motivele căderii de normalitate și unde trebuie să fie aplicate modalitățile optime de recuperare. Dacă posibilitățile indivizilor defavorizați sunt puternic depreciate, atunci rolul formelor de intervenție este vital, întrucât vizează ocrotirea, recuperarea și restituirea celor în cauză în sfera normalității.

4. Scala este mai mult o abordare teoretică în cadrul metodologiei asistenței sociale. Operaționalizarea ei este necesară, iar în acest scop trebuie să pornim de la indivizi și situații concrete, precum și de la înțelegerea intervalelor scalare ca spații maleabile, care cresc și descresc în mod natural ori prin intervenția asistenților sociali. Detaliind și aplicând scala pe cazul generic al persoanelor refugiate, ajungem la următoarele distribuții categoriale, din care asistența socială construiește grupuri mici asupra cărora să intervină (vezi *Tabelul 2*).

În legătură cu informațiile sintetizate în acest tabel trebuie să clarificăm următoarele:

- distribuția membrilor este valabilă numai în raport cu starea persoanelor din momentul în care se face identificarea. Trebuie respectată această condiție pentru a ști câți au necesitatea de asistență și în funcție de care trebuie să-și raționalizeze resursele și procedurile de intervenție;

- subnormalii consumă aproape în totalitate resursele asistențiale și este firesc să se întâmple astfel: cu cât sunt mai

rapid abstrăși din acest interval și integrați în sfera normalității, cu atât serviciile și eforturile asistențiale se reduc în următoarele perioade de timp;

Tabelul 2

Distribuții categoriale ale persoanelor refugiate

Societate							
Distribuția structurală a persoanelor refugiate							
<i>Intervale scalare</i>	<i>Supranormal (elitar)</i>			<i>Normal</i>	<i>Subnormal</i>		
Valoare scalară	3	2	1	0	-1	-2	-3
Ponderea demografică	Foarte mică	Mică	Mică	Majoritatea membrilor	Mică	Mică	Foarte mică
Efectele sociale generate	Progres			Stabilitate	Regres		
Accesul la valorile și gradul de satisfacție atins	Acces maxim			Acces mediu	Acces redus și conjunctural		
	Satisfacție pasageră sau mică			Satisfacție mare	Insatisfacții sau satisfacții paradoxale		
Implicarea asistențială	Nu este necesar? (de obicei)			Moderată	Foarte mare		
Forma asistențială	Consiliere			Prevenție, educare (în vederea conștientizării potențialului deținut și de resuscitare a spiritului comunitar)	Ajutoare material Consiliere Asistență medicală Instituționalizare Reeducare etc.		

- unele persoane refugiate și solicitante de azil sunt vulnerabile doar la o singură variabilă de clasificare și de aceea spunem despre ele că sunt ușor recuperabile. În cazul unei persoane refugiate șomere rolul asistențial este unul vital, deoarece acesta este mai vulnerabil și necesită un grad mai sporit de intervenție în vederea reintegrării lui în societate. Asistența socială are menirea de a exclude marginalizarea și discriminarea acestei categorii de beneficiari;

- un criteriu fundamental în distribuirea persoanelor pe intervale scalare trebuie să fie poziția lor față de un **standard** care, evident, este socialmente construit și acceptat. Bunăoară, mulți indivizi săraci nu se consideră subnormali, deși nu se apropie de un disponibil material minimal; alții, în schimb, se autoclasează ca săraci, deși situația lor este îndepărtată net de a celor dintâi. Asistența socială va trebui să intervină abia după ce folosește criteriile specifice, clare și sigure de evaluare și clasificare. În caz contrar, acțiunea asistențială se va îndrepta în direcții eronate, iar fondul deficitar se va amplifica.

Societatea noastră tinde spre o democratizare a tuturor sferelor vieții sociale, unul din aspectele la care ea atrage o atenție deosebită fiind respectarea și garantarea drepturilor omului. Astfel, ea încearcă să excludă discriminarea ca fenomen din viața persoanelor refugiate și solicitante de azil. Important e a menționa că, indiferent de faptul că numărul persoanelor refugiate în Republica Moldova este relativ mic comparativ cu alte țări, există totuși o serie de servicii sociale pentru această categorie de beneficiari, care au drept menire de a interveni asistențial în vederea rezolvării problemelor cu care se confruntă persoanele refugiate și solicitante de azil. Există însă și categorii de subnormali, considerați irecuperabili, deoarece suferă de

deficiențe mari, încât nu se mai întrezăresc soluții pentru încadrarea acestora în rândul normalilor.

Clasificarea permisă de modulațiile scalei reprezintă doar tendința de structurare a socialului. În realitate, nu vom găsi în formă pură tipurile umane caracterizate – numai de normalitate sau numai de anormalitate. O asemenea procedură este uzuală la nivelul cunoașterii comune, este utilă asistentului social pentru a se orienta asupra grupului de persoane refugiate sau solicitante de azil în care există persoane de asistat, dar nu este suficientă pentru a plasa eforturile asistențiale exact acolo unde este nevoie. Asistentul social trebuie să aibă o imagine completă a problemei de rezolvat. Chiar și în aceste situații rămân unele rezerve: individul poate fi normal în familie, dar să se comporte anormal într-un grup. Și atunci se impune ca firească întrebarea: cum trebuie de procedat pentru a evalua în mod corect persoanele refugiate sau solicitante de azil care necesită a fi asistate? În acest sens propunem următoarele etape: analiza imaginii complete; raportarea situației concrete la antecedente și sesizarea elementelor de concordanță/discordanță; definirea stării acționale a celui care urmează a fi asistat (persoana refugiată sau solicitantă de azil), având în vedere atât faptul curent, cât și o serie de mulți alți factori relevanți: venituri, sănătate, locuință, alimentație, educație, relații, momentul producerii faptei, vârsta, reacțiile mediului social etc.

Această metodologie are unele avantaje în utilizarea ei de către asistentul social, anume: pe lângă faptul că identifică persoanele refugiate care au nevoie de intervenție asistențială, ea trasează în cadrul structurii sociale, al intervalelor de apartenență (supranormal – normal – subnormal) și configurarea unor strategii naționale de intervenție, ținându-se cont de faptul că cele trei categorii populaționale, inevitabil, coexistă. Un alt

avantaj ar fi asigurarea normalității pentru grupul de persoane refugiate sau solicitante de azil, pentru că normalitatea înseamnă stabilitate, continuitate, celelalte intervale fiind modulații progresive sau regresive de normalitate.

Utilizarea scalei de modulare a normalității reprezintă un model de evaluare asistențială profesionistă a problemelor cu care se confruntă persoanele refugiate și solicitante de azil. În acest context, evidențiem importanța asigurării și garantării unei stări de normalitate acestui grup de persoane, astfel ca acestea să se reintegreze în cadrul unei noi structuri sociale și în alt grup social, diferit de cel precedent.

Bibliografie:

1. Irimescu G. *Tehnici specifice în asistența socială*. –Iași, 2002.
2. Miftode V. (coord.) *Populații vulnerabile și fenomene de automarginalizare. Strategii de intervenție și efecte perverse*. –Iași, 2002.
3. Miha A. *Antropologia culturală*. –Cluj-Napoca, 2002.
4. Stan D. *Asistență socială și minorități //Asistența socială. Studii și aplicații*. –Iași, 2005.

UTILIZAREA TEHNICII INTERVIULUI ÎN EVALUAREA NEVOILOR PERSOANELOR REFUGIATE

Lilia Mazur,
studentă, anul 2,
Universitatea de Stat din Moldova

Metodologia investigării situației persoanelor refugiate este deosebit de complexă și vastă. O tehnică pe larg utilizată în investigația socială este interviul.

Herbert H.Hyman afirma că interviul este universal în științele sociale. Interviul, însă, a putut fi utilizat nu doar în științele sociale, dar și în cele socioumanistice, în practica diferitelor profesii¹.

Termenul „interviu” provine din limba engleză, de la noțiunea de „*interview*” care în traducere înseamnă întâlnire sau întrevedere. Și în limba franceză există echivalent pentru acest termen de interviu – „*entretien*”, care semnifică conversație sau convorbire, și „*entrevue*”, care semnifică o întâlnire dintre două sau mai multe persoane și care implică un sentiment de responsabilitate din partea acestora.

Conform definiției date de cercetătorul Denzin, interviul reprezintă o convorbire față în față, în care o persoană obține informații de la alta/altele². Conform acestei definiții, putem numi interviu orice întâlnire. Distincția primordială dintre interviu și o simplă întrevedere este aceea că un interviu are drept scop obținerea de informații într-un anumit domeniu, că el

---

¹ Chelcea S. *Metodologia cercetării sociologice*. -București, 2001, p. 262.

² Ibidem, p.263.

este foarte bine structurat, are un lider de comunicare și nu presupune obligația interviuatului de a răspunde.

Fred N.Kerlinger identifică mai multe scopuri ale interviului:

- *scopul explorator* – de identificare a variabilelor și a relației dintre aceste variabile;
- *scopul de recolectare* – este instrumentul principal în vederea colectării informației de pe teren și verificării ipotezelor;
- *scopul de recolectare a informației suplimentare* care ar fi putut fi omisă în cadrul primei colectări.

Din punct de vedere *asistențial*, interviul este tehnică de obținere a informației, prin întrebări și răspunsuri, convorbire dirijată, pentru a putea fi identificate cauzele, caracterul, direcția de dezvoltare a unui fenomen, elucidând într-o oarecare măsură și evoluția procesului social.

Dacă un sociolog utilizează tehnica interviului în vederea cercetării unui fenomen social, analiza și oferirea unei prognoze referitoare la evoluția fenomenului, atunci un asistent social în cadrul interviului identifică factorii de risc, relația problemă-efect și schițează un plan de intervenție.

Interviul este folosit în lucrul cu orice tip de beneficiari. Refugiații sunt o categorie aparte de beneficiari ai asistenței sociale, care necesită atenție deosebită, deoarece ei se confruntă cu probleme de adaptare, acomodare la noul mediu, cu probleme din cadrul familiei, probleme economice. În munca cu refugiații interviul este o tehnică prin care se definește statutul real al refugiatului, în cazul în care există dubii. De regulă, cu ajutorul interviului se stabilește statutul refugiatului în țara-gazdă, problemele cu care se confruntă și soluțiile posibile.

În realizarea interviului, asistentul social trebuie să îndeplinească anumite condiții care ar spori eficiența. Un interviu trebuie să fie planificat din timp, începând de la pregătirea ghidului de interviu și luând în calcul ora de intervievare etc. Astfel, este evitată situația care presupune incomodarea. În munca cu refugiații asistentul social trebuie să fie organizat, deoarece ei sunt o categorie de persoane foarte sensibile, care au nevoie de a fi susținute pentru a fi integrate în mediul social care să le accepte.

Atunci când pregătește un interviu asistentul social trebuie:

- să colaboreze cu persoana refugiată sau solicitantă de azil în vederea planului de lucru;
- să identifice din timp procedeele de lucru în cadrul interviului și obiectivele acestuia;
- să se informeze despre starea emoțională a refugiatului, sănătatea lui, starea economică, despre confesiune, naționalitate, probleme din familie sau de integrare, cultura refugiatului etc.

Aceste pregătiri preliminare omit contradicțiile care pot apărea în timpul interviului referitor la unele interdicții dictate de religie, normele sociale în care a fost educat refugiatul, teme tabu despre care asistentul social poate solicita anumite date.

Deși interviul nu are o structură strictă, sunt totuși câteva etape pe care trebuie să le respecte asistentul social:

1. *Deschiderea* – în cadrul acestei etape se stabilește primul contact cu refugiatul sau solicitantul de azil. De această etapă depinde cum va evolua intervenția de mai departe. Literatura de specialitate recomandă pentru această etapă teme generale de discuție cu scopul de a pregăti emoțional refugiatul, dar care să nu vină în contradicție cu aspirațiile și

concepțiile/principiile de viață ale persoanei refugiate sau ale solicitantului de azil.

2. *Conținutul* – aceasta este etapa în care refugiatul este stimulat să vorbească despre dificultățile pe care le întâlnește și, totodată să propună metode de soluționare a lor. Încă de la începutul acestei etape trebuie să se specifice rolul asistentului social și al refugiatului în cadrul interviului. Asistentul social trebuie să accentueze faptul că el nu are decât un rol egal cu cel al refugiatului, cu toate că el este cel care pune întrebări. Întrebările fie vor fi pregătite din timp, fie vor fi formulate pe parcurs, dar ele trebuie să urmărească să stimuleze refugiatul sau solicitantul de azil să vorbească, și nicidecum să-l blocheze prin întrebări provocatoare și indiscrete. Întrebările nu vor fi puse la interval mare, pentru a nu permite abaterea de la subiect, și nici prea dese, pentru a permite refugiatului să-și exprime toate sentimentele referitoare la o problemă. Asistentul social trebuie să exprime empatie față de refugiat sau solicitantul de azil. Aceștia au nevoie de persoane care să-i înțeleagă, să-i susțină și care să-i ajute.

3. *Încheierea* – este etapa în care se finalizează interviul și care este foarte dificilă, deoarece ambele părți s-au familiarizat între ele. În cadrul acestei etape specialiștii recomandă discuții pe teme generale, pentru a readuce beneficiarul la starea inițială și a nu permite expunerea lui la factorii externi.

În investigarea socială a persoanelor refugiate se utilizează trei tipuri de interviu: informațional, de diagnostic și terapeutic.

Interviul informațional are drept scop obținerea datelor, informațiilor care ar ajuta asistentul social să identifice premisele apariției problemei, originile problemei și descrierea ei din perspectiva persoanei refugiate.

Interviul informațional în investigarea situației persoanei refugiate va cuprinde:

- *informații de identificare* - la această etapă vom căpăta informație generală despre persoana refugiată: nume, prenume, data nașterii, adresă, vârstă, etnie, rasă, religie, statut social, situație materială, grad de instruire etc.;

- *prezentarea problemei de către beneficiar* – beneficiarul prezentând problema avem posibilitatea de a o analiza și a o percepe din perspectiva lui;

- *descrierea mediului social din care a venit* – rețeaua socială a refugiatului, relațiile cu alți membrii ai societății, rolul lui în această societate, instituțiile sociale de ale căror servicii poate beneficia etc.;

- *date despre evoluția profesională a refugiatului* – instituția pe care a absolvit-o, istoria angajării în câmpul muncii, abilitățile dezvoltate în cadrul profesiei, performanțe și succese etc.;

- *starea de sănătate* – este făcută o prezentare a stării de sănătate a refugiatului, incluzând bolile psihice și fizice, cronice și de moment;

- *impresiile asistentului social despre beneficiar și observațiile din timpul interviului* – sunt prezente în raportul asistentului social și reprezintă concluzii făcute în baza comportamentului refugiatului.

Acest tip de interviu are drept scop informarea despre situația persoanei refugiate, elucidarea unor momente care au o influență asupra comportamentului. Totodată, acest tip de interviu are scopul de a contrapune imaginea problemei văzută de asistentul social cu cea văzută de refugiat și reconstrucția problemei în baza relatărilor refugiatului.

Cel de-al doilea tip de interviu folosit în investigarea situației persoanelor refugiate este **interviul de diagnostic** care are drept scop identificarea tipurilor de servicii spre care va fi orientat refugiatul. Astfel, refugiatul sau solicitantul de azil este capabil să-și aleagă tipul de servicii de care ar dorea să beneficieze și nu este impus să accepte un serviciu sau altul. Totodată, asistentul social constată dacă a evaluat și a înțeles corect problema și poate justifica acțiunile întreprinse. Astfel, în cadrul acestui tip de interviu are loc diagnosticarea situației persoanei refugiate sau solicitante de azil și orientarea serviciilor.

Interviul terapeutic este cel de-al treilea tip de interviu care are drept scop de a sprijini beneficiarul pentru a elabora singur strategii de rezolvare a situației și de a le aplica cu ajutorul asistentului social. În cazul persoanelor refugiate interviul terapeutic presupune elaborarea de strategii de către refugiat și implementarea acestora în conformitate cu legislația fără a comite careva discriminări.

Acumulând informații cu privire la situația persoanei refugiate este posibil de a planifica activități de intervenție asistențială. Reușita acestora depinde în mod direct de procesul de investigație, de aceea procesul de investigație trebuie să fie unul eficient și corect. Corectitudinea și rezultatul investigației depinde, totodată, și de experiența și abilitățile asistentului social care realizează investigația.

Bibliografie:

1. Bulgaru M., Dilion M. *Concepte fundamentale ale asistenței sociale*. –Chișinău, 2000.
2. Chelcea S. *Metodologia cercetării sociologice*. –București, 2001.

SECȚI UNEA I I

Integrarea socială a persoanelor refugiate și deplasate intern: probleme și tendințe

- **Stela Milicenco.** Integrarea persoanelor refugiate în cadrul Republicii Moldova – modalitate de consolidare a statusului social
- **Victoria Șargarovschi.** Promovarea principiilor demnității umane în procesul de integrare socială a persoanelor refugiate
- **Vadim Pistrinciuc.** Reacții de conflict în procesul de integrare a refugiaților în mediul comunitar
- **Maria Buzdugan.** Principiul solidarității – expresie a interacțiunii dintre refugiați și comunitate
- **Diana Dumitraș.** Educația pentru toleranță în sprijinul refugiaților

INTEGRAREA PERSOANELOR REFUGIATE ÎN CADRUL REPUBLICII MOLDOVA – MODALITATE DE CONSOLIDARE A STATUSULUI SOCIAL

Stela Milicenco,

*doctor în sociologie, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova*

Integrarea socială reprezintă conceptul de bază prin intermediul căruia sunt definite procesele fundamentale, mecanismele și instituțiile prin care orice societate se identifică în structuri de comportament ale indivizilor care să corespundă statuturilor și rolurilor predominante în societatea dată, așteptărilor și prescripțiilor înscrise în modelul ei sociocultural și valoric. Asemenea procese, mecanisme și instituții, prin care orice societate își asigură consistența și coeziunea internă, continuitatea și stabilitatea, au ca finalitate realizarea unor transformări fundamentale ale comportamentului indivizilor și grupurilor sociale. Aceste transformări au menirea să asigure conformitatea membrilor societății față de modelul normativ și cultural al acesteia și se realizează prin intermediul instanțelor sociale cu rol socializator (familie, școală, grup de prieteni, colectiv de muncă, organizații formale și neformale, comunități teritoriale ș.a.). Mecanismele și modalitățile de realizare a integrării de către aceste instanțe sociale prezintă numeroase similitudini. Astfel, în literatura de specialitate socializarea este prezentată drept un proces complex care are drept finalitate realizarea integrării sociale a indivizilor și grupurilor sociale; în același timp constatându-se că integrarea socială se realizează prin acțiunea factorilor de socializare instituționalizați și neinstituționalizați. Totodată, atât socializarea, cât și integrarea socială nu pot dobândi o conotație valorică pozitivă decât prin intermediul raportării acestor finalități la situațiile concrete din

fiecare societate. Integratul poate fi o persoană, un grup de persoane, o categorie socială, o organizație, o comunitate teritorială, un subsistem social etc. Integrarea reprezintă o relație, o interacțiune dinamică între sistemul care se integrează și sistemul care integrează, în cursul căruia se produc multiple transformări.

Intervenția instituțiilor asistențiale în cazul refugiaților se produce în situațiile de inadaptare a acestora, având drept conținut principal imposibilitatea refugiaților de a-și satisface prin forțe și cu resurse proprii trebuințele/nevoile fundamentale. Or, centrul de interes al asistenței sociale îl reprezintă *trebuințele umane*: ele sunt cele care trebuie identificate, măsurate și ierarhizate. Pentru satisfacerea lor se concep și se pun în practică planurile de intervenție socială, iar evaluarea finală a acțiunii asistențiale are drept criteriu gradul de satisfacere a trebuințelor. Este cert faptul că deși nu toate trebuințele ajung să fie satisfăcute, asta nu duce necesarmente la tulburarea gravă a echilibrului funcțional al persoanei refugiate. Doar nesatisfacerea trebuințelor importante din ierarhie generează apariția unei probleme umane. Atunci când imposibilitatea satisfacerii nevoii se cronicizează și afectează o populație numeroasă, se constată existența problemei sociale, printre care și *problemele refugiaților la nivel internațional*. Apariția problemelor umane (și/sau sociale) este determinată de factori genetici, de elementele mediului și de socializare. Toți acești factori generează situații care limitează posibilitățile indivizilor și comunităților de a răspunde trebuințelor lor fundamentale sau de a-și îndeplini dorințele și aspirațiile rezonabile.

În plan genetic, fiecare individ moștenește o serie de caracteristici fizice și psihice ale predecesorilor săi (conformația

fizică, rezistența la îmbolnăviri, fragilitatea fizică, normalitatea sau, dimpotrivă, anormalitatea fizică și psihică, temperamentul), care constituie premisele evoluției ființei umane. Atunci când caracterele genetice se manifestă dincolo de limitele normalității (ca subdotare sau chiar ca supradotare), ele pot genera diferite probleme umane cu diferite niveluri de gravitate. Astfel, deficiența fizică sau psihică moștenită îl împiedică pe individ să ducă o viață normală, solicitând și eforturi suplimentare din partea familiei căreia îi aparține sau din partea societății. Persoanele cu mobilitate redusă și care sunt afectate de handicapul mintal sunt practic excluse de la majoritatea activităților și raporturilor sociale pe care le desfășoară oamenii normali. Cu toate acestea, deficiența poate fi depășită sau atenuată grație voinței și efortului individului de a intra în normalitate și grație terapiilor speciale concepute în acest sens. În anumite circumstanțe, supradotarea poate să constituie și ea un factor de apariție a problemelor umane. De exemplu, diferența uriașă dintre vârsta fizică și mintală a unui copil cu performanțe intelectuale ieșite din comun poate crea mari probleme de comunicare socială pentru acesta; uneori supradotarea poate fi, în mod paradoxal, un „handicap”.

În timp ce sursa genetică reprezintă premisa dezvoltării omului, *mediul* și *socializarea* constituie elemente ale transformării ființei naturale umane într-o ființă socială și rațională, capabilă să practice virtuțile morale și să se supună normativității comunitare. Cercetările din domeniul geneticii, al sociologiei și psihologiei denotă faptul că, pe parcursul ontogenezei, numai o secvență redusă – din stadiul embrionar și până la naștere – este în afara influențelor mediului natural și social. Practic, o dată cu venirea sa pe lume, omul este ținta influențelor multiple din partea naturii și a semenilor care

contribuie la devenirea pas cu pas a individului. Recentele studii privind genomul uman nu fac decât să confirme imensa importanță a factorilor externi în dezvoltarea personalității. Condițiile de mediu natural impun limitele dezvoltării economice ale unei societăți: bogăția resurselor, climatul favorabil și o populație de dimensiuni rezonabile contribuie la creșterea economică și, implicit, la sporirea posibilităților de satisfacere a trebuințelor materiale, pe când mediile naturale ostile reduc șansele de dezvoltare economică pentru comunitățile care populează respectivele zone, generând probleme sociale. În timp ce factorii naturali care împiedică dezvoltarea economică pot fi uneori depășiți grație muncii și inventivității națiunilor, creșterea industrială care nu ține seama de prezervarea echilibrului natural provoacă mari probleme umane ca: maladiile profesionale sau generate de poluare, afectarea fondului genetic, ruina a celor a căror activitate este legată de mediul natural, limitarea resurselor pentru generațiile viitoare etc. În consecință, mediul este un element major în structura oportunității, el poate servi drept stimul pentru producerea satisfacțiilor vieții sau poate deveni o importantă sursă pentru experiențele problematice ale oamenilor.

Însă, dat fiind faptul că existența omului este prin excelență una socială, definirea trebuințelor, a problemelor umane și conceperea strategiilor de satisfacere sau rezolvare se realizează în virtutea unor modele sintetizate social. Comportamentul uman, începând cu cel axat pe satisfacerea trebuințelor primare și terminând cu formele superioare ale activității spirituale, este învățat, dobândit prin interacțiunea individului cu semenii săi, cu instituțiile publice și cu alți agenți socializatori. Socializarea este procesul prin care membrii unei comunități asimilează simbolurile (inclusiv simbolul universal

semnificativ – limbajul), modelele de comportament, tradițiile, stilul de gândire și acțiune, valorile și mentalitățile acesteia. Disfuncțiile care apar la nivelul procesului de socializare reprezintă o importantă sursă a problemelor umane și sociale. Astfel, învățarea unor norme, modele și valori care nu corespund celor acceptate social îl transformă pe individ într-un marginal sau refugiat. *Insuficiențele socializării se repercutează negativ asupra capacității de integrare a actorilor sociali în diferite structuri ale sistemului societal, una dintre consecințe fiind numărul de 12 milioane refugiați în lume și de circa 71 persoane cu statut de refugiat în Republica Moldova.*

Integrarea socială și profesională a refugiaților este subiectul unor largi discuții, în care se pune accentul pe legislația internațională și națională referitoare la protecția și bunăstarea socială a acestei categorii de populație, pe necesitatea unei educații privind respectarea drepturilor omului. Conform art. 23 lit.(c) al *Legii cu privire la statutul refugiatului*, refugiatul are dreptul să fie angajat de persoane fizice sau juridice, să exercite profesii libere, să efectueze acte de comerț și alte acte juridice, iar, conform lit.(d) al aceluiași articol, să fie salarizat și să beneficieze de celelalte drepturi materiale ce decurg din activitățile desfășurate, precum și de asigurări sociale, în condițiile legii. În prezent însă nu există nici un program guvernamental care să faciliteze angajarea refugiaților, acest lucru realizându-se în cadrul unor programe neguvernamentale de asistență pentru angajare (spre exemplu, proiectul „Generare de Venit” implementat de Comitetul de Solidaritate Internațională din Moldova în anii 2001-2003). Dreptul la muncă al refugiaților este stipulat și în articolul 17 al *Convenției din 1951 privind statutul refugiaților*, care prevede că statele contractante vor acorda oricărei persoane cu statut de

refugiat asistență în ceea ce privește exercitarea unei activități salariale profesionale. În general, conform legislației în vigoare, cetățenii străini și apatrizii au aceleași drepturi ca și cetățenii Republicii Moldova, cu anumite excepții definite de legi speciale. În acest sens, este de menționat faptul că din momentul obținerii statutului de refugiat *Legea cu privire la statutul de refugiat* mai prevede și conferirea unor drepturi sociale, printre care: posibilitatea de a fi angajat de persoane fizice și juridice; efectuarea actelor de comerț; salarizarea; precum și asigurarea socială în condițiile legii. La 23 noiembrie 2001 Republica Moldova, prin *Legea nr.667-XV*, aderă la *Convenția din 1951 privind statutul refugiaților* și la *Protocolul din 1967*, iar ulterior, la 25 iulie 2002, adoptă *Legea nr.1286-XV cu privire la statutul refugiaților*. O dată cu intrarea în vigoare a acestor importante documente sunt rezolvate un șir de probleme legislative, însă nu sunt soluționate completamente dificultățile ce țin de compatibilitatea și interacțiunea noilor legi cu cadrul juridic existent; de integrarea refugiaților în cadrul comunității; de acceptarea și asumarea noilor relații sociale și profesionale etc. În acest aspect, cadrul juridic în materie de refugiați nu este suficient pentru a stabili rolul și locul lor în structura socială a Republicii Moldova.

Studiile care și-au propus să identifice barierele pe care le întâmpină refugiații în procesul de integrare în societatea Republicii Moldova atestă următoarele dificultăți cu care ei se confruntă: necunoașterea limbii, obstacole în angajarea în câmpul muncii, persistența unor stereotipuri în ce privește concepțiile culturale sau religioase; există și probleme ce țin de acomodare etc. Un fenomen răspândit în contemporaneitate și generator de situații problematice ale refugiaților îl reprezintă *aculturația*, care presupune că modelele de comportament

învățate în societatea de origine se dovedesc inoperante sau devin factorii de blocaj în contextul evoluției individului într-o nouă comunitate de adopție, care prezintă diferențe culturale majore față de prima. Spre exemplu, socializarea populației africane din fostele colonii se dovedește insuficientă și uneori contradictorie în raport cu modelele societăților occidentale în care s-au refugiat numeroase persoane după dezmembrarea sistemului colonial. Diferențele culturale și de comportament față de populația culturii primitoare determină reacții de izolare socială, sentimente de frustrare sau chiar situații discriminatorii. Factorii generatori de probleme umane și sociale acționează în corelație, manifestându-se cu diferite grade de intensitate. Identificarea factorilor care provoacă situații problematice la nivel individual și colectiv reprezintă un element esențial în proiectarea strategiilor de intervenție socială. Dar stabilirea obiectivelor asistenței depinde, de asemenea, de ierarhia nevoilor umane la diferite categorii de beneficiari, deoarece nu toți oamenii resimt la fel presiunea trebuințelor.

Demersurile cu caracter analitic în investigarea abilităților integrative ale personalității au condus la identificarea unor componente și la nuanțarea interconexiunilor dintre ele, denumite *constructe, trăsături, factori, niveluri, blocuri* sau *straturi psihice*, ele determinând funcționarea socială a indivizilor. Abordarea holistică a personalității (inclusiv a personalității refugiatului în proces de integrare) se bazează pe următoarele premise:

- indivizii se dezvoltă și funcționează ca organisme totale, integrate; integrarea nu se produce doar relativ la anumite aspecte ale vieții, izolate față de întreg;
- indivizii se dezvoltă și funcționează în cadrul unui proces dinamic, continuu și reciproc de interacțiune cu mediul;

- modul specific în care indivizii se dezvoltă prin interacțiunea cu mediul depinde și influențează procesul continuu și reciproc de interacțiune între subsistemele psihosociale și factorii biologici;

- orice schimbare reprezintă un proces, nu un eveniment. Refugiatul va parcurge trepte succesive în vederea cunoașterii legilor, limbii societății de primire, adoptării unor valori, norme din comunitatea gazdă, stabilirii unor relații sociale;

- orice proces de integrare are loc în timp, presiunile create pe termene limite nerealiste induc refugiatul în situații de stres, neliniște, disconfort, reacții negative;

- schimbarea înseamnă de fapt învățare. Refugiatul sau solicitantul de azil va însuși noi modele de comportament, valori și norme noi;

- schimbarea este derutantă și dureroasă prin efectele sale. Refugiații își vor aminti problemele care i-au determinat să plece din țara de origine, vor face în permanență comparații între societatea din care au plecat și societatea gazdă.

Abordarea holistică a personalității în proces de integrare se bazează pe conceptul de *interacțiune dinamică*, care este o caracteristică a funcționării individului la toate nivelurile proceselor fiziologice și psihosociale. Spre exemplu, dacă o persoană trăiește o situație pe care o caracterizează ca amenințătoare sau suprasolicitantă în țara de origine, actul cognitiv al interpretării situației stimulează excesul de adrenalină, care declanșează apoi alte procese fiziologice. Interacțiunea cognitiv-fiziologică produce și este acompaniată de diverse stări emoționale: teamă, anxietate etc. În următoarele stadii ale procesului de interacțiune, aceste emoții vor afecta nu numai comportamentul individului (va considera că trebuie să se refugieze sau va învăța să se eschiveze) și adaptarea/neadaptarea

sa la mediu, ci și modul cum va interpreta schimbările situației sale. Astfel, sistemul perceptual-cognitiv și sistemul biologic ale unui individ sunt implicate într-o continuă interacțiune reciprocă. Interacțiunea dinamică poate fi descrisă prin intermediul a șase principii fundamentale, care se află în interrelație:

- *multideterminarea* exprimă faptul că o multitudine de factori determină și leagă toate manifestările personalității; ceea ce este observat și denumit ca *personalitate* sau *dezvoltarea personalității* reprezintă efectul a multiple cauze care interacționează;

- *interdependența*: frecvent, doi sau mai mulți factori sunt mutual dependenți de evoluția unui alt factor, care îi influențează direct. De exemplu, tendința unei persoane de a fi nestatornică, iritabilă și nerăbdătoare derivă dintr-o tendință mai generală/profundă de a fi impulsivă, așa cum este tradiția în țara sa de origine;

- *reciprocitatea*: caracterul reciproc al interacțiunilor ce determină dezvoltarea personalității presupune abandonarea modelului teoretic care asigură o legătură causală unidirecțională între factorii biologici și de mediu, pe de o parte, și aspectele mintale și comportamentale ale funcționării individului, pe de altă parte. Factorii biologici sau cei de mediu, cei sociali, culturali, chiar și cei psihologici pot fi atât cauze, cât și efecte. Individul este influențat de aceștia, dar, la rândul său, îi și influențează (ceea ce se exprimă, de obicei, prin conceptele de *caracter reactiv*, *caracter proactiv* al personalității). Spre exemplu, legislația fiscală influențează comportamentul membrilor comunității în ceea ce privește plata impozitelor, fapt care constituie o componentă importantă a integrării lor socio-profesionale. Ca urmare, individul este un element pasiv al

relațiilor economice prestabilite în societate, dar el totodată este și promotor al funcționalității instituțiilor economice;

- *temporalitatea* exprimă faptul că integrarea personalității presupune un proces continuu, un flux continuu de interacțiune între evenimentele specifice evoluției mediului și geneza însăși a personalității. Timpul devine un ingredient de bază în orice model de dezvoltare a personalității;

- *nonlinearitatea* se referă la interrelațiile dintre variabilele intrapsihice (din interiorul sistemului psihic) și variabilele interpsihice (localizate în relația individului cu mediul social). Principiul susține că, spre exemplu, impactul situației A asupra individului B și individului C nu este întotdeauna identică, liniară; astfel, viziunea mecanică, simplistă asupra formulei „A presupune aceeași reacție la B și C” nu este valabilă;

- *integrarea propriu-zisă*: la toate nivelurile personalității, procesele componente sunt coordonate în funcționarea lor pentru a servi scopului integrării personalității. Integrarea exprimă principiul conform căruia întregul înseamnă mai mult decât suma părților, astfel încât procesul vieții, în ceea ce privește ființa umană, nu se rezumă la o simplă prezentare, ci se echivalează cu efortul continuu pentru a depăși *status-quo*-ul pentru o determinare autonomă. Abordarea holistică a personalității în proces de integrare presupune evaluarea individului în calitate de un întreg organizat, care funcționează ca un sistem deschis, caracterizându-se prin aspecte specifice la nivelul structurii și proceselor sale. Modul de funcționare curentă a refugiatului reflectă influența cursului trecut al dezvoltării sale; modul de a răspunde într-un fel specific la o situație particulară s-a format în cursul procesului continuu de interacțiune cu situațiile din trecut. Orice schimbare de-a lungul

vieții se caracterizează prin continuitate: comportamentul unei persoane la un anumit stadiu al dezvoltării este puternic legat de funcționarea individului la stadiile precedente sau viitoare, ceea ce nu echivalează totuși cu afirmarea faptului că o conduită este riguros predictibilă.

Fiind un concept cu multiple conotații, date de aria sa largă de răspândire în diverse științe și conținuturi care acoperă un domeniu vast al vieții sociale, culturale și psihice a individului, grupului și societății, procesul de integrare socială este elucidat pe larg în literatura de specialitate. Tratatând acest concept din perspectiva conformării individului la necesitățile sociale și la solicitările mediului organizațional de referință, una din abordări evaluează caracteristicile procesului prin care o persoană sau un grup social capătă aptitudinea de a trăi într-un anumit mediu, considerând-o *adaptare*. Însă, adaptarea constituie o noțiune mai largă decât integrarea socială, fiind un proces ireversibil, de durată, care se localizează mai mult în plan psihologic, în sensul eliminării tensiunilor și contradicțiilor generate de apartenența individului la un nou grup sau sistem social. Cel mai frecvent acest concept este corelat cu noțiunile ce sintetizează particularități ale proceselor transformatoare care se produc prin contactul între două sau mai multe culturi sau prin confruntarea sistemelor culturale cu sistemul personalității. În acest sens, vom identifica noțiunile utilizate interșanjabil cu conceptul de integrare socială a refugiaților:

- *Ajustare* – procesul care tinde a stabili relații de echilibru între indivizi sau între grupuri, între indivizi și grupuri, între elementele unei civilizații, între indivizi și diferite elemente de civilizație;

- *Asimilare* – ansamblu de schimbări comportamentale și de ordin psihic ale individului care se plasează de la o societate la alta, acestea diferind prin sistemul său cultural și normativ;

- *Absorbție* – încorporarea unui sistem cultural sau normativ de către altul prin ajustarea comportamentului indivizilor la noile cerințe;

- *Acomodare* – soluționarea conflictelor existente între diferite aspirații și atitudini comportamentale, între indivizi, grupuri, entități naționale, soluționare care are loc prin dominare, compromis, conciliere.

În domeniile sociologiei și asistenței sociale există preocupări de stabilire a modalităților prin care integrarea refugiaților poate fi facilitată, măsurată și evaluată. În acest sens, evidențierea diferitelor moduri după care o anumită unitate socială sau subsistem social pot fi calificate ca integrate a permis identificarea mai multor subtipuri de integrare socială, caracterizate prin aspecte particulare:

- *Integrarea culturală*, care sintetizează caracteristicile ajustării mutuale între elementele unei culturi pentru a se transforma într-un sistem cultural armonios. Ca unități funcționale, sistemele culturale furnizează standarde și modele culturale, ce ghidează comportamentul. În mediul social în care se află la moment refugiatul se consideră că cu cât mai eficientă este integrarea individului în sistemul cultural, cu atât este mai eficace contribuția lui la buna funcționare a societății. Gradul de integrare culturală, determinat ca raportul dintre trăsăturile universale, specializate și alternative, este mai ridicat când proporția ultimelor este mai coborâtă, adică când indivizii aleg mai frecvent comportamente culturale care nu se abat prea mult de la modelele precise. Astfel, integrarea culturală sintetizează procesul prin care membrii unei societăți acceptă, resping sau

modifică itemi care s-au difuzat din alte culturi cu care ei erau obișnuiți anterior, proces ce explică labilitatea culturală și actele deviante ale indivizilor dintr-un anumit sistem cultural. Ca forme distincte ale integrării culturale, literatura de specialitate menționează: integrarea configurațională, tematică, conectivă, logică, stilistică, regulativă etc.;

- *Integrarea normativă* se identifică cu integrarea între normă și refugiat și variază în funcție de concordanța dintre conduită și norme. Opusul stării de integrare normativă este starea de anomie care echivalează cu conflicte puternice între mai multe norme și se caracterizează prin absența acestora, generând dificultăți psihologice puternice și stresante pentru individ. Integrarea normativă este dependentă de procesul de socializare, prin care un individ învață cultura societății, și de conformitatea cu normele și regulile societății globale, coordonarea acțiunilor individului în acord cu așteptările altora și cu evitarea actelor ce impun răspunsuri nefavorabile din partea grupului. Un asemenea proces facilitează predictibilitatea comportamentelor sociale și furnizează potențe pentru eficiența acțiunilor în cadrul grupului. Respectarea normelor grupului și orientarea spre valori morale și reglementări juridice comune întărește coeziunea între membri și favorizează un grad ridicat de integrare socială a grupului respectiv;

- *Integrarea comunicațională* caracterizează un anumit sistem de relații, definitoriu pentru concordanța dintre conduite și norme. Fiind concretizat în modul de distribuție și transmisie a modelelor normative între membrii sistemului social, acest proces formează baza pentru orice tip de interacțiune socială și facilitează transmiterea cunoașterii cumulative, precum și realizarea procesului de socializare. Analiza integrării

comunicațională este fundamentală în procesul de integrare a refugiatului și se bazează pe următoarele „reguli”:

- cu cât rețeaua de comunicații interpersonale este mai densă, cu atât există un procent mai scăzut de persoane izolate. Izolarea reprezintă un indice negativ al integrării comunicaționale;

- cu cât rețeaua de comunicații interpersonale este mai slabă și izolarea socială este mai mare, cu atât există un număr mai mare de persoane caracterizate prin tulburări psihice;

- cu cât barierele comunicaționale sunt mai mari, cu atât există un procent mai mare de relații antagoniste din cadrul grupului;

- cu cât restricțiile comunicaționale sunt mai mari, cu atât există mai multe dificultăți de comunicare între subgrupurile aceluiași grup. Deși aceste dificultăți nu provoacă, în mod necesar, izolări ale refugiaților, ele pot facilita anumite distorsiuni, care contribuie la intensificarea izolărilor individuale;

- *Integrarea funcțională* implică următoarele semnificații: unitatea sau armonia din cadrul unui sistem social, datorată interdependenței părților sale specializate și diviziunea/sincronizarea sarcinilor într-un grup, în măsura în care diversele activități specializate sunt dependente una de alta.

Toate formele de integrare socială prezentate vizează multitudinea sferelor de viață umană, circumscriind procese sociale care angajează dimensiuni valorice, normative, acționale, afective și relaționale ale refugiaților.

Consecințele neintegrării refugiaților se măsoară nu doar în termeni economici, ci și în cei sociali – ai afectării indivizilor

în cauză, care pot deveni oameni deziluzionați ce au renunțat să încerce să se încadreze în sistem și care contribuie la neliniștea socială; ei ar trebui să fie o problemă serioasă de preocupare pentru întreaga societate. Integrarea socială și profesională nu reprezintă doar un mijloc de a avea ocupații, ci este și un mod de a se identifica, de a deveni o personalitate. *Refugiatul poate oricând să-și ocupe timpul, dar el nu mai are un loc definit în societate. Astfel, fiind victimă a unei emigrări din țara de origine, el poate să devină și victimă a unei concedieri sociale.* Prin urmare, inițierea și implementarea programelor asistențiale de integrare socială și profesională a refugiaților vor sprijini eforturile de a depăși discrepanțele inițiale sau insuficiențele potențiale în domeniul integrării în societate a refugiaților recunoscuți legal.

Bibliografie:

1. Boudon R. *Tratat de sociologie*. –București, 1997.
2. Grosu N. *Tratat de sociologie. Abordare teoretică*. –București, 2000.
3. Neamțu G. *Tratat de asistență socială*. –Iași, 2003.
4. *Protecția refugiaților. Ghid cu privire la dreptul internațional al refugiaților*. –Chișinău, 2001.

PROMOVAREA PRINCIPILOR DEMNITĂȚII UMANE ÎN PROCESUL DE INTEGRARE SOCIALĂ A PERSOANELOR REFUGIATE

Victoria Șargarovschi,
studentă, anul 3,
Universitatea de Stat din Moldova

E.Gunior afirmă: „Mai sfântă chiar decât viața trebuie să fie demnitatea omului”. Este cert faptul că în contextul unei societăți care tinde spre unitate prin dezvoltarea relațiilor de cooperare, egalitate, suveranitate, promovarea și încurajarea principiilor care stabilesc respectarea drepturilor omului și a demnității umane capătă, în mod indispensabil, o importanță supremă. Astfel, în Declarația Universală a Drepturilor Omului se stipulează: „...toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi, ele, fiind înzestrate cu rațiune și conștiință, trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității”. La respectarea acestui principiu poate să aspire doar o societate democratică, deoarece în cadrul acesteia sunt promovate legi care să susțină persoanele defavorizate, egalând șansele pentru toți membrii ei; or, manifestarea demnității umane presupune mai mult decât egalitatea în fața legii, ea presupune *egalitatea șanselor tuturor oamenilor*.

Demnitatea umană reprezintă o măsură de apreciere între oameni și, totodată, un proces de estimare a individului ca om, de la care vine și în care se reflectă. Această calitate umană nu trebuie să depindă de vârstă, sex, naționalitate, religie, de împrejurări, proveniență socială și este necesară persistența ei continuă în timp și spațiu. Demnitatea umană comportă mai multe aspecte: demnitatea familiei și dezvoltarea valorilor familiale; demnitatea copilului, a adolescentului, a femeii, a

bărbatului; demnitatea profesională; demnitatea națională. Iar printre componentele principale ale demnității umane vom constata următoarele:

- inviolabilitatea fiecărei persoane, care nu poate fi utilizată sau sacrificată de către ceilalți ca un simplu instrument pentru realizarea unor scopuri generale;
- recunoașterea autonomiei fiecăruia pentru a-și indica propriile planuri de viață, fără a prejudica însă dreptul celorlalți la aceeași autonomie;
- recunoașterea faptului că fiecare trebuie tratat din punct de vedere social conform comportamentului său și nu în funcție de factori aleatori care nu sunt esențiali pentru individualitatea sa: rasă, etnie, sex, clasă socială;
- cerința de solidaritate cu nefericirea și suferința celorlalți, de a menține vie și activă complicitatea ei.

Există o multitudine de principii și valori ale demnității umane, care, fiind respectate, vor facilita realizarea unității globale. Aceste principii presupun *bunătate, toleranță, onestitate, compasiune și compătimire, umanism, utilitarism, reciprocitate și recunoștință* etc.

În lumea contemporană, pe lângă nivelul înalt al progresului tehnic și informațional, continuă să existe probleme sociale profunde ce marchează întreaga societate. Astfel, există categorii de oameni care se confruntă cu probleme în mare parte nesoluționate. Una dintre aceste categorii o constituie și efectivul de circa 23 milioane de refugiați și solicitanți de azil. Indiferent de țara lor de proveniență, cultură, religie, refugiații beneficiază în mod necondiționat de un șir de servicii sociale și, totodată, de susținere din partea țării gazdă.

Obiectivul principal al asistenței sociale a persoanelor refugiate îl constituie integrarea acestora în țara respectivă. În procesul de integrare socială un rol primordial are *promovarea principiilor demnității umane* menționate anterior. Or, refugiații, indiferent de trecut, sunt întâi de toate ființe umane, cu o individualitate care se cere respectată. Aceste principii trebuie să fie promovate atât la nivelul asistenței sociale individualizate, cât și a comunităților în care urmează să fie integrați refugiații. În lucrul cu refugiații, asistentul social pe lângă respectarea principiilor deontologice se angajează să respecte și demnitatea persoanei asistate, prin:

- personalizare – asistentul social încearcă să evite în practica sa clasificarea și să se axeze pe individualitatea beneficiarului;
- implicarea asistatului în actul de luare a deciziilor în vederea rezolvării propriei probleme;
- asistentul social îl învață pe refugiat să fie responsabil și să poartă răspundere pentru acțiunile, în nici un caz asistentul social nu-și asumă sieși aceste responsabilități;
- asistentul social se axează pe comunicarea deschisă cu refugiatul.

Desigur, prin manifestarea unor comportamente bazate pe sinceritate, toleranță, stimă, onestitate, refugiatul care capătă încredere în asistentul social își va recăpăta și încrederea în propriile forțe, devenind mai deschis procesului de integrare.

Una dintre problemele cu care se confruntă refugiatul în procesul integrării o constituie atitudinea comunității, dat fiind faptul că de multe ori se manifestă o oarecare neacceptare și chiar marginalizare a acestuia. De regulă, refugiații sunt de altă etnie, religie, cultură decât populația băștinașă, care îi consideră

o minoritate și mereu încearcă să-i evite. Însă implicarea acesteia prin acceptare, inițiere a relației de prietenie, prin manifestarea bunăvoinței, toleranței și stimei pentru refugiat constituie un element-cheie în atingerea obiectivului de integrare.

Refugiatul are nevoie să iubească, să poată respecta pe cineva, totodată să simtă că este apreciat. Toleranța este, de asemenea, un principiu important care necesită a fi promovat în scopul înlăturării agresiunilor, manifestărilor de naționalism, discriminării, tinzându-se spre o înțelegere socială, spre pluralism de opinii și toate acestea – bazate pe sinceritate și onestitate. Băștinașii trebuie să-i considere pe refugiați parte integră a comunității lor. Cercetările în domeniu scot în evidență faptul că integrarea socială a refugiaților presupune câteva aspecte:

- parcurgerea etapelor de cunoaștere, asimilarea legilor, a limbii țării gazdă, a unor valori și norme, stabilirea unor relații sociale;
- refugiatul trebuie să învețe metodele de comportament, valorile și normele noi;
- refugiatul trebuie să se înarmeze cu răbdare, deoarece există probabilitatea ca adaptarea la noul mediu social să necesite mai mult timp;
- orice schimbare provoacă suferință.

Există un cadru internațional și național legislativ care promovează principiile demnității umane, drepturile omului și care reglementează statutul de refugiat, precum:

- Convenția din 1951 privind statutul refugiaților;
- Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților;

- Legea Republicii Moldova cu privire la statutul refugiaților, nr.1286-XV din 25.07.2002;
- Constituția Europeană (în proiect);
- Convenția europeană privind protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului din 1953;
- Declarația Principiilor Toleranței.

În fiecare din ele sunt consemnate principiile elucidate, noi fiind cei care trebuie să ne conducem de acestea, atât ca viitori specialiști în asistență socială, cât și pentru interacțiunea zilnică cu semenii noștri, doar „nimic nu e mai presus pe pământ decât omul, nimic nu e mai presus în om decât mintea și sufletul” remarca cu deplină certitudine Picco della Mirondolo.

Bibliografie:

1. *Demnitatea – valoare supremă a omului și națiunii*. Materialele Conferinței Științifice „Demnitatea umană și națională în contextul integrării europene a Republicii Moldova.” –Chișinău, 2004.
2. Neamțu Gh. *Tratat de asistență socială*. –Iași, 2003.
3. *Statutul juridic al refugiaților și solicitanților de azil și Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. Texte selectate de la seminarul organizat de Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați și Consiliul Europei. –Chișinău, 2001.

REAȚII DE CONFLICT ÎN PROCESUL DE INTEGRARE A REFUGIAȚILOR ÎN MEDIUL COMUNITAR

Vadim Pistrinciuc,
lector, doctorand,
Universitatea de Stat din Moldova

Integrarea socială a refugiaților în mediul comunitar reprezintă un obiectiv fundamental al serviciilor sociale destinate acestei categorii de beneficiari. Procesul de integrare a refugiaților este posibil numai dacă există un efort consolidat din partea persoanei ce urmează a fi integrată și condiții benefice în mediul social din țara gazdă. În ultimul timp, statele Uniunii Europene au fost tulburate de revoltele sociale puternice generate de descendenții din familiile de refugiați și migranți. Franța, Olanda Germania sunt state care se confruntă cu problema integrării refugiaților de mai mult de jumătate de secol. Analizând particularitățile revoltelor sociale ce au avut loc recent în aceste țări, putem susține, cu certitudine, că problemele integrării refugiaților se fac simțite cel mai mult la nivel comunitar, deoarece comunitatea este mediul unde va avea loc resocializarea persoanelor refugiate și în care vor fi realizate aspirațiile individuale și de familie. În același timp, integrarea refugiaților în mediul comunitar poate fi însoțită de un șir de probleme și reacții negative. Cea mai frecventă problemă generată de încercările de integrare a refugiaților este conflictul comunitar.

Conflictul comunitar, din perspectiva integrării refugiaților, este definit ca o confruntare dintre două sau mai multe grupuri comunitare, ce se deosebesc prin valori, interese și comportament diferit. Jerry Robinson, în lucrarea *Community*

Development in America (1980), definește conflictul comunitar ca manifestări ale unui comportament colectiv contradictoriu, unde o parte a comunității pledează pentru drepturi, interese și privilegii, iar cealaltă – pentru conservarea tradițiilor existente deja în comunitate. Considerăm că anume această definiție ilustrează cel mai elocvent esența conflictului generat de eforturile de integrare ale unui grup minoritar. Or, integrarea persoanelor refugiate în mediul comunitar este orientată spre obținerea unor facilități și drepturi ce le-ar permite realizarea aspirațiilor de viață.

Din perspectiva sociologică și psihologică, conflictul este un proces normal, indispensabil de procesul de interacțiune socială. Însă, privit prin prisma necesității de integrare adecvată a persoanelor refugiate, conflictul presupune o intervenție profesionistă din partea asistenților sociali. La nivelul comunității, asistentul social profesionist este cel mai important actor în procesul de mediere și rezolvare a conflictelor.

Pentru a planifica o strategie eficientă de aplanare/mediere a conflictului comunitar asistentul social va examina efectele conflictului asupra grupurilor comunitare. Un conflict dintre diverse grupuri locale este generat de distribuția inegală a bunurilor (sociale, economice, legale etc.), fapt ce limitează potențialul de dezvoltare a unui sau a mai multor grupuri comunitare. Complexitatea diagnozei conflictului comunitar rezidă în diferența dintre manifestările reale și latente ale acestuia. Din punctul de vedere al legislației, regulamentelor oficiale, un grup de refugiați are acces la toate serviciile disponibile în comunitate, iar din perspectiva relațiilor comunitare, accesul la aceste servicii poate fi limitat de comunicarea de pe poziții inegale, de agresiunea verbală etc. Respectiv, efectele conflictului asupra grupurilor de refugiați

diferă în funcție de gradul de manifestare a conflictului și de cel de preocupare a serviciilor de asistență socială de această categorie de beneficiari.

Răspunzând la întrebarea: „*Cum un conflict afectează refugiații?*”, asistenții sociali trebuie să delimiteze două categorii de efecte negative: *efectele individuale* și *efectele de grup*. Efectele conflictului comunitar asupra unui grup de refugiați se manifestă prin:

- creșterea tensiunilor inter- și intra-grupale în mediul refugiaților;
- destrămarea relațiilor de cooperare dintre membrii comunității indiferent de apartenența la grupurile etnice;
- apariția revoltelor sociale la nivel de comunitate;
- distragerea atenției membrilor grupurilor de la problemele comunității;
- apariția comportamentului violent.

Efectele conflictului comunitar asupra individului refugiat au un caracter psihosocial mai pronunțat și se manifestă prin:

- scăderea intensității efortului de integrare din partea refugiatului;
- apariția confuziilor referitor la siguranța viitorului în statul gazdă;
- generarea situațiilor de stres;
- apariția comportamentului violent și agresiv față de membrii comunității;
- reducerea oportunităților economice;
- nivelul scăzut de educație (al maturilor și copiilor în egală măsură);

- marginalizarea refugiaților;
- părăsirea locului de reședință.

Situațiile de conflict comunitar, generate de limitarea posibilităților și drepturilor refugiaților, pot fi extinse numai printr-o abordare profesionistă. Etapele procesului de aplanare, rezolvare și mediere a conflictului trebuie stabilite de asistentul social în funcție de următoarele caracteristici specifice:

- manifestările conflictului (violență, discriminare, comunicare inegală, limitarea accesului la servicii etc.);
- cauzele reale ale conflictului;
- numărul de persoane implicate și afectate de conflict;
- structura etnică a comunității;
- originea culturală a refugiaților – subiecți ai integrării;
- predispoziția autorităților locale față de problema refugiaților.

Modele teoretico-practice de rezolvare (mediere și aplanare) a conflictului comunitar oferă un cadru general de acțiune din perspectiva asistentului social care activează la nivel de comunitate. Etapele acestor modele nu trebuie privite ca rigori metodologice. Scopul modelelor este elaborarea unui set de principii care vor orienta activitatea asistentului social.

Un model de mediere/aplanare a conflictului comunitar este „*Modelul redefinirii relațiilor comunitare*”, care include următorii pași succesivi:

Pasul 1 – Confruntarea

Primul pas în medierea conflictelor comunitare este confruntarea supervizată a părților în conflict. Atunci când se vorbește despre conflicte ca rezultat al lipsei de atenție sau al limitării accesului la servicii, este necesar să organizăm întâlniri

între părțile implicate în conflict. Confruntarea este momentul întâlnirii grupurilor care dețin idei contradictorii, în scopul examinării și sistematizării motivelor conflictului. Confruntarea desemnează intenția de a rezolva conflictul. A te confrunta înseamnă a nu fi de acord cu alții și, respectiv, a constata momentul dezacordului. Membrii comunității suportă prima confruntare în mod diferit. La momentul confruntării, cel mai util este să atragem atenție la diversitatea de opinii privind motivele conflictului. Și aici trebuie clarificate obiectivele confruntării. Un alt aspect important este să se evidențieze rolul asistentului social în procesul de negociere. Cheia succesului în aplanarea conflictului este sinceritatea și pragmatismul părților implicate în procesul de rezolvare a conflictului.

Pasul 2 – Stabilirea unui „teren comun” al negocierilor

Făcând acest pas, necesită a fi determinată, în comun și clar, problema care a generat conflictul. Condiția prioritară față de formularea problemei-cheie a conflictului este acordul tuturor părților.

Pasul 3 – Evidențierea importanței comunicării

În procesul de aplanare a conflictului dintre diverse grupuri profesionale asistentul social, împreună cu părțile implicate în conflict, va identifica stilurile de comunicare în timpul întâlnirilor. În continuare propunem un exemplu privind stilul de comunicare între părțile implicate în conflict pentru a se ajunge la un acord:

- Nu începeți confruntarea când sunteți nervos;
- Nu intrați în conflict atâta timp cât nu ați stabilit motivele din care o faceți;
- Accentuați aspectele pozitive ale oponentului în timpul confruntării;

- Fiți siguri că explicați conflictul într-o manieră descriptivă și obiectivă;
- Supliniți bagajul de date pentru dezbateri sau dispute.

Pasul 4 – Accentuarea dorinței de cooperare

În cadrul acestei etape, asistentul social va evidenția necesitatea de cooperare dintre părțile conflictului ca unica modalitate de aplanare a conflictului. Un argument eficient în atingerea compromisului dintre părțile într-un conflict comunitar este atenționarea asupra daunelor aduse întregii comunități. De exemplu, în situația în care un grup comunitar manifestă ostilitate față de câteva familii de refugiați stabilite recent cu traiul în comunitate. Un argument eficient pentru schimbarea atitudinii „grupului supărat” este atenționarea asupra prejudiciilor ce pot fi aduse imaginii comunității în fața partenerilor din exterior. O comunitate diversă din punct de vedere cultural este o comunitate întâi de toate deschisă față de colaborarea cu alți actori.

Pasul 5 – Acordul reciproc

Acest pas include identificarea posibilității de a se ajunge la un acord de încetare a conflictului, acordul fiind exprimat, dar și elaborat de către toate părțile implicate în conflict. Drept garant al încetării conflictului poate fi administrația publică locală, care ulterior va monitoriza respectarea prevederilor acordului de către părțile conflictuale.

Procesul de integrare comunitară a persoanelor refugiate este deseori însoțit de reacții negative din partea membrilor comunității. Pentru ca aceste reacții să nu împiedice eforturile refugiatului de a se integra în mediul comunitar, asistența socială trebuie să dezvolte noi competențe profesionale, care vor

aborda problema refugiaților atât la nivel național, cât și la nivel local.

Bibliografie:

1. Christenson J. (ed.) *Community Development in Americ.* –Iowa, 1980.
2. De Visscher P., Neculau A. *Dinamica Grupurilor.* –Iași: Polirom, 2001.
3. Pânișoară I.O. *Comunicarea eficientă.* –Iași: Polirom, 2004.

PRINCIPIUL SOLIDARITĂȚII – EXPRESIE A INTERACȚIUNII DINTRE REFUGIAȚI ȘI COMUNITATE

Maria Buzdugan,

studentă, anul 2,

Universitatea de Stat din Cahul

*„Drepturile și interesele tuturor și ale
fiecăruia în parte sunt ferite de pericolul de a nu fi
luate în considerare numai atunci când persoana
în cauză are posibilitatea și preocuparea de a și le
susține”*

John Stuart Mill

Într-o lume în evoluție accelerată, individul (refugiatul) nu se limitează doar la pura sa existență în univers, se cere o permanentă adaptare a acestuia la cerințele și nevoile societății în continuă schimbare. În această lume complexă, agitată de multă forfotă e dificil să ne regăsim în multiplele procese reflectate în realitatea socială, la a căror temelie persistă întotdeauna un principiu bine determinat – solidaritatea. Potrivit Dicționarului Explicativ Român, termenul *solidaritate* ar însemna:

1) faptul de a fi solidar, unitatea de idei, de interese, de acțiune;

2) răspundere comună, sentiment care îi face pe oameni să se ajute reciproc.

La rândul său, Ovidiu Bădină definește termenul de solidaritate și stabilește o coeziune între viața individului și societate, evidențiind două aspecte:

1) influența indivizilor (refugiați) asupra societății;

2) influența societății asupra indivizilor refugiați.

Societatea ne apare în primul rând ca un fenomen de apropiere sufletească, de identificare cu alți indivizi. Simpatia, întrucât apropie și unește pe oameni, creează și cea dintâi coeziune între indivizi care compun o societate: solidaritatea sufletească. Solidaritatea socială are mai multe aspecte, dar cea dintâi formă a ei, cea mai simplă este solidaritatea sufletească a membrilor care compun o societate, adică simțământul legăturii dintre ei, sentiment de identitate al insului cu grupul.

Omul fiind înzestrat nu numai cu conștiință, ci și cu voință, societatea omenească nu se oprește la solidaritate sufletească născută din simpatie. Voința are un rol semnificativ, ea socializează, leagă mai strâns de societate pe oricine urmărește scopuri și întrebuințează mijloace din cuprinsul ei. Atât simpatia, cât și voința sunt elemente psihice care socializează individul (refugiat) îl împing să trăiască în societate, să se simtă solidar cu alții și să coopereze cu ei. Omul este ființă socială, el caută societatea și se unește bucuros cu alții, astfel încât înțelegem de ce nu s-a găsit un om care să trăiască singur¹.

În rezultat, conștientizăm că individul nu poate exista izolat de comunitate, el există în și din comunitate. Și anume: el are o atribuție distinctă în dezvoltarea și evoluția societății. El poate favoriza într-o anumită măsură evoluția societății, fie și privit doar ca consumator.

Prin urmare, societatea integrează funcțional indivizii intrați în cuprinsul ei și prin aceasta îi transformă cu totul până a nu mai fi identici cu ei înșiși înăuntru și în afară de societate. Omul se schimbă într-o mare măsură prin participare activă la viața socială. Viața spirituală a omului nu se câștigă decât în

---

¹ O.Bădină. *Elemente de Sociologie*. –Chișinău, 1992, p.132-137.

societate; aici trăiește omul, își duce viața morală, cea religioasă, viața intelectuală, aici obține și dispune de drepturi, politică etc. Dacă viața aceasta, numită viață spirituală, este ceea ce face ca omul să fie om, înțelegem că rolul societății în viața indivizilor este cel puțin tot atât de mare cât al indivizilor în existența societății, pentru că îi ajută să se realizeze ca personalități. Omul și societatea sunt realități care se presupun. Indivizii și societatea formează deci o realitate¹.

De aici conchidem că indivizii sunt angrenați într-o lume a cărei devenire se accelerează; ei sunt, de asemenea, stăpânii unei noi puteri care crește mereu, dar care îi neliniștește și-i exaltă totodată.

În încercarea de a defini solidaritatea socială Norbert Neuhaus explică termenul de solidaritate ca o prietenie socială. Într-o primă încercare de a defini această noțiune el recunoaște structura triunghiulară a dreptății:

- dreptatea contributivă, denumită și dreptate legală, respectiv, obligația fiecărei persoane de a contribui la bunăstarea comunității conform capacităților sale;
- dreptatea distributivă, care se bazează pe principiul necesității și care se referă la ajutorul acordat de comunitate fiecărui membru;
- dreptatea comutativă, respectiv dreptatea schimbului care se referă la egalitatea dintre membrii individuali.

Astfel, în cadrul unei comunități toți membrii sunt împreună și responsabili pentru prosperitatea și bunăstarea comunității sau a unui proiect comun, chiar dacă această

---

¹ O.Bădină. *Op. cit.*, p. 137-140.

responsabilitate se diferențiază individual conform funcției și distribuirii sarcinilor¹.

În funcție de imaginea fundamentală despre om Norbert Nauhaus diferențiază două interpretări diferite ale termenului de solidaritate socială:

1. Conform interpretării individualiste, nu există solidaritate în sens strict al cuvântului. Individualismul liberal acceptă obligația solidarității numai dacă există în baza unui contract, refugiatul este solidar numai dacă interesele personale și cele ale comunității coincid; în caz contrar solidaritate socială nu este. Un exemplu elocvent ar fi: noul statut de refugiat îi permite să ia anumite decizii în evoluția sa ca ființă socială, aspirațiile, orientările, așteptările – determinându-i comportamentul și propria poziție, individualistă.

2. Interpretarea personalistă a personalității cuprinde toate grupele sociale ale comunității, în special categoriile de persoane, care se confruntă cu un șir de probleme ce țin în mare parte de integrarea refugiaților în societate și care necesită ajutor și sprijin. Discriminarea împotriva persoanelor refugiate sau repatriate poate să înăbușe în ele orice speranță de a reveni la o viață normală².

În cele din urmă ajungem la concluzia că viitorul persoanelor refugiate nu trebuie așteptat, ci construit. Prin aceasta nu se neagă în nici un caz activitatea automodelatoare a refugiatului, dar aceasta presupune existența unei comunități care nu-l va respinge.

---

¹ N.Nauhaus. *Valorile democrației Creștine*. –Chișinău, 2004, p. 54-55.

² *Ibidem*, p.54-56.

Statul are principala sarcină de a ordona viața refugiaților în comunitatea care le-a acordat azil. *Convenția ONU din 1951 privind statutul refugiaților* rămâne a fi instrumentul internațional principal ce reglementează întregul sistem mondial de azil.

Comunitatea internațională a conștientizat faptul că protecția refugiaților înseamnă manifestare a solidarității față de persoanele cele mai amenințate din lume¹.

Refugiații trebuie să se dezvolte din punct de vedere cultural, economic tehnic și spiritual. Ei pot face acest lucru doar dacă le este asigurat un anumit mediu. Pentru că iubim libertatea, ea trebuie respectată la alții. Însă acordându-le libertate nu trebuie să-i lipsim de responsabilitate. Totodată, trebuie să avem grijă să ne cântărim cuvintele, gândurile, să fim conștienți de valoarea influenței pe care o exercităm asupra lor. Reversul libertății noastre este misiunea noastră. Fiecare refugiat are nevoie de comunicare și cooperare, pentru a-și dezvolta personalitatea și pentru a supraviețui. Ei sunt agenți liberi și eficienți ai lumii de mâine.

A-l înarma bine pe om, pentru a-i permite să trăiască într-un univers în accelerație, înseamnă a-i da, o dată cu cunoștințele indispensabile, entuziasm, luciditate și curaj. Lumea se schimbă în continuu, schimbându-l și pe om. Nietzsche spunea că „revelația adevărului este pentru om cea mai grea încercare, dar dacă dăm întreaga măsură a forței noastre, atunci suntem în stare să privim realitatea drept în față, fără a ne lăsa striviți de ea”.

---

¹ A.Potîngă, Gh.Costace. *Asigurarea drepturilor omului în lume*. –Chișinău, 2001, p.81.

Este important că limitele solidarității să fie exact definite pentru a evita un abuz al ideii de solidaritate. Acestea sunt:

- scopurile comunității;
- măsura în care acestea pot fi atinse doar prin colaborare dintre refugiați și comunitate;
- măsura în care acestea îi permit cu adevărat omului să-și dezvolte cu adevărat personalitatea.

E insuportabilă și inacceptabilă situația în care comunității îi merge foarte bine, iar refugiatul stă prost¹.

Conform Convenției ONU din 1951, fiecare refugiat are dreptul la ajutor și beneficii. Cei care se refugiază din fața tulburărilor civile, războiului, cei supuși violenței, fie că au o temere bine întemeiată de persecuție au dreptul de a solicita statut de refugiat în state, care sunt părți la această Convenție².

Fiecare comunitate are unul sau mai multe scopuri, care pot fi atinse numai și numai cu sprijinul și contribuția tuturor membrilor săi.

Bibliografie:

1. Bădină O. *Elemente de Sociologie*. –Chișinău, 1992.
2. Jastram K., Achiron M. *UNHCR – ghid cu privire la dreptul internațional al refugiaților*. –Chișinău, 2001.
3. Nauhaus N. *Valorile democrației Creștine*. –Chișinău, 2004.
4. Potîngă A., Costace Gh. *Asigurarea drepturilor omului în lume*. –Chișinău, 2001.

---

¹ N.Neuhaus. *Op. cit.*, p. 58-59.

² K.Jastram, M. Achiron. *UNHCR – ghid cu privire la dreptul internațional al refugiaților*. –Chișinău, 2001, p. 13.

EDUCAȚIA PENTRU TOLERANȚĂ ÎN SPRIJINUL REFUGIAȚILOR

Diana Dumitraș,

studentă, anul 2,

Universitatea Pedagogică de Stat „A.Russo” din Bălți

„Toleranța este cea mai frumoasă și cea mai nobilă dintre virtuți. Nimic n-ar fi posibil fără aceasta stare a sufletului. Este o chestiune care precede orice relație umană. Toleranța nu înseamnă a renunța la vreo idee, nici a pactiza cu răul. Ea doar implică accețiunea că ceilalți gândesc altfel ca tine fără a-i urî pentru aceasta.”

Paul H. Spaak

Societatea secolului XXI este marcată de dezechilibru care fundamentează și favorizează elementele ce constituie, la rândul lor, circumstanțele intoleranței: stereotipurile, prejudecățile, discriminarea. Intoleranța societății este o calitate trăită cu diferită frecvență statistică de persoanele refugiate în momentul repatrierii lor. Asistentul social are menirea de a efectua un șir de lucrări cu scop revendicativ pentru refugiați, în scopul reducerii intoleranței față de ei.

Ținând cont de specificul societății contemporane, de procesele de globalizare și migrație umană, constatăm că asistența refugiaților reprezintă un domeniu actual de intervenție, iar asistentul social are un rol crucial în acest proces. În prezent, pentru a integra un refugiat în societate se simte necesitatea de a pregăti mai întâi însăși societatea și refugiații prin educație, accentul fiind pus pe anumite tipuri ale acesteia și anume: educația pentru toleranță, educația pentru pace, educația pentru drepturile omului etc. „Noile” educații sunt centrate pe

formarea omului nou, apt de a accepta diferențele, dornic de a cunoaște o nouă cultură, deschis către colaborare și conviețuire pașnică cu alți oameni. Locul central îi revine educației interculturale și educației pentru toleranță care au devenit prioritare pentru societățile multiculturale.

Toleranța ajută să fie evitate ciocnirile, diferendele, violența și rea-voința între oameni, generând un sentiment de securitate în societate. O persoană tolerantă respectă opinia oponentului său și are capacitatea de a ierta, explorează diferențele prin intermediul dialogului și se străduie să soluționeze conflictele prin discuții și argumente. Este evidentă nevoia de a fi toleranți pentru cei ce-și focusează eforturile profesionale asupra lucrului cu persoanele refugiate, dar la fel de semnificativă este necesitatea competenței de a tolera și pentru refugiați, dar și pentru societate în întregime.

Educația pentru toleranță reprezintă, astfel, capacitatea de a accepta diversitatea culturală, lingvistică, etnografică, nutrițională etc., precum și ideea că nu există soluții imediate pentru toate problemele; în sens sociopolitic, nu presupune acceptarea nonvalorii, a fanatismului, a agresivității etc. Analiza istorică a toleranței permite identificarea a trei etape care marchează deschiderea spre noi conținuturi și semnificații sociale:

- a) toleranța religioasă;
- b) toleranța civică și morală;
- c) toleranța politică, sexuală, comunitară etc.

În contextul educației pentru toleranță a refugiaților și al toleranței față de ei conținutul conceptului poate fi explicat prin

delimitarea acestuia de unele practici sociale negative: intoleranță, indulgență (exces de toleranță), indiferență. Activarea toleranței implică normativitatea morală exprimată prin mai multe principii, legitimate istoric:

- *principiul utilității*, promovat de J.S.Mill, maximizează avantajele; limitele apar acolo unde foloasele aduse de toleranță încetează de a prevala asupra daunelor;

- *principiul neutralității*, promovat de liberali, reevaluează rolul statului; limitele apar sub o formă sau alta de scepticism sau de relativism moral;

- *principiul respectului pentru persoană*, promovat de Im.Kant, susține autonomia și raționalitatea „acțiunii liber alese”; limitele apar atunci când autonomia și raționalitatea „admit numeroase interpretări diferite”.

Extinderea semnificațiilor termenului de toleranță, la nivelul teoriei și practicii sociale, este continuată pe tot parcursul sec. XX. Avantajele potențiale sunt anulate uneori de mișcările totalitare. Riscul major, sesizat de H.Marcuse, constă în înlocuirea toleranței libertății cu toleranța opresiunii. Soluția constructivă este cea a educației sociale, a dialogului necesar pentru ca „practica toleranței să fie regăsită în mod coerent într-o cultură capabilă nu doar să accepte diferența, ci să recunoască pe deplin valorizarea diversității și diferențelor”.

Societățile marcate de anomie, ne dovedesc ceea ce se poate întâmpla acolo unde situația scapă de sub control, ajungându-se la masacre în masă și război civil. Avem încă dureros de proaspete în memorie scenele apocaliptice din Africa sau, mai aproape, din fosta Iugoslavie, Irak, Israel. Este neîndoielnic faptul că o parte a problemelor cu care se confruntă

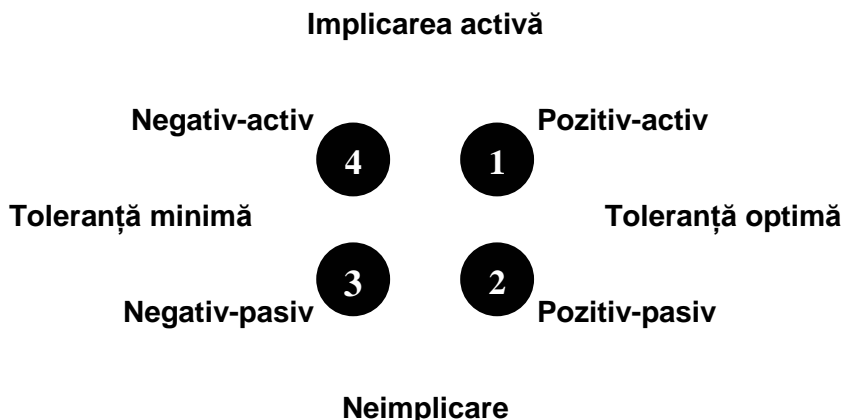
astăzi refugiații sunt legate de tensiunile interetnice și interconfesionale. Boala aceasta este foarte veche și istoria universală este umbrită de răbufnirile de intoleranță și fanatism, din care se pare că unii nu au învățat nimic. Evidențiind problemele întâlnite în calea refugiaților, în prezent s-a accentuat necesitatea unei toleranțe interetnice.

Ana Tucicov-Bogdan consideră că noțiunea de toleranță interetnică a persoanelor exprimă gradul lor optim de acceptare (de suportare) a altor persoane ce aparțin unor comunități naționale (etnice) diferite și având ideologii, credințe, obiceiuri, valori culturale și spirituale deosebite. Mecanismul psihologic al stării de toleranță a indivizilor refugiați este de natură atitudinală, având ca relevante doar unele proprietăți ale atitudinilor sociale, precum direcția, specificitatea, stabilitatea și, mai puțin, pe cele de centralitate și emergență a atitudinilor în ansamblu ale persoanei. Dominantă se dovedește a fi specificitatea toleranței interetnice care este dată de specificant („obiectul etnic”): identitatea etnică, religioasă, lingvistică, culturală a persoanelor refugiate.

Modelul teoretic al toleranței interetnice, imaginat de Ana Tucicov-Bogdan, cu implicarea personală a refugiaților în cauză, pentru a schimba în bine conviețuirea într-un mediu multicultural și multiethnic, poate fi reprezentant grafic printr-un sistem de coordonate, marcând pe abscisă dimensiunile toleranței, iar pe ordinată implicarea persoanei în optimizarea nivelului de toleranță interetnică (vezi *Figura 1*).

Citind în sensul acelor ceasornicului cele patru cadrane formate se pot descifra câteva tipuri de toleranță interetnică în relațiile celor investigați. Astfel, în cadranul 1 se situează

toleranța pozitivă-activă: încercarea de a înțelege pe cei de altă etnie, apelul la comunicare interactivă, interculturală, deschiderea spre cooperare și semne de empatie; în cadranul 2 – o toleranță pozitivă, dar pasivă, de neamestec, ocolire și neimplicare personală în a stimula relațiile cu cei refugiați. În cadranul 3 citim o toleranță insuficientă și pasivă, lipsită de orice comunicare socială și de interes pentru celălalt. Iar în cadranul 4 avem cea mai mică toleranță, dar activă, cu implicarea persoanei în a le nega și respinge agresiv pe persoanele refugiate.

Figura 1. Modelul teoretic al toleranței interetnice.

Astfel, putem spune că noțiunea de toleranță interetnică exprimă o stare atitudinală pozitivă, exteriorizată prin variate forme de comportament social ca: intercomunicarea persoanelor, înțelegerea și acceptarea deosebirilor naționale, culturale, de cult religios, tradiții ale persoanelor refugiate și, mai ales,

comportamente de coparticipare și cooperare în atingerea unor scopuri comune.

În acest sens, observăm semnificația deosebită a educației pentru toleranță întru binele refugiaților și al întregii omeniri. Conchidem că educația pentru toleranță este element obligatoriu al curriculei pregătirii universitare a asistenților sociali, dar și al curriculei pregătirii continue a asistenților sociali, toleranța fiind calitate profesională obligatorie pentru această categorie de profesioniști.

Bibliografie:

1. Cristea S. *Educația pentru toleranță* // Revista de teorie și practică educațională „Didactica pro” (Chișinău), 2004, nr. 4 (26).
2. Stan E. *Educația pentru toleranță* // Revista de teorie și practică educațională, „Didactica pro” (Chișinău), 2004, nr. 3 (25).
3. Tucicov-Bogdan A. *Toleranța interetnică* // Revista Psihologie, (Chișinău), 2001, nr. 5.
4. Vaideanu G. *Unesco-50. Educație*. –București, 1996.

SECȚI UNEA III

Protecția socială a persoanelor refugiate

- **Nicolae Chistruga.** Principiile protecției și integrării sociale ale refugiaților și solicitanților de azil
- **Rodica Cârnici.** Protecția socială a femeilor refugiate și solicitante de azil
- **Alina Bulimestru.** Dimensiuni ale asistenței sociale destinate copiilor refugiați
- **Cristina Nuca.** Reducerea excluziunii sociale a refugiaților prin servicii asistențiale
- **Marina Iacovenco.** Modalități de rezolvare a conflictelor apărute între refugiați și comunitate

PRINCIPIILE PROTECȚIEI ȘI INTEGRĂRII SOCIALE A REFUGIAȚILOR ȘI SOLICITANȚILOR DE AZIL

Nicolae Chistruga,

student, anul 3,

Universitatea de Stat din Moldova

Integrarea socială a refugiaților este un proces complex, care implică mai multe eforturi din partea țării gazdă, dar și a refugiatului însuși. Acest proces este în primul rând dinamic și are două sensuri: presupune efort atât din partea societății gazdă, cât și din partea indivizilor și/sau a comunităților respective. Din perspectiva refugiaților, integrarea cere o pregătire pentru a se adapta la stilul de viață al societății gazdă fără a trebui să-și piardă propria identitate culturală. Din punctul de vedere al societății gazdă se cere dorința de a adapta instituțiile publice la schimbările de profil ale populației, acceptarea refugiaților ca parte a comunității naționale și întreprinderea de acțiuni pentru facilitarea accesului la resurse/procesul de luare a deciziilor.

La nivel general, procesul de integrare a persoanelor refugiate se bazează pe două orientări fundamentale:

a) Integrarea pe termen lung din perspectivă psihologică. Această orientare adesea începe în timpul sosirii în țara de destinație finală și se încheie când refugiatul devine un membru activ al societății din perspectivă legală, socială, economică, educațională și culturală. Aceasta se întâmplă când procesul de integrare se extinde asupra mai multor generații de refugiați.

b) Integrarea din perspectiva multidimensională se referă atât la condițiile de participare activă la toate aspectele vieții sociale, economice, culturale, civile și politice a țării de azil, precum și la propria percepție a refugiaților de a fi „parte integră și deplină” a societății gazdă.

Un principiu-cheie al integrării refugiaților ar fi dezvoltarea unei societăți tolerante care este o premisă pentru integrarea lor cu succes. Guvernele și factorii de decizie ar trebui să asigure conducerea politică și să dea tonul în dezbaterile publice privind toleranța și non-discriminarea. Consiliul European pentru Refugiați și Exilați (ECRE) subliniază importanța unor legături strânse și alianțe multisector ale actorilor implicați în problemele refugiaților. Astfel de alianțe trebuie să urmărească implicarea reprezentanților mass-media, ai partidelor politice, ai organizațiilor locale/naționale, non- guvernamentale și ai altor asociații.

De asemenea, o prioritate în integrarea socială a refugiaților este rolul sectorului non-guvernamental care trebuie să promoveze participarea refugiaților ca utilizatori și furnizori ai serviciilor de integrare. Or, refugiații integrați deja reprezintă o resursă care trebuie valorificată pentru a integra noi grupuri de refugiați. În scopul promovării participării active a refugiaților în țările europene gazdă, este important de a permite refugiaților să-și folosească propriile resurse și abilități pentru a se ajuta unul pe altul, în special pe cei nou-veniți. În acest fel se va reuși ca refugiații să-și prezinte interesele în comunitățile gazdă și în fața furnizorilor de servicii sau factorilor de decizie.

În același timp, este prioritar ca, în conformitate cu spiritul Convenției din 1951 cu privire la statutul refugiaților, guvernele statelor gazdă să recunoască refugiații ca „persoane cu nevoi speciale” care necesită „integrare specială”. Intervențiile orientate spre această categorie de persoane cu nevoi speciale trebuie să determine nevoile și să se bazeze pe o recunoaștere a diversității populației de refugiați.

Un lucru nu mai puțin important este pregătirea politicianilor și a prestatorilor de servicii, în special în domeniile

sănătății, educației și consilierii privind angajarea, în ceea ce privește consecințele dificultăților de limbaj în procesul lucrului cu persoanele refugiate.

Un aspect deosebit de important de care trebuie să se țină cont în procesul integrării refugiaților este angajarea în câmpul muncii. Este cert faptul că lipsa accesului la piața muncii la prima etapă de integrare a refugiaților prejudiciază serios integrarea pe termen lung. De aceea, societatea civilă din statele cu experiență în domeniul integrării sociale a refugiaților recomandă ca orice restricție privind angajarea să fie anulată cât mai devreme, dar să nu depășească perioada de 6 luni. De asemenea, astăzi ONG-urile internaționale active în domeniul protecției sociale a refugiaților solicită guvernelor naționale să acorde refugiaților și persoanelor care beneficiază de o protecție complementară dreptul de a se angaja în câmpul muncii și să le asigure posibilitatea de instruire (prin diferite cursuri) ce va servi ca premisă pentru a obține un acces la loc de muncă. Acest lucru va fi posibil numai după inițierea unor programe de pregătire profesională și a celor de promovare a refugiaților în câmpul muncii. Programele orientate spre integrarea profesională a refugiaților trebuie ajustate în mod individual la capacitățile refugiatului, dar în strânsă conexiune cu specificul pieței muncii din statul gazdă.

Eficiența strategiilor și tacticilor de integrare a persoanelor depinde de schimbul de experiență între instituțiile publice și neguvernamentale active în domeniul protecției sociale a persoanelor refugiate din diferite țări. Numai astfel practicile pozitive de integrare a persoanelor refugiate vor fi valorificate în

metode și tehnici de lucru cu această categorie de persoane vulnerabile¹.

ONG-urile specializate în problema integrării refugiaților desfășoară o largă campanie de lobby pentru perfecționarea cadrului legal privind educația specială și programele de învățare a limbii pe parcursul etapei inițiale de integrare.

Un alt subiect-cheie al integrării sociale a refugiaților este sprijinul financiar, care trebuie să fie disponibil pentru scopurile educaționale generale și pentru acoperirea diferențelor între calificarea originară a refugiaților și cerințele de intrare în sistemul general – convențional de educație în țara gazdă. Toți refugiații cărora li s-a acordat dreptul de ședere într-o țară europeană ar trebui să fie încurajați să frecventeze un număr minim de cursuri gratuite de învățare a limbii.

De asemenea, se propune ca statele gazdă să garanteze dreptul la „adăpost”, ca drept fundamental, pentru toate persoanele ce se află sub protecția internațională, independent de statutul lor. Persoanele care beneficiază de o protecție complementară trebuie să aibă posibilitatea de a alege unde să se stabilească și să se bucure de accesul la o locuință provizorie. După ce primesc permisiunea de a sta în țara de azil, refugiații sau solicitanții de azil ar trebui să fie cazați în centre de primire/cazare. La aceeași etapă se propune asigurarea accesului la informație necesară pentru a lua o decizie în cunoștință de cauză privind considerarea tipului și localizării modalităților de cazare necesare în perioada târzie de integrare.

Sănătatea este valoarea esențială și fundamentală a omului. În conformitate cu definiția Organizației Mondiale a

---

¹ *Quest for Quality: Educational Guidance for refugees in Europe.* –Bruxels: ERF, 2002.

Sănătății (OMS), sănătatea este „starea de bine fizic, mental și social și nu pur și simplu absența bolii sau a infirmității”. Calitatea vieții unei persoane și capacitatea ei de dezvoltare individuală depinde de starea de bine fizic și mental. Limitarea sau lipsa accesului la asigurările de sănătate, împreună cu lipsa unor condiții de primire adecvate și sănătoase pe perioada inițială a sosirii, pot să submineze pe termen lung sănătatea refugiaților și proiectele de integrare. Se propune ca serviciile de sănătate fizică și mentală să fie disponibile pentru solicitanții de azil după sosirea lor în țările de azil. Refugiații pot avea diverse probleme de sănătate condiționate de persecuțiile la care au fost supuși în țara de origine pe motive politice, tortură, șederea în închisoare, precum și de condițiile de călătorie din țara de origine în țara de azil. Starea lor de sănătate poate fi afectată și de multiple experiențe frustrante, precum:

- separarea pe termen lung prelungită de ceilalți membri ai familiei;
- dificultăți de adaptare culturală și lipsa de perspectivă atât pe parcursul procedurilor îndelungate de determinare a statutului de refugiat, cât și după ce au obținut dreptul de a rămâne într-o țară europeană.

În diferite state serviciile de sănătate sunt acordate conform unor scheme diferite. În unele țări, accesul la sistemul național de sănătate este restrictiv atât pe perioada procedurii de azil, cât și după acordarea statutului conform Convenției.

Dificultățile de comunicare pot constitui o importantă barieră în calea accesului la serviciile medicale. În unele țări, serviciile de interpretare sunt o parte componentă a serviciilor de sănătate. Ele nu sunt ușor accesibile sau adecvate nevoilor refugiaților. Și mai dificilă este situația când serviciile de traducere nu sunt disponibile.

În majoritatea statelor europene, atât ONG-urile, cât și organizațiile religioase joacă un rol semnificativ în acordarea de servicii de consiliere, asistență psihosocială și tratament medical destinate refugiaților și solicitanților de azil. În unele țări, aceste activități sunt total sau parțial finanțate de stat, în altele se bazează pe donații private și pe voluntariat.

În ce privește reunificarea familiei, ONG-urile recomandă ca aceasta să nu se limiteze la persoanele care îndeplinesc criteriile Convenției din 1951, dar să fie extinse, de asemenea, și pentru cei cărora li s-a acordat o protecție complementară. Guvernele țărilor gazdă nu ar trebui să impună restricții dreptului la reunificarea familiei refugiaților și solicitanților de azil. Încercările în acest sens trebuie făcute pentru a asigura reunirea familiilor de refugiați într-o perioadă de timp cât mai scurtă, dar nu mai mult de șase luni de la determinarea statutului. Deci, în primul rând trebuie ca integrarea refugiaților să fie responsabilitatea primară a guvernelor gazdă. Când se calculează costurile programelor integrării refugiaților, guvernele europene ar trebui să ia în considerare costurile economice și sociale pe termen lung asociate cu riscurile marginalizării refugiaților, în cazul neintervenției publice într-o etapă timpurie. Investiții considerabile trebuie să se facă în serviciile ce urmează a fi acordate pe parcursul etapei de primire în scopul de a le permite refugiaților să-și dezvolte abilitățile necesare și cunoștințele care facilitează integrarea în țara gazdă în cazul unei decizii pozitive privind cererea de azil¹. Sunt necesare investiții în domeniul educațional, pentru a permite persoanelor refugiate să obțină calificările necesare pentru a-și aduce aportul țării de origine în cazul returnării.

---

¹ Imler D. *Child Refugees in Europe*. –Geneve: ECRE, 2002.

Se recomandă ca programele/acțiunile la nivel național și european privind integrarea refugiaților să se construiască pe abilitățile și potențialul refugiaților și să promoveze:

a) *participarea activă a refugiaților în viața publică a comunității;*

b) *respectul pentru diferențe și diversitate în legătură cu credințele religioase, opțiunile politice, afinitățile culturale, identitatea culturală și personală care se manifestă atât în sferile vieții publice, cât și în cele ale vieții private;*

c) *autodezvoltarea prin permisiunea acordată refugiaților de a-și folosi abilitățile și cunoștințele pentru a se angaja în câmpul muncii, pentru a se realiza pe deplin atât în plan personal, cât și ca membri ai familiei lor sau ai grupului etnic.*

Integrarea socială a refugiaților depinde de respectarea unanimă și universală a principiilor descrise mai sus. În același timp, existența unei game de probleme social-economice în țara gazdă limitează considerabil capacitatea serviciilor publice și neguvernamentale de a se implica activ în procesul de integrare a persoanelor refugiate. În aceste condiții, profesia de asistent social, reprezintă o sursă de abilități și competențe profesionale care pot avea un impact pozitiv asupra bunăstării persoanelor refugiate sau asupra solicitanților de azil.

Bibliografie:

1. Bala J. *The interplay of stressful and protective processes in refugee families.* –Utrecht, 2000.
2. Imler D., *Child Refugees in Europe.* –Geneve: ECRE, 2002.
3. Jensen P. *Children victims of war.* –New York, 1993.
4. *Quest for Quality: Educational Guidance for refugees in Europe.* –Bruxelles: ERF, 2002.

PROTECȚIA SOCIALĂ A FEMEILOR REFUGIATE ȘI SOLICITANTE DE AZIL

Rodica Cârnici,

studentă, anul 3,

Universitatea de Stat din Moldova

De-a lungul secolelor, în toată lumea, societățile au primit străini speriați și obosiți, victime ale persecuției, violenței sau ale altor rele tratamente incompatibile cu viața. Problema refugiaților este legată de evoluția proceselor politice și sociale din cele mai instabile regiuni sau state. La începutul secolului al XXI-lea protecția refugiaților se concentrează asupra manifestării solidarității față de aceste persoane.

Protecția socială a persoanelor refugiate reprezintă ansamblul instituțiilor, structurilor și rețelelor de servicii, al acțiunilor destinate creării unor condiții normale de viață pentru toți refugiații și solicitanții de azil, dar mai ales pentru cei cu resurse și capacități reduse de autorealizare. Asistența socială ca componentă majoră a protecției sociale urmărește integrarea persoanelor refugiate în mediul social.

O categorie aparte de persoane refugiate o reprezintă femeile. Femeile solicitante de azil sunt mai vulnerabile, considerentul fiind că ele mai ușor pot fi persecutate pentru opțiuni politice, etnice sau religioase, sau pe motive de rasă, apartenență la diverse grupuri sociale.

Femeile care refuză să se conformeze unor norme sociale represive sunt nevoite să fugă din fața unei situații de discriminare gravă sau de diferite tratamente inumane, având astfel motive legitime de a solicita azil. Persecuția femeilor poate fi rezultatul acțiunii unei autorități a statului sau al lipsei de protecție adecvată din partea acestuia. Mai mult, violența

sexuală – în special violul, poate constitui o formă frecventă de persecuție. Femeile refugiate din Bosnia și Somalia menționează violul sau teama de viol ca pe un factor principal al deciziei de a fugi în altă țară diferită de cea de origine.

Acest tip de discriminare ar putea avea consecințe care aduc prejudicii semnificative. O femeie care se teme de a fi atacată, deoarece refuză să poarte hainele impuse sau deoarece dorește să-și aleagă singură soțul și să ducă o viață independentă are dreptul de a solicita azil.

În Republica Moldova o parte din persoanele refugiate sunt femei. Conform datelor statistice de la 1 ianuarie 2003, în țara noastră s-au înregistrat 90 de persoane refugiate de sex feminin din totalul de 175 de persoane, adică 51%. Comparativ cu aceste date, la 1 octombrie 2005 numărul femeilor refugiate constituia 23 de persoane din totalul de 79 de persoane, adică 29% (*Tabelul 1*).

Femeile refugiate au aproape că aceleași cerințe ca și bărbații: protecția împotriva repatrierii forțate, respectarea drepturilor fundamentale pe durata exilului și acordarea de asistență pentru identificarea unor soluții durabile la situația lor tragică. Femeile au însă o serie de nevoi specifice pe tot parcursul existenței lor ca refugiat.

În haosul care caracterizează situațiile de urgență pentru refugiați, femeile își asumă deseori responsabilitatea pentru membrii de familie mai vulnerabili, cum ar fi copiii sau bătrânii. Deseori, femeile sunt despărțite de bărbații din familia lor, care fie iau parte la ostilități, fie rămân în țara de origine pentru a avea grijă de bunurile familiei.

Numărul persoanelor refugiate în Republica Moldova

Refugiați recunoscuți în Republica Moldova ce se află în atenția ICNUR (1 ianuarie 2003)						
Vârsta (ani)	Bărbați	%	Femei	%	Total	%
0 - 14	16	9	14	8	30	17
5 - 17	20	12	35	20	55	32
18 - 59	47	27	37	21	84	48
> 60	2	1	4	2	6	3
Total	85	49	90	51	175	100
Refugiați în Republica Moldova (1 octombrie 2005)						
0 - 14	5	6	2	3	7	9
5 - 17	10	13	8	10	18	23
18 - 59	40	51	12	15	52	66
> 60	1	1	1	1	2	2
Total	56	71	23	23	79	100

În taberele de refugiați, erodarea tiparelor tradiționale de luare a deciziilor face ca femeile să nu mai aibă nici un cuvânt de spus în privința unor acțiuni care le afectează existența cotidiană și securitatea. De exemplu, dacă bărbații sau un anumit grup de bărbați controlează distribuția ajutoarelor, femeile pot fi forțate să aibă raporturi sexuale pentru a obține alimente. De asemenea, femeile sunt supuse riscului unor violențe sexuale din partea celorlalți refugiați, a populației locale, soldaților aflați în apropiere, forțelor de poliție sau de securitate din țara de azil. În țările ce dispun de proceduri pentru determinarea individuală a statutului de refugiat, se întâmplă ca femeile însoțite de bărbații din familie să nu mai aibă posibilitatea să depună o cerere

separat, dacă cererea bărbatului a fost respinsă. Este mai greu pentru o femeie să nu aibă nici o reținere atunci când persoana cu care stă de vorbă la interviu este un bărbat sau atunci când discuția are loc în prezența unui translator bărbat, mai ales dacă unele aspecte menționate în cererea pentru acordarea statutului de refugiat implică violență sexuală sau chestiuni legate de onoarea familiei.

În afară de obstacolele de ordin procedural în sistemele de determinare a statutului, pot să mai existe impedimente de natură juridică în corecta evaluare a cererilor a căror motivație este legată de sex.

Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați a elaborat principii directe referitoare la modul în care trebuie analizate cererile de azil depuse de femei, inclusiv cererile pe motiv de sex. Jurisprudența cu privire la asemenea cazuri este tot mai bogată, iar multe state și-au exprimat interesul de a integra o astfel de problematică în cadrul legislației lor de asigurare a protecției.

În afară de instrumentele internaționale în materia drepturilor omului aplicabile tuturor persoanelor, există o serie de norme internaționale fundamentale ce vizează direct situația femeilor refugiate și solicitante de azil. Instrumentul juridic internațional de bază în acest sens este Convenția privind eliminarea oricărei forme de discriminare împotriva femeilor și Protocolul Opțional al acesteia. Convenția a fost adoptată la 18 decembrie 1979 și a intrat în vigoare la 1 septembrie 1981. Republica Moldova a aderat la Convenție din 28 aprilie 1994, ea fiind pusă în vigoare din 31 iulie 1994. Această Convenție stabilește norme pe care statele-părți trebuie să le respecte:

- eliminarea tuturor formelor de trafic cu femei și de exploatare sexuală;

- luarea unor măsuri care să asigure integrarea femeilor refugiate și a copiilor acestora în sistemul de educație;
- sprijin în angajarea în câmpul muncii, fără de a interzice femeilor refugiate accesul la angajare;
- asistența medicală asigurată prin intermediul unor consultații gratuite, precum și prin unele facilități în ceea ce privește tratarea anumitor boli;
- asigurarea egalității în fața legii, adică femeile refugiate trebuie să se bucure de aceleași drepturi ca și populația locală și să beneficieze de servicii juridice gratuite.

Printre alte acte internaționale de importanță se numără și Declarația privind eliminarea violenței împotriva femeilor adoptată de Adunarea Generală a ONU în decembrie 1993, care recunoaște femeile refugiate ca unul dintre grupurile deosebit de vulnerabile la violență și cheamă statele să adopte măsuri ce vizează eliminarea violenței împotriva femeilor.

Femeile și adolescentele solicitante de azil, în special cele despărțite de familie, implică riscuri deosebite. Rapoartele și declarațiile făcute de femeile solicitante de azil arată că acestea au fost victimele unor agresioni, inclusiv agresioni sexuale, în timpul detenției. În plus, orice politică de detenție a femeilor presupune o probabilitate crescută ca și copiii pot fi deținuți. În acest context există anumite considerații speciale privind femeile solicitante de azil, și anume:

- femeile gravide și mamele care alăptează nu trebuie să fie deținute;
- femeile aflate în detenție trebuie separate de solicitanții de azil bărbați;

- personalul angajat va fi format din femei, pentru a reduce riscul de violență sexuală la care sunt supuse femeile aflate în detenție și pentru a fi respectate valorile lor culturale;

- femeile trebuie să aibă acces, fără nici o discriminare, la serviciile juridice și de altă natură, inclusiv la servicii privind sănătatea reproducerii.

Femeile care hotărăsc să pună capăt unor rele tratamente la care sunt supuse sau care nu vor să se adapteze unor condiții improprii și care solicită azil într-o țară diferită de cea de origine necesită o atenție deosebită. De asemenea, acestea au o serie de nevoi speciale, dat fiind faptul că nimeresc într-un mediu relativ nou de care nu știu nimic sau aproape nimic. Ele se confruntă cu greutăți la nivel de relaționare cu ceilalți, deoarece există o diferență între normele și valorile, iar barierele care primează în acest context se referă la necunoașterea limbii, a culturii și tradițiilor țării „adăpost”, persistența unor stereotipuri, aspirațiile femeilor refugiate, cât și neîncadrarea în câmpul muncii.

În Republica Moldova, conform datelor statistice, la 1 octombrie 2005 erau 28 femei solicitante de azil din numărul total de 159 de persoane (circa 18%). Este evident faptul că numărul bărbaților (131 persoane) care solicită azil este mai mare decât al femeilor. Dacă încercăm să raportăm aceste date cu cele de la 1 ianuarie 2003, observăm că femeile solicitante de azil erau mai puține – 22 de femei din totalul de 87 de solicitanți, iar bărbați – 65 (*Tabelul 2*). Timp de doi ani numărul femeilor solicitante de azil a crescut cu 6 persoane.

Femeile solicitante de azil și refugiate reprezintă o categorie de persoane aflate în dificultate care necesită protecție socială și intervenție atât din partea instituțiilor de stat, ONG-urilor, cât și din partea întregii societăți.

Numărul solicitanților de azil în Republica Moldova

Solicitanți de azil la 1 ianuarie 2003						
Vârsta (ani)	Bărbați	%	Femei	%	Total	%
0 - 4	3	3.5	5	6	8	9.5
5 - 17	3	3.5	2	2	5	5.5
18 - 59	59	68	14	16	73	84
> 60	0	0	1	1	1	1
Total	65	75	22	25	87	100
Solicitanți de azil la 1 octombrie 2005						
0 - 4	0	0	3	2	3	2
5 - 17	7	4	7	4	14	8
18 - 59	123	77	17	11	140	88
> 60	1	1	1	1	2	2
Total	131	82	28	18	159	100

Bibliografie:

1. *Convenția privind eliminarea oricărei forme de discriminare împotriva femeilor.* (18 decembrie 1979).
2. *Declarația Adunării Generale ONU privind eliminarea violenței împotriva femeilor.* (decembrie 1993).
3. *Ghid cu privire la dreptul internațional al refugiaților. Protecția refugiaților.* –Chișinău, 2001, nr.2.

DIMENSIUNI ALE ASISTENȚEI SOCIALE DESTINATE COPILOR REFUGIAȚI

Alina Bulimestru,
studentă, anul 2,
Universitatea de Stat din Moldova

*“Nu pot exista descoperiri mărețe și progrese
atât timp cât există copii nefericiți pe pământ”*

Albert Einstein

Refugiații sunt marionete nedorite într-un joc asupra căruia nu au control. Pentru oricare motiv – de obicei persecuție sau conflict – li s-a prezentat alegerea rigidă, fie să înfrunte moartea și distrugerea, fie să fugă de acasă și din comunitate. Fiind forțați să accepte ultima opțiune, ei devin dezrădăcinați și se identifică într-un mediu străin și deseori ostil. O dată ce acest mediu este mai sigur decât cel din societatea de origine părăsită de refugiați, la ei apare necesitatea de a depune eforturi considerabile pentru a se integra deplin. În momentul când persoana dezrădăcinată conștientizează necesitatea de fi parte integrantă a societății gazdă, activitatea asistențelor sociale devine foarte actuală, deoarece presupune o abordare profesionistă a conexiunilor între problemele refugiaților și posibilitățile de soluționare a acestor probleme. Cu alte cuvinte, asistenții sociali reprezintă „legătura” dintre potențialul personalității refugiaților și condițiile mediului în care aceștia vor fi integrați.

Astăzi Republica Moldova se confruntă cu severe probleme social-economice, dar existența acestor probleme nu reprezintă un motiv pentru a neglija crearea de servicii destinate persoanelor refugiate. Necesitatea de a dezvolta servicii de asistență socială care să promoveze integrarea refugiaților și

migranților este determinată de câteva motive principiale. În primul rând, Republica Moldova a ratificat Convenția ONU privind Statutul Refugiaților, proces prin care își asumă responsabilitatea de a oferi asistență solicitanților de azil și refugiaților. În al doilea rând, dezvoltarea serviciilor de asistență socială destinate refugiaților va preveni apariția unui număr mare de probleme sociale în rândul acestei categorii vulnerabile, precum excluziunea socială, dezorganizarea familiilor, delincvența juvenilă etc.

În situația schimbării forțate a locului de trai o familie se confruntă cu variate probleme de ordin economic, social și de sănătate. Din perspectiva impactului problemelor specifice refugiaților cei mai vulnerabili sunt copiii, fiind expuși la boli, mal-nutriție, vătămări corporale și traume psihologice. Ei sunt dependenți și au nevoie de sprijinul adulților nu numai pentru a supraviețui fizic, în special în primii ani de copilărie, dar și pentru bunăstarea lor psihică și socială. Copiii sunt în plină creștere. Ei parcurg etape succesive de dezvoltare, asemenea construcției unui turn de cărămizi, fiecare strat nou clădindu-se pe cel de sub el. Orice întârziere semnificativă ce întrerupe succesiunea a acestor etape poate să tulbure grav dezvoltarea adecvată a copilului.

Copiii refugiați sunt mult mai expuși unor amenințări la adresa securității și bunăstării decât copiii din țările gazdă. Izbucnirea neașteptată și violentă a situațiilor de criză, destrămarea familiilor și structurilor comunitare, precum și lipsa acută de resurse de care suferă majoritatea refugiaților, afectează profund bunăstarea fizică și psihică a copiilor refugiați. Este un adevăr trist că, de obicei, sugarii și copiii foarte mici din familiile refugiate sunt primele victime ale violenței, bolilor și subnutriției care însoțesc deplasările de populație și valurile de

refugiați. În urma unor astfel de situații de urgență și a căutării de soluții, apare o altă problemă specifică copiilor refugiați – separarea familială. Astfel, acordarea de asistență copiilor refugiați pentru a fi respectate nevoile sociale și fizice presupune deseori sprijinirea familiilor și comunităților din care aceștia fac parte¹.

Din numărul total de 22 milioane de refugiați aflați în atenția Convenției ONU din 1951 privind statutul refugiaților aproximativ jumătate sunt copii. Potrivit estimărilor, circa 41% din populația de interes pentru ICNUR este în vârstă de până la 18 ani, din care 12% sunt copii cu vârsta sub 5 ani.

Definiția copiilor refugiați se referă la situația minorilor (sub vârsta de 18 ani) care și-au părăsit țara de origine împreună cu familia sau la cei neînsoțiți, din motive de persecuții politice, tortură, război, sărăcie, sclavie, de abuzuri fizice/sexuale etc. Conform definiției Programului European „Copii Separați”, categoria copiilor refugiați sunt clasificați în sub-categoriile de copii refugiați împreună cu familia și copii fără însoțirea familiei. *Copii neînsoțiți* sunt copiii care nu au atins vârsta de 18 ani, separați de ambii părinți, și care nu se află în tutela și îngrijirea legală a unei persoane mature².

Interesele superioare ale copilului și rolul familiei ca principală sursă de protecție și bunăstare a copiilor trebuie să călăuzească toate deciziile cu privire la copiii refugiați. Acest principiu este consfințit în Convenția cu privire la Drepturile Copilului, la care aproape toate statele lumii sunt parte.

---

¹ Vezi: *Principii directoare privind protecția și asistența copiilor refugiați*.
–Chișinău: ICNUR, 1994.

² M.Bulgaru (coordon.) *Asistența Socială a persoanelor refugiate*.
–Chișinău, 2005.

Art.3 din Convenția cu privire la Drepturile Copilului prevede că interesele superioare ale copiilor trebuie să primeze în toate acțiunile care îi privesc, indiferent dacă acestea sunt întreprinse de instituții publice sau private de protecție socială, tribunale, autorități administrative sau organe legislative. În orice împrejurare și ori de câte ori se iau decizii care îi privesc pe copii, se vor analiza diverse soluții posibile, ținându-se cont de interesele superioare ale copilului. O astfel de abordare trebuie să predomină în toate cazurile: pornind de la intervențiile directe ale statului în domeniile aflate în competența sa și terminând cu sfera privată a vieții de familie, unde statul poate să intervină indirect, de exemplu prin intermediul autorităților locale, pentru a asigura și a apăra drepturile copiilor. În numele intereselor superioare ale copilului organele legislative trebuie să analizeze dacă legile care se adoptă sau se modifică sunt cu adevărat în beneficiul acestuia. Protecția și asistența socială a copiilor refugiați include:

- respectarea drepturilor copilului
- conservarea tradițiilor și culturii de origine a copilului;
- asigurarea bunăstării psihosociale, a sănătății și alimentării copilului;
- prevenirea abuzului copiilor;
- profilaxia și tratamentul disabilităților;
- asigurarea libertății și securității individuale;
- oferirea drepturilor egale asupra statutului juridic;
- oferirea serviciilor de educație;
- acces la rețeaua serviciilor de reîntregire a familiei.

Este important ca o activitate profesionalizată de asistență socială a copiilor refugiați să fie organizată sub protecția unor

instrumente legale care stipulează standardele serviciilor pentru această categorie specifică de beneficiari.

Pentru a interveni adecvat în situațiile de criză ale copiilor refugiați este principial ca asistenții sociali să consulte documentele de bază care stabilesc cadrul legal al procesului de ajutorare și integrare. Astfel de documente sunt:

- Declarația ONU privind Drepturile Omului (1948);
- Convenția de la Geneva privind Statutul refugiaților (1957);
- Acordul privind Protecția Minorilor de la Haga (1961);
- Convenția Internațională privind Drepturile Politice și Civice;
- Acordul Social European (1961);
- Convenția ONU privind Drepturile Copilului (1989).

Chiar dacă situația copiilor refugiați diferă de cea a adulților, copiii trebuie să beneficieze de aceeași protecție ca și refugiații adulți. Deseori, în situațiile de criză pentru refugiați, copiii pot fi ușor despărțiți de familiile lor. De aceea, este necesar să se ia măsuri urgente pentru înregistrarea și căutarea rudelor apropiate. Pentru copiii separați de familie riscul de a fi trimiși pe câmpul de luptă sau de a fi exploatați sexual este mai mare decât în cazul altor copii refugiați¹.

În țările unde refugiații adulți sunt privați de libertate copiii sunt expuși riscului de a împărtăși aceeași soartă în absența unor dispoziții speciale care să prevadă eliberarea părinților. Copiii nu trebuie privați de libertate, cu excepția situațiilor în care nu există nici o altă cale de a asigura unitatea familiei.

---

¹ Racketseder J. *Statement of Good Practice*. –New York: SCEP, 2000.

Este important ca pe durata procedurilor de determinare individuală a statutului să se desemneze un tutore care să apere interesele superioare ale minorului neînsoțit. La examinarea cererii copilului pentru obținerea statutului de refugiat se vor avea în vedere gradul de dezvoltare mintală, maturitatea și capacitatea minorului de a formula o cerere, ținându-se cont de istoria sa personală și de cea a familiei sale, precum și de originile sale culturale. Luarea unei hotărâri cu privire la statutul unui copil impune aplicarea cu generozitate a principiului dublului beneficiu.

Copiii care suferă ca urmare a conflictelor armate au dreptul la o protecție și un tratament special, aceștia fiind deosebit de vulnerabili și expuși fără voia lor la riscul de a fi răniți, exploatați sau uciși. Copiii refugiați trebuie să se bucure și de alte drepturi importante, cum ar fi dreptul la educație, la alimentație corespunzătoare la o sănătate cât mai bună¹.

Protecția socială a copiilor refugiați este realizată conform Convenției ONU privind Drepturile Copilului. Asistența și protecția copiilor refugiați este axată pe patru principii primordiale stipulate de Convenție:

1. Principiul interesului prioritar al copilului – statul parte la prezenta Convenție trebuie să fie preocupat de bunăstarea fizică, socială și economică a copiilor. Acest principiu accentuează că guvernele sunt responsabile pentru serviciile de educație, asistență socială și ocrotire a sănătății. Scopul primordial al acestor servicii este crearea unui cadru benefic pentru dezvoltarea copiilor.

---

¹ Protecția refugiaților. *Ghid cu privire la dreptul internațional al refugiaților*. –Chișinău: ICNUR, 2001.

2. **Dreptul la viață și dezvoltarea personală** – conform acestui principiu, copiii au dreptul nu numai la condiții de supraviețuire, dar și la condiții ce să le asigure protecția față de discriminarea și oportunități de dezvoltare inegale.

3. **Dreptul la tratare egală și acceptare necondiționată** – nici un copil nu trebuie dezavantajat în baza criteriilor de gen, rasă, origini etnice sau sociale, opțiuni politice, dizabilitate, statutul sau ocupația părinților.

4. **Respectul opiniei și a opțiunilor copilului** – este important faptul că fiecare copil, inclusiv cel care nu se află în țara de origine, are dreptul să decidă asupra propriei vieți și să participe la deciziile care sunt luate referitor la persoana sa.

Responsabilitatea pentru protecția copiilor refugiați revine asistenților sociali și organizațiilor care prestează servicii de acest gen. Există o varietate de strategii și recomandări referitoare la asistența copiilor refugiați. Serviciile destinate copiilor refugiați diferă de la stat la stat și există o mulțime de criterii de diferențiere a acestor servicii. Însă, diversitatea serviciilor respective este axată în special pe experiența de lucru a organizațiilor cu copiii și cu familiile refugiate.

În orice încercare de a integra copiii refugiați sau solicitanții de azil trebuie să se țină cont de nevoile copiilor. Din experiența Republicii Moldova în domeniul protecției refugiaților distingem următoarea succesiune de acțiuni care reprezintă o strategie de integrare a copiilor refugiați:

1. **Investigarea cazului** – reprezintă treapta inițială în lucrul cu copilul refugiat și această etapă trebuie să includă informații despre:

- trecutul copilului sau al familiei refugiate în țara de origine;
- speranțele și planurile de viitor făcute de copil sau familia acestuia în țara de origine;
- sănătatea fizică și psihică a copilului;
- evenimentele cele mai importante din viața familiei;
- studierea priorităților de dezvoltare a copilului (abilități extracurriculare, preferințe, aspirații);
- descrierea relațiilor de familie.

2. Integrarea copilului în mediul școlar – este un pas foarte important, în special prin faptul că copilul se familiarizează cu conținutul curriculumului de studiu care oferă învățarea abilităților și deprinderilor de viață, precum și învățarea limbii statului gazdă care diferă de limba lui de origine. Tot prin intermediul școlii copilul refugiat are posibilitatea de a se integra într-un nou grup de referință, profesorii și prietenii de școală fiind cei care în mare parte contribuie la integrarea copilului. Tot în mediul școlar copilul refugiat își dezvoltă, și își explorează propriile abilități în pofida dificultăților de comunicare specifice integrării sale timpurii. Este important de asemenea ca asistentul social să fie conștient de problemele și dificultățile pe care le întâlnește copilul refugiat. Aceste probleme de adaptare țin în special de:

- dificultățile întâlnite în învățarea noii limbi;
- dificultatea de a se concentra la ore;
- oboseala excesivă;
- conflictele cu colegii;
- frecventele dureri de cap.

Dacă profesorii sau asistentul social observă aceste probleme cu care se confruntă copilul refugiat, atunci el trebuie să fie susținut emoțional, educațional prin includerea acestuia într-un program de mentori, recuperare școlară și oferindu-i-se și consultarea psihologului. Învățarea limbii trebuie să includă atât limba țării gazdă, cât și limba țării de origine. Tot la această etapă, dacă copilul este de vârstă preșcolară, el va fi înscris la grădiniță. Copiii de vârstă școlară sunt asigurați cu rechizite școlare, li se oferă granturi mici pentru închirierea manualelor și achitarea taxelor școlare.

3. **Integrarea socioculturală** a copiilor refugiați este orientată în două direcții. Prima ține de respectul față de tradițiile și obiceiurile persoanei refugiate, iar a doua – de asimilarea și familiarizarea culturii statului gazdă. De obicei, copiii refugiați trăiesc între aceste două culturi și în majoritatea cazurilor își dezvoltă o a treia cultură – „cea proprie”.

Activitățile inițiate de asistentul social la această etapă includ:

- participarea la evenimente culturale și sărbători locale, la diversele activități care sunt propuse (vizitarea muzeelor, expozițiilor);
- organizarea întâlnirilor între copiii din culturi diferite pentru a consolida relațiile de prietenie. Această acțiune reprezintă un mod de a observa și de a depăși neînțelegerile care pot să apară în timpul comunicărilor între partenerii care nu au aceeași limbă, aceleași „ritualuri de interacțiune”, aceleași convenții comportamentale, reguli de viață, aceleași gusturi;

- corespondența școlară care poate fi realizată deja de către toți copiii prin schimb de desene, de casete audio sau video;
- încurajarea și organizarea întâlnirilor cu alți refugiați (organizarea asociațiilor obștești, a cluburilor de familii refugiate);
- vizitele, cursurile, zilele sau săptămânile de studiu centrate pe un aspect anume (mediul înconjurător, arhitectură, limbă);
- activități de promovare a toleranței și a atitudinii non-discriminatorii.

4. Asistența medicală, consiliere, asistența psihologică și terapeutică. Copiii refugiați sunt cei mai mult expuși riscului de a se îmbolnăvi, cauza fiind schimbarea mediului de trai. De aceea ei beneficiază de:

- consultații de asistență medicală primară;
- medicamente și articole medicale de bază;
- în cazurile de urgență sunt îndreptați la spitalele de stat;
- imunizare, inclusiv vaccinare;
- consultare, tratament.

Problema refugiaților este o problemă relativ nouă pentru Republica Moldova, însă generează în egală măsură contradicții și durere. Această durere este cu atât mai mare cu cât în acest fenomen sunt implicați și copiii, ființe nevinovate care trebuie să treacă prin toate greutățile impuse de viață. Le putem acorda cu toții asistență, întinzându-le o mână de ajutor și conștientizând faptul că ei cu adevărat pot contribui la dezvoltarea

comunităților noastre. Dar totodată că și ei merită a avea un loc pe care să-l numească casă.

Bibliografie:

1. Bulgaru M. (coord.) *Asistența socială a persoanelor refugiate*. –Chișinău, 2005.
2. *Child Refugees in Europe. Good Practice in the Reception & Integration of Refugees*. –Geneve: ECRE, 2002.
3. Neamțu G. (coord.) *Tratat de asistență socială*. –Iași, 2003.
4. *Protecția refugiaților. Ghid cu privire la dreptul internațional al refugiaților*. –Chișinău: ICNUR, 2001.
5. Racketseder J. *Stateement of Good Practice*. – New York: SCEP, 2000.

REDUCEREA EXCLUZIUNII SOCIALE A REFUGIAȚILOR PRIN SERVICII ASISTENȚIALE

Cristina Nuca,
studentă, anul 3,
Universitatea Pedagogică de Stat "Alec Russo" din Bălți

Ideea de excluziune a apărut pentru prima dată în documentele Consiliului de Miniștri al Comunității Europene încă din 1975, când săracii erau considerați „excluși” de la condițiile minime acceptabile pentru țara lor. Marian Preda definește excluziunea socială drept „situație de eșec a realizării depline a drepturilor cetățenești”¹.

Duffy (1995) consideră că excluziunea socială este un concept mai cuprinzător decât sărăcia, presupunând nu numai lipsa de mijloace materiale, ci și imposibilitatea de a fi inclus în diferite „rețele” sociale, politice, economice și culturale. În plan practic, excluziunea permite modalități de combatere diferite de cele adresate sărăciei. Fie că se referă la venituri, fie la consum, starea de sărăcie poate fi combătută la un moment dat doar prin redistribuire. Reducerea excluziunii nu presupune obligatoriu o redistribuire. A-i acorda cuiva un drept, a-l atrage să participe în anumite procese nu presupune eliminarea altuia. Desigur, multe mecanisme de excludere sunt declanșate de lipsa unor resurse. Ea nu este însă nici obligatorie și apariția resurselor nu implică în mod automat dispariția excluziunii. Punerea problemei în termeni de excluziune socială permite deci intervenții mult mai facile, poate chiar cu șanse mai mari de eficiență decât discursul și acțiunea centrate pe sărăcie și combaterea ei.

---

¹ Vezi: Luciana Miruna POP (coord.). *Dicționar de Politici Sociale*.
–București, 2002, p.328.

Cercetările și studiile asupra excluderii fac referiri la categorii speciale ca: străinii, refugiații și imigranții. Aceste categorii, ce reprezintă populațiile-țintă ale asistenței sociale, fără ca lista să fie completă, prezintă o serie de dezavantaje sociale, absolute sau relative, care pot fi și în relație. Dimensiunile acestora constituie un subiect frecvent al cercetărilor, iar rezultatele pun în evidență un șir de particularități de personalitate generate de starea de refugiat. Investigațiile științifice oferă date prin care se pune în evidență faptul că persoanele refugiate tratează în mod diferit propria excludere socială. Unii refugiați găsesc mici corelații între diferitele tipuri de dezavantaje ale excluderii sociale a lor din țara de baștină, în timp ce alții percep excluderea ca acumularea sau concomitența mai multor dezavantaje sau factori de risc.

În procesul abordării excluderii persoanelor refugiate apare nevoia de a înțelege din ce se exclud ele. Implicit, este vorba despre excluderea grupurilor și indivizilor refugiați de la drepturi, de la mijloace de existență și surse de bunăstare, la care ar trebui să aibă acces toate persoanele. Excluderea socială a persoanelor refugiate pune în evidență inabilitatea sau imposibilitatea de a avea acces prin forțe proprii la drepturile sociale din noua țară. Un individ refugiat poate fi exclus de pe piața muncii sau dintr-un grup tot așa cum a fost exclus și din țara proprie, dar nu aceasta este esențialul. Cercetările dovedesc mai degrabă faptul că societățile îi marginalizează sistematic pe unii și îi integrează pe alții; că mecanismele de participare, deci și de izolare, de includere socială, dar și de excludere, se află în societate și aparțin societății. Excluderea socială este abordată ca un mod al raționalității sociale: ea rezolvă problema cum și de ce unii indivizi sau unele grupuri eșuează în construirea accesului în lumea „obișnuită” și nu pot să beneficieze de

posibilitățile oferite de societate și economie. În unele țări sau zone, conceptul de excludere socială nu este unul uzual, deși i s-a acordat multă atenție, mai ales în țările în curs de dezvoltare pentru a sublinia alte realizări cum ar fi combaterea sărăciei, lichidarea inegalității, marginalizării etc. Un loc aparte în acest context revine persoanelor refugiate care din momentul părăsirii propriei țări sunt marcate de discriminare, având șanse minime de inserție în câmpul muncii, nevoia de a se adapta la un nou câmp cultural etc.

Este foarte important a menționa faptul că excluderea a avut un impact substanțial asupra vieții sociale, mai ales în ultimul deceniu, ajungându-se chiar la declanșarea unor conflicte militare pentru apărarea unor categorii ce se considerau în pericol.

În literatura de specialitate sunt subliniate mai multe tipuri de excludere: excluderea de pe piața muncii; excluderea de tip minoritar, etnic sau/și religios și excluderea din comunități, excluderea din teritoriu, excluderea de la drepturile omului, excluderea de la protecție. Se pare că aceste tipologii sunt în egală măsură specifice persoanelor refugiate.

Excluderea persoanelor refugiate de pe piața muncii are o frecvență statistică enormă. Desigur, pentru multe grupuri veniturile obținute prin muncă sunt principala resursă de trai. Se pare că persoanele refugiate sunt mult mai vulnerabile în acest sens. Șomajul, persistent în rândurile refugiaților, devine din ce în ce mai mult un factor crucial, excluzând populații diverse, nu numai de la locurile de muncă, dar și din procesul de construire și legitimare a unei identități socialmente acceptate.

Excluderea din teritoriu a persoanelor refugiate este o problemă serioasă în multe țări. S-au realizat cercetări care au examinat relația dintre excluderea socială și accesul la un teritoriu și s-a evidențiat că această legătură este puternică. Unele populații sunt de obicei vulnerabile la acest tip de excludere, îndeosebi cele care utilizează teritoriul ca pe un mijloc de subzistență. Prin urmare o mare parte a refugiaților sunt excluși anume din această cauză.

Excluderea de la protecție a refugiaților pune o problemă tot mai stringentă, îndeosebi în contextul creșterii sentimentului de insecuritate determinat de multiplicarea formelor de violență socială. Studiile în domeniu dovedesc că în cazul refugiaților acest tip de securitate este foarte slab dezvoltat.

Excluderea de la drepturile omului a refugiaților are de asemenea un înțeles și o sferă specifică. Un avantaj major al noțiunii de excludere este acela că se iau în calcul atât drepturile, cât și bunăstarea refugiaților în același cadru. Atingerea unui standard de viață adecvat al persoanelor refugiate este, de fapt, prevăzută în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în practică însă standardelor le sunt de obicei atribuite alte dimensiuni.

Drepturile cetățeanului în societățile moderne s-au extins și consolidat progresiv, începând cu libertățile civile, continuând cu participarea democratică și sfârșind cu consolidarea unor drepturi sociale. Se pare că aceste valori sunt mai puțin specifice persoanelor refugiate.

Excluderea refugiaților poate fi înțeleasă la niveluri diferite: națiune, regiune, instituție, grup social, individ. Nu se pune problema ca excluderea să fie abordată izolat, ca un

proces autarhic; dar aici nu pot fi suspendate toate delimitările, pentru că s-ar ajunge la alte forme ale excluderii.

Serviciile de asistență socială în vederea reducerii excluziunii sociale în Republica Moldova sunt de-abia în stare de debut și urmează să se lanseze noi acțiuni pentru asigurarea unor rețele de servicii asistențiale dezvoltate mai larg. Aceasta se explică prin faptul că în țara noastră nu există prea multe persoane refugiate, acest proces fiind la început de evoluție și, ca urmare, serviciile asistențiale nu au avut o arie largă de aplicare.

Organizația „Salvați Copiii” este una dintre puținele organizații din țară care oferă asistență în cazul excluderii sociale a refugiaților. Organizația nominalizată impresionează prin specificul serviciilor asistențiale acordate copiilor refugiați, prin strategiile de integrare socială a acestora și tendințele de reducere a excluziunii sociale a persoanelor refugiate.

Este cunoscut faptul că, aflându-se într-o țară străină, refugiatul se simte exclus din societatea dată, el fiind exclus și din țara sa de baștină. În scopul diminuării excluziunii, asistenții sociali au menirea de a oferi refugiaților suport în vederea:

- asigurării lor cu spațiu locativ;
- acordării asistenței medicale;
- asigurării alimentației;
- prestării serviciilor comunitare;
- prestării serviciilor de educație;
- asistenței juridice;
- integrării socioprofesionale.

Concluzionăm că reducerea excluziunii sociale a persoanelor refugiate este o problemă globală și bunele practici în acest domeniu sunt utile celor ce prestează servicii asistențiale în țara noastră.

Bibliografie:

1. Bocancea C., Neamțu G. *Elemente de asistență socială*. –Iași, 1996.
2. Bulgaru, M., Dilion M. *Concepte fundamentale ale asistenței sociale*. –Chișinău, 2000.
3. Boncu Șt. *Psihologia influenței sociale*. –Iași, 2002.
4. *Dicționar de politici sociale*. –București, 2002.
5. Roth-Szamoskozi M. *Perspective teoretice și practice ale asistenței sociale. Presa universitară clujeană*. –Cluj-Napoca, 2003.
6. Neamțu Gh. (coord.) *Tratat de asistență socială*. –Iași 2003.

METODE DE REZOLVARE A CONFLICTELOR APĂRUTE ÎNTRE REFUGIAȚI ȘI COMUNITATE

Marina Iacovenco,

studentă, anul 2,

Universitatea de Stat „B.P.Hașdeu” din Cahul

În ultimii ani, crește considerabil numărul migrațiilor. O parte din ei sunt refugiații – persoane persecutate în țara de origine și care caută adăpost ce le-ar oferi siguranță sub toate aspectele: politic, economic, social, cultural etc. Însă, protecția refugiaților nu se asigură exclusiv în zonele de frontieră. Solicitanții de azil și persoanele cu statut de refugiat recunoscut pot fi în continuare vulnerabile chiar și în țările de azil care au aderat la Convenția privind statutul lor.

Știm că motivul central al refugierii este situația conflictuală, fie conflict în societate sau conflict între individ și comunitate sau alte grupuri ce pun în pericol viața, securitatea și libertatea persoanei. Solicitând azil în altă țară și încercând să se integreze în noua societate, individul se ciocnește cu noi probleme care pot genera conflicte, însă subiecții acestora sunt refugiatul și comunitatea în care el se integrează: blocul locativ, școala, locul de muncă, locurile publice etc. Când sosesc în număr mare, ei pot exercita un impact major asupra țării de azil și asupra populației locale. Unele din comunitățile gazdă percep refugiații ca pe o amenințare la adresa vieții și culturii lor sau chiar la adresa stabilității și securității naționale. Altele îi privesc ca pe adevărați concurenți la resursele limitate.

Consecința acestei stări este, de fapt, discriminarea, care ia forme de violență directă împotriva refugiaților.

Discriminarea este acțiunea prin care persoanele sunt tratate diferit, în funcție de vârstă, sex, rasă, cetățenie, religie,

etnicitate etc. Ea este o prejudecată manifestată. La rândul ei, prejudecata este o opinie, adeseori nefavorabilă, despre un anumit lucru sau despre un grup, formată înainte de investigarea tuturor fețelor pe care acestea le implică. Deci, prejudecata este credința, în timp ce discriminarea este acțiunea. Asistentul social trebuie să schimbe aceste prejudecăți, și anume: el trebuie să încurajeze populația locală de a-i considera pe refugiați ca pe niște persoane care au nevoie și merită să primească protecție internațională, sprijin și respect.

În general, conflictul este un proces social fundamental, ce înseamnă ciocnirea de interese, opinii, forțe, caracterizate prin amplificarea tendințelor contradictorii.

Conflictul are următoarele elemente:

- cauza conflictului;
- situația conflictuală;
- subiecții conflictului

și parcurge următoarele etape:

1. Etapa preconflictuală – apar anumite contradicții provocate de divergențele de interese, opinii, valori.

2. Etapa conflictului propriu-zis – conflictul ia amploare, transformându-se într-o ciocnire deschisă și manifestându-se sub diferite forme de comportament conflictual.

3. Soluționarea conflictului – încetarea interacțiunii conflictuale.

Există șase surse diferite ale conflictului:

1. *Nevoi fundamentale* – sunt satisfăcute de acele bunuri de care avem nevoie pentru a supraviețui, precum alimentele, apa și aerul.

2. *Valori diferite* – există când oamenii împartășesc credințe diferite.

3. *Percepții diferite* – apar când oamenii văd sau gândesc diferit un anumit lucru.

4. *Interese diferite* – apar când oamenii au preocupări diferite.

5. *Resurse limitate* – se referă la cantitatea limitată în care se găsesc diferite bunuri.

6. *Nevoi psihologice* – sunt satisfăcute când avem stări, precum: ne simțim capabili, responsabili, acceptați, importanți și sănătoși.

Diversi specialiști care au studiat domeniul conflictului impun noțiunea de control al conflictului care acoperă conceptul de rezolvare a conflictului. Se subliniază că, în cazul conflictelor, rezolvarea presupune eliminarea completă a aspectelor negative. Raportat la aceste două concepte, se utilizează noțiunea de control al conflictului, desemnând un continuum comportamental care vizează trecerea graduală de la gestionarea conflictului la rezolvarea lui.

După opinia lui Tidwell, există trei condiții necesare și suficiente pentru un eficient control al conflictului:

1. Capacitatea instrumentală și rezolutivă – se referă la setul de tehnici, abilități necesare manevrării cu succes a conflictului.

2. Oportunitatea intervenției – are în vedere momentul ales, timpul consumat și libertatea de a controla conflictul.

3. Voința părților de a discuta, a colabora și de a rezolva conflictul în care sunt implicate.

Pentru a reuși un control eficace al conflictului, aceste trei condiții trebuie îndeplinite simultan.

Înțelegerea și controlul conflictului, pentru ca el să nu ia proporții, necesită abilitatea asistentului social de a delimita cât mai corect simptomele conflictelor spre a putea implementa tehnicile și strategiile adecvate de rezolvare a conflictelor.

În literatura de specialitate se prezintă principalele simptome ce semnalizează instalarea unui conflict:

- violența;
- tensiunea;
- neînțelegerea;
- incidente;
- disconfortul.

De asemenea, asistentul social trebuie să știe că pentru soluționarea cu succes a conflictului dintre refugiat și comunitatea în care se integrează și prevenirea acestuia este necesar a lucra cu fiecare subiect al conflictului în parte.

La nivel de comunitate, V.Miftode, în lucrarea „*Dimensiuni ale Asistenței Sociale*”, evidențiază principalele roluri ale asistentului social:

- 1) rolul de ghid;
- 2) rolul de expert;
- 3) rolul de mijlocitor, mediator.

În cazul nostru, asistentul social este responsabil de actul medierii conflictului între comunitate și persoana refugiată ce se integrează în comunitatea dată. A media înseamnă a interveni între părțile ostile și a le conduce spre rezolvarea conflictului.

Ca **mediator**, asistentul social ia o poziție neutră și oferă garanția că fiecare parte își prezintă punctul de vedere, doar că ascultă și perspectiva celuilalt, îndrumându-i pe cei doi spre găsirea soluției satisfăcătoare.

Conflictologii consideră că orice mediator trebuie să cunoască și să respecte cerințele cuprinse în memoratorul pentru mediere.

El prezintă următoarele reguli de bază:

1. Ca mediator, orice persoană va trebui să se prezinte și să explice rolul pe care și-l asumă.
2. Ascultați-l pe fiecare în parte.
3. Rezolvați conflictul.

Ca proces, medierea are ca obiectiv a transforma rivalii în parteneri care vor rezolva împreună problemele căzând de acord asupra soluțiilor, simțindu-se satisfăcuți că și-au rezolvat dezacordurile, fără resentimente și nemulțumiri.

Literatura consacrată rezolvării conflictelor insistă asupra unui alt aspect esențial ca tehnică de rezolvare a conflictului, și anume: asupra **structurii situației conflictuale**.

Diversitatea situațiilor conflictuale și cauzele ce le justifică servesc ca suport în realizarea unei structuri a situației conflictuale, a unei „hărți a conflictului” ca prim pas în soluționarea problemei.

Structura situației conflictuale trebuie să reflecte:

- cauzele obiective ale conflictului;
- interpretările date acestora de către cele două părți;
- canalele de comunicare existente;
- presiunile externe ce se exercită asupra părților;
- sistemul de motivații care susțin comportamentul participanților în situația conflictuală.

Foarte multe probleme solicită soluționarea lor prin **negociere**.

Competența asistentului social în negociere joacă un rol constructiv în soluționarea problemelor. Asistentul social schițează câteva condiții în care abordarea negocierii este o strategie potrivită și unele caracteristici ale situației de negociere. Negocierea implică efectuarea unor schimbări. A da ceva pentru a primi ceva în schimb este de fapt o căutare a unui acord.

Strategia negocierii presupune parcurgerea a patru etape:

1. *Pregătirea*

Care sunt nevoile? Care sunt temerile? Care este rezultatul scontat?

Colectați faptele.

Lucrați asupra ambelor cazuri.

2. *Interacțiunea*

Ascultați punctul de vedere al fiecăruia. Prezentați problema din perspectiva fiecăruia.

3. *Negocierea*

Într-o negociere realmente reușită fiecare are de câștigat.

Faceți deosebire între problemă și persoană. Fiți dur cu problema, și nu cu persoana.

4. *Încheierea.*

Pentru a putea rezolva cu succes un conflict apărut între refugiați și comunitatea nouă în care ei se integrează, adică între două culturi diferite, asistentul social trebuie să fie un bun cunoscător al culturii diferitelor popoare, și anume – la nivel de comunicare, deoarece primele ciocniri conflictuale apar în urma neînțelegerii în comunicare.

Pe lângă necunoașterea limbii, mai există câteva surse concrete și imediate de gafe și neînțelegeri ce țin de **comunicarea interculturală**, care pot genera conflictul:

- *Tabuurile și simbolurile*

Cuvântul „tabu” se referă la diverse interdicții cu caracter sacru. Tabuurile pot fi locuri sacre, obiecte, persoane, gesturi și cuvinte sau expresii a căror discutare este interzisă. De exemplu, în țările islamice, sintagma „carne de porc” și termenul „alcool” sunt un tabu. Culoarea roșie în Afganistan este considerată ca fiind a diavolului. În Africa culoarea asociată binelui este negrul, iar cea care simbolizează răul e albul.

- *Condiția socială a femeii în raport cu bărbatul*

În Asia și în lumea Islamului, statutul femeilor este categoric altul decât în lumea creștină din Occident. În țările islamice, femeile se supun necondiționat voinței bărbatului și sunt lipsite de puterea de negociere în relațiile dintre sexe. În lumea arabă și a romilor, soțiile se cumpără. În Europa Occidentală, teoretic, nu mai există diferențe de comportament și condiție socială în funcție de sex.

- *Maniera de a manifesta respectul*

Respectul poate fi exprimat față de vârstă, sex, statut social, rang ierarhic, titluri, daruri și onoruri, și manifestat prin punctualitate, tăcere, îmbrăcăminte, păstrarea distanței, contact vizual moderat etc.

- *Percepția timpului și a spațiului*

Arabii și latinii nu fac mare caz din punctualitate, pe când, pentru germani, britanici, scandinavi și nord-americani problema timpului și a punctualității este importantă și precisă.

- *Gestica*

De exemplu, gestul de a da din cap poate avea semnificații contradictorii în țări și culturi diferite. În Bulgaria sau Albania a da din cap de sus în jos înseamnă „nu”, iar a clătina din cap de la dreapta la stânga înseamnă „da”. La turci, „nu” se semnalizează lăsând capul pe spate, cu ochii închiși.

Gestul degetelor „inel” pentru OK-ul american are în unele țări mediterane semnificația homosexualității, în Franța înseamnă „zero”, iar în Japonia înseamnă „bani”.

Sarcina asistentului social este de a convinge comunitatea și persoana refugiată că fiecare cultură, etnie și chiar comunitate distinctă are valori morale, tradiții, obiceiuri și reguli de conduită diferite de ale celorlalte. Ele nu sunt nici mai bune, nici mai rele. Pur și simplu sunt altele și nu pot constitui o piedică în integrarea cu succes a persoanelor refugiate în comunitate.

Bibliografie:

1. *Conflictele și comunicarea*. –Chișinău: ARC, 1998.
2. *Ghid cu privire la drepturile internaționale ale refugiaților*. –Chișinău, 2001, nr.2.
3. Pruteanu Ș. *Antrenamentul abilităților de comunicare*. –Iași, 2004.
4. Stog L. *Psihologia managerială*. –Chișinău, 2002.

ANEXE

- **Convenția din 1951 privind statutul refugiaților**
- **Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților**
- **Legea Republicii Moldova cu privire la statutul refugiaților**
- **Protecția refugiaților în întrebări și răspunsuri**

CONVENȚIA DIN 1951 PRIVIND STATUTUL REFUGIAȚILOR*

PREAMBUL

ÎNALTELE PĂRȚI CONTRACTANTE,

Considerând că în Carta Națiunilor Unite și Declarația Universală a Drepturilor Omului, aprobată la 10 decembrie 1948 de către Adunarea Generală, este afirmat principiul că ființele umane, fără deosebire, trebuie să se bucure de drepturile omului și de libertățile fundamentale,

Considerând că Națiunile Unite au manifestat, în mai multe rânduri, profunda solitudine față de refugiați și că s-au preocupat să asigure acestora exercițiul cel mai larg posibil al drepturilor și libertăților fundamentale ale omului,

Considerând că este de dorit să se revizuiască și să se codifice acordurile Internaționale anterioare referitoare la statutul refugiaților și să se extindă aplicarea acestor instrumente și protecția pe care o instituie pentru refugiați printr-un nou acord,

Considerând că acordarea azilului poate crea sarcini deosebit de grele pentru anumite țări și că rezolvarea corespunzătoare a problemelor a căror dimensiune și caracter internațional au fost recunoscute de către Națiunile Unite nu poate fi realizată, în această ipoteză, fără o solidaritate internațională,

Exprimând dorința că toate statele, recunoscând caracterul social și umanitar al problemei refugiaților, să facă tot ce le este în putere pentru a evita ca aceasta problemă să devină o sursă de tensiune între state,

---

* Națiunile Unite, Culegere de tratate (Treaty Series), vol. 189, p. 137

Luând act de faptul că Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați are drept sarcină să supravegheze convențiile internaționale care asigură protecția refugiaților și recunoscând că o coordonare efectivă a măsurilor luate pentru rezolvarea acestei probleme va depinde de coordonarea statelor cu Înalțul Comisariat,

Au convenit asupra celor ce urmează:

CAPITOLUL 1

DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1

Definiția termenului "refugiat"

A. Pentru scopurile prezentei convenții, termenul "refugiat" se va aplica oricărei persoane care:

(1) A fost considerată refugiat potrivit Aranjamentelor din 12 mai 1926 și 30 iunie 1928 sau potrivit Convențiilor din 28 octombrie 1933 și din 10 februarie 1938 și Protocolului din 14 septembrie 1939 sau ca urmare a aplicării Constituției Organizației Internaționale pentru Refugiați;

Hotărârile de neeligibilitate luate de Organizația Internațională pentru Refugiați în timpul mandatului său nu constituie o piedică pentru acordarea statutului de refugiat persoanelor care îndeplinesc condițiile prevăzute de paragraful 2 din prezenta secțiune;

(2) În urma unor evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 și unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniei politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să se pună sub protecția acestei țări; sau care, neavând nici o cetățenie și găsindu-se în afara țării în care își avea reședința obișnuită, ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă.

În cazul unei persoane care are mai multe cetățenii, expresia "țara a cărei cetățenie o are" vizează fiecare dintre țările a cărei cetățenie o are. Nu va fi considerată ca lipsită de protecția țării a cărei cetățenie o are orice persoană care, fără un motiv valabil bazat pe o teamă bine întemeiată, nu a solicitat protecția uneia dintre țările a cărei cetățenie o are.

B. (1) Pentru scopurile prezentei Convenții, cuvintele "evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951" ce figurează la articolul 1, secțiunea A, vor putea fi înțelese în sensul de:

(a) "evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa", sau

(b) "evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa sau în altă parte;"

și fiecare stat contractant va face, în momentul semnării, ratificării sau aderării, o declarație prin care va preciza sensul pe care înțelege să-l dea acestei expresii din punctul de vedere al obligațiilor asumate de el în virtutea prezentei Convenții.

(2) Orice stat contractant care a adoptat alternativa (a) va putea în orice moment să își extindă obligațiile sale adoptând alternativa (b) printr-o notificare adresată Secretarului General al Națiunilor Unite.

C. Această Convenție va înceta să fie aplicabilă oricărei persoane vizate de dispozițiile secțiunii A mai sus-menționate, dacă:

(1) s-a repus în mod voluntar sub protecția țării a cărei cetățenie o are; sau

(2) după ce și-a pierdut cetățenia, a redobândit-o în mod voluntar; sau

(3) a dobândit o nouă cetățenie și se bucură de protecția țării a cărei cetățenie a dobândit-o; sau

(4) s-a restabilit în mod voluntar în țara pe care a părăsit-o sau în afara căreia a stat de temerea de a fi persecutată; sau

(5) nu mai poate continua să refuze protecția țării a cărei

cetățenie o are datorită faptului că împrejurările în urma cărora ea a fost recunoscută ca refugiat au încetat să existe;

Se subînțelege totuși că dispozițiile prezentului paragraf nu se vor aplica oricărui refugiat menționat în paragraful 1 al secțiunii A din prezentul articol, care poate invoca, pentru a refuza protecția țării a cărei cetățenie o are, motive imperioase ce se referă la persecuții anterioare;

(6) fiind o persoană fără cetățenie, ea este în măsură să se întoarcă în țara în care avea reședința obișnuită, nemaexistând împrejurările în urma cărora a fost recunoscută ca refugiat;

Se subînțelege totuși că dispozițiile prezentului paragraf nu se vor aplica oricărui refugiat menționat în paragraful 1 al secțiunii A din prezentul articol, care poate invoca, pentru a refuza să se întoarcă în țara în care el avea reședința obișnuită, motive imperioase ce se referă la persecuții anterioare.

D. Această Convenție nu va fi aplicabilă persoanelor care beneficiază în prezent de protecție sau de asistența din partea unui organism sau a unei instituții a Națiunilor Unite, alta decât Întitul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați.

Atunci când această protecție sau această asistență a încetat pentru un motiv oarecare, fără ca situația acestor persoane să fi fost reglementată în mod definitiv, în conformitate cu rezoluțiile pertinente adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite, aceste persoane vor beneficia, *ipso facto*, de regimul prevăzut de aceasta Convenție.

E. Această Convenție nu va fi aplicabilă unei persoane considerate de autoritățile competente ale țării în care această persoană și-a stabilit reședința ca având drepturi și obligații legate de posesia cetățeniei acelei țări.

F. Dispozițiile acestei Convenții nu vor fi aplicabile persoanei despre care ar exista motive serioase să se considere că:

(a) a comis o crimă împotriva păcii, o crimă de război sau o crimă împotriva umanității, așa cum sunt definite în instrumentele internaționale elaborate pentru a prevedea dispoziții cu privire la aceste crime;

(b) a comis o crimă gravă de drept comun în afara țării de primire, înainte de a fi admisă în aceasta ca refugiat;

(c) s-a făcut vinovată de acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite.

Articolul 2

Obligații generale

Orice refugiat are obligații față de țara în care se află, ce necesită, în special, datoria de a se conforma legilor și regulamentelor țării, precum și măsurilor luate pentru menținerea ordinii publice.

Articolul 3

Nediscriminarea

Statele contractante vor aplica dispozițiile acestei Convenții refugiaților fără discriminare de rasă, religie sau țara de origine.

Articolul 4

Religia

Statele contractante vor acorda refugiaților pe teritoriul lor un tratament cel puțin la fel de favorabil ca și cel acordat cetățenilor în ce privește libertatea de a practica religia lor și libertatea de instruire religioasă a copiilor lor.

Articolul 5

Drepturi acordate independent de această Convenție

Nici o dispoziție din aceasta Convenție nu aduce atingere celorlalte drepturi și avantaje acordate refugiaților, independent de această Convenție.

Articolul 6

Expresia "în aceleași împrejurări"

În sensul acestei Convenții, expresia "în aceleași împrejurări" implică faptul că toate cerințele (inclusiv acelea care au legătură cu durata și condițiile de ședere sau de reședință) pe care cel în cauză ar trebui să le îndeplinească pentru a putea exercita dreptul în chestiune,

daca nu era refugiat, trebuie sa fie îndeplinite de către el, cu excepția cerințelor pe care, datorită naturii lor, un refugiat nu este capabil să le îndeplinească.

Articolul 7

Dispensa de reciprocitate

1. Sub rezerva dispozițiilor mai favorabile prevăzute de prezenta Convenție, orice stat contractant va acorda refugiaților regimul pe care îl acorda în general străinilor.

2. După o perioadă de rezidență de trei ani, toți refugiații vor beneficia pe teritoriul statelor contractante de dispensa de reciprocitate legislativa.

3. Orice stat contractant va continua sa acorde refugiaților drepturile și avantajele la care ei au fost îndreptățiți deja, în absența reciprocității, la data intrării în vigoare a prezentei Convenții pentru statul respectiv.

4. Statele contractante vor considera favorabilă posibilitatea de a acorda refugiaților, în absența reciprocității, drepturi și avantaje dincolo de cele la care sunt îndreptățiți în virtutea paragrafelor 2 și 3, precum și posibilitatea de a extinde beneficiul dispensei de reciprocitate la refugiații care nu îndeplinesc condițiile vizate la paragrafele 2 și 3.

5. Dispozițiile paragrafelor 2 și 3 de mai sus se aplica, de asemenea, drepturilor și avantajelor vizate la articolele 13, 18, 19, 21 și 22 ale prezentei Convenții, ca și drepturilor și avantajelor care nu sunt prevăzute de către aceasta.

Articolul 8

Dispensa de masuri excepționale

În ce privește măsurile excepționale care pot fi luate împotriva persoanei, bunurilor sau intereselor cetățenilor unui stat străin, statele contractante nu vor aplica aceste masuri unui refugiat, cetățean în mod oficial al sus-numitului stat, numai în considerarea cetățeniei sale. Statele contractante care, potrivit legislației lor, nu pot aplica

principiul general consacrat în acest articol, vor acorda, în cazurile corespunzătoare, dispense în favoarea unor asemenea refugiați.

Articolul 9

Măsuri provizorii

Nici una din dispozițiile prezentei Convenții nu are ca efect împiedicarea vreunui stat contractant, în timp de război sau în alte circumstanțe grave și excepționale, de a lua, în mod provizoriu, în cazul unei anumite persoane, măsurile pe care acest stat le apreciază indispensabile securității naționale, până la stabilirea de către statul contractant respectiv că această persoană este de fapt un refugiat și că, în cazul său, menținerea respectivelor măsuri este necesară în interesul securității naționale.

Articolul 10

Continuitatea de reședință

1. Atunci când un refugiat a fost dislocat cu forța în cursul celui de-al doilea război mondial și transportat pe teritoriul unuia dintre statele contractante, unde își are reședința, durata acestei șederi forțate este considerată ca reședință legală pe acest teritoriu.

2. Atunci când un refugiat a fost dislocat cu forța de pe teritoriul unui stat contractant în cursul celui de-al doilea război mondial, iar înainte de intrarea în vigoare a prezentei Convenții, el s-a întors în acel stat cu scopul de a-și stabili reședința, perioada care precede și aceea care urmează acestei dislocări forțate vor fi considerate, pentru toate situațiile în care o reședință neîntreruptă este necesară, ca reprezentând o singură perioadă neîntreruptă.

Articolul 11

Marinari refugiați

În cazul refugiaților ce servesc în mod regulat ca membri ai echipajului la bordul unei nave purtând pavilionul unui stat contractant, acest stat va examina cu bunăvoință posibilitatea de a autoriza ca respectivii refugiați să se stabilească pe teritoriul său și să le elibereze documente de călătorie sau de a-i admite, cu titlu

temporar, pe teritoriul său, îndeosebi în scopul facilitării stabilirii lor într-o alta țară.

CAPITOLUL II

STATUTUL JURIDIC

Articolul 12

Statut personal

1. Statutul personal al unui refugiat va fi guvernat de legea țării unde își are domiciliul său, în lipsa unui domiciliu, de legea țării unde își are reședința.

2. Drepturile dobândite anterior de către un refugiat și care sunt legate de statutul personal, în special cele care rezultă din căsătorie, vor fi respectate de fiecare stat contractant, sub rezerva, dacă va fi cazul, a îndeplinirii formalităților prevăzute de legislația statului respectiv, înțelegându-se, totuși, ca dreptul în cauză trebuie să fie dintre cele care ar fi fost recunoscute de legislația statului respectiv, dacă cel în cauză n-ar fi devenit un refugiat.

Articolul 13

Proprietate mobilă și imobiliară

Statele contractante vor acorda oricărui refugiat un tratament cât mai favorabil posibil și, în orice caz, un tratament care să nu fie mai puțin favorabil decât cel acordat, în aceleași împrejurări, străinilor în general, în ce privește dobândirea de proprietăți mobiliare și imobiliare și alte drepturi care se referă la acestea, precum și pentru închirierea și alte contracte privind proprietatea mobilă și imobiliară.

Articolul 14

Proprietate intelectuală și industrială

În materie de protecție a proprietății industriale cum ar fi invenții, desene sau modele, mărci de fabrică, firme de comerț și cu privire la protecția drepturilor de autor asupra unor opere literare,

artistice și științifice, orice refugiat va beneficia, în țara unde își are reședința obișnuită, de aceeași protecție care este acordată cetățenilor țării respective. Pe teritoriul oricăruia dintre celelalte state contractante, el se va bucura de aceeași protecție care este acordată pe teritoriul respectiv cetățenilor țării în care el își are reședința obișnuită.

Articolul 15

Drepturi de asociere

Statele contractante vor acorda refugiaților care stau legal pe teritoriul lor, în ce privește asociațiile cu scop apolitic și nelucrative și sindicatele profesionale, tratamentul cel mai favorabil acordat cetățenilor unei țări străine, în aceleași împrejurări.

Articolul 16

Accesul la justiție

1. Orice refugiat va avea acces liber la instanțele judiciare pe teritoriul statelor contractante.

2. În statul contractant unde își are reședința obișnuită, orice refugiat se va bucura de același tratament ca oricare cetățean în ce privește accesul la tribunale, inclusiv asistența judiciară și scutirea de *cautio judicatum solvi*.

3. În statele contractante, altele decât cel unde își are reședința obișnuită, orice refugiat se va bucura de același tratament ca cel acordat unui cetățean al țării unde el își are reședința obișnuită în legătură cu problemele vizate la paragraful 2.

CAPITOLUL III

ACTIVITĂȚI LUCRATIVE

Articolul 17

Profesiuni salarizate

1. Statele contractante vor acorda oricărui refugiat care stă legal pe teritoriul lor tratamentul cel mai favorabil acordat, în aceleași împrejurări, cetățenilor unei țări străine în ce privește dreptul de a

exercita activități profesionale salarizate.

2. În orice caz, măsurile restrictive impuse străinilor sau angajării străinilor, în scopul protecției pieței naționale a muncii, nu vor fi aplicabile unui refugiat care a fost deja scutit de acestea la data intrării în vigoare a acestei Convenții pentru statele contractante în cauză, sau refugiatului care îndeplinește una din următoarele condiții:

(a) are 3 ani de rezidență în țara respectivă;

(b) are ca soț o persoană de cetățenia țării de reședință. Un refugiat nu poate invoca beneficiul acestei dispoziții în cazul când și-a abandonat soțul;

(c) are unu sau mai mulți copii de cetățenia țării de reședință;

3. Statele contractante vor acorda bunăvoință adoptării de măsuri tinzând să asimileze drepturile tuturor refugiaților în ce privește exercitarea de profesii salarizate cu acelea ale cetățenilor lor, în special pentru refugiații care au intrat pe teritoriul lor conform unui program de recrutare de forță de muncă sau pe baza unor planuri de imigrare.

Articolul 18

Angajarea pe cont propriu

Statele contractante vor acorda refugiaților care se afla în mod legal pe teritoriul lor un tratament cât mai favorabil posibil și, în orice caz, nu mai puțin favorabil decât cel acordat, în aceleași împrejurări, străinilor în general, în ce privește dreptul de a se angaja pe cont propriu în agricultură, industrie, artizanat și comerț, precum și pentru crearea de societăți comerciale și industriale.

Articolul 19

Profesiuni libere

1. Fiecare stat contractant va acorda refugiaților care stau legal pe teritoriul lor și care, fiind, titulari de diplome recunoscute de către autoritățile competente ale statului respectiv, doresc să exercite o profesiune liberă, un tratament cât mai favorabil posibil și, în orice

caz, nu mai puțin favorabil decât acela acordat, în aceleași împrejurări, străinilor în general.

2. Statele contractante vor face tot ceea ce le stă în putința, în conformitate cu legile și constituțiile lor, pentru a asigura instalarea unor asemenea refugiați în alte teritorii decât cel metropolitan, pentru care ele își asumă responsabilitatea relațiilor internaționale.

CAPITOLUL IV

BUNĂSTAREA

Articolul 20

Raționalizarea

În cazul când exista un sistem de raționalizare care este aplicabil populației în ansamblul său și care reglementează repartiția generală a produselor la care există o penurie, refugiaților li se va acorda același tratament ca și cetățenilor.

Articolul 21

Locuințele

În privința locuințelor, în măsura în care această problemă este reglementată de legi sau regulamente sau este supusă controlului autorităților publice, statele contractante vor acorda refugiaților care stau legal pe teritoriul lor un tratament cât mai favorabil posibil și, în orice caz, nu mai puțin favorabil decât cel acordat, în aceleași împrejurări, străinilor în general.

Articolul 22

Educația publică

1. Statele contractante vor acorda refugiaților același tratament ca și cetățenilor lor în ceea ce privește învățământul primar.

2. Statele contractante vor acorda refugiaților un tratament cât mai favorabil posibil și, în orice caz, nu mai puțin favorabil decât cel acordat, în aceleași împrejurări, străinilor în general, în privința celorlalte forme de învățământ decât cel primar și, în special, în ceea

ce privește accesul la studii, recunoașterea certificatelor de studii, a diplomelor și titlurilor universitare eliberate în străinătate, scutirea de taxe și impozite și acordarea de burse de studii.

Articolul 23

Asistența publică

Statele contractante vor acorda refugiaților care stau legal pe teritoriul lor același tratament în materie de asistență și securitate publică ca și cel acordat cetățenilor lor.

Articolul 24

Legislația muncii și securității sociale

1. Statele contractante vor acorda refugiaților care stau legal pe teritoriul lor același tratament ca și cetățenilor lor în ceea ce privește următoarele chestiuni:

(a) În măsura în care aceste probleme sunt reglementate de legi și regulamente sau sunt supuse controlului autorităților administrative: remunerația, inclusiv alocațiile de familie, atunci când aceste alocații fac parte din remunerație, timpul de lucru, orele suplimentare, concediile plătite, restricțiile privind munca la domiciliu, vârsta minimă de angajare, ucenicia și formarea profesională, munca femeilor și a adolescenților și beneficiul avantajelor oferite de contractele colective de muncă;

(b) Asigurările sociale (dispozițiile legale cu privire la accidente de muncă, bolile profesionale, maternitate, boli, invaliditate, bătrânețe, deces, șomaj, sarcini familiale, precum și cu privire la orice alt risc care, potrivit legislației naționale, este acoperit de către un sistem de securitate socială), fiind supuși următoarelor limitări:

(i) eventuale aranjamente corespunzătoare vizând menținerea drepturilor dobândite și a drepturilor în curs de dobândire;

(ii) legile sau regulamentele naționale ale țării de reședință pot prevedea dispoziții generale vizând prestațiile sau fracțiunile de prestații plătibile exclusiv din fondurile publice,

ca și alocațiile vărsate persoanelor care nu îndeplinesc condițiile privind cotizația pentru obținerea unei pensii normale.

2. Drepturile la compensație rezultate din decesul unui refugiat, ca urmare a unui accident de muncă sau a unei boli profesionale, nu vor fi afectate de faptul că persoana îndreptățita își are reședința în afara teritoriului statului contractant.

3. Statele contractante vor extinde pentru refugiați avantajele acordurilor pe care le-au încheiat sau le vor încheia între ele, cu privire la menținerea drepturilor dobândite sau în curs de dobândire în materie de securitate socială, conform numai acelor condiții care sunt aplicabile cetățenilor țărilor semnatare ale acordurilor respective.

4. Statele contractante vor examina cu bunăvoința posibilitatea de a extinde, cât mai mult posibil, pentru refugiați, avantajele ce decurg din acordurile similare care pot intra în vigoare oricând între aceste state contractante și statele necontractante.

CAPITOLUL V

MĂSURI ADMINISTRATIVE

Articolul 25

Asistența administrativă

1. Atunci când exercitarea unui drept de către un refugiat ar necesita, în mod normal, asistența autorităților unei țări străine, la care el nu poate recurge, statele contractante pe teritoriul cărora refugiatul își are reședința se vor îngriji sa-i fie acordată o astfel de asistență fie de către autoritățile lor proprii, fie de către o autoritate internațională.

2. Autoritatea sau autoritățile menționate la paragraful 1 vor elibera sau se vor îngriji să se elibereze, sub supravegherea lor, refugiaților, documentele sau certificatele care în mod normal ar fi eliberate unui străin de către autoritățile sale naționale sau prin intermediul acestora.

3. Documentele sau certificatele astfel eliberate vor înlocui actele oficiale eliberate străinilor de către autoritățile naționale sau

prin intermediul acestora și vor fi considerate valabile până la proba contrară.

4. Sub rezerva excepțiilor care ar putea fi admise în favoarea persoanelor nevoiașe, serviciile menționate în prezentul articol vor putea fi remunerate, dar aceste remunerări vor fi moderate și raportate la cele percepute cetățenilor pentru servicii similare.

5. Dispozițiile acestui articol nu afectează cu nimic dispozițiile articolelor 27 și 28.

Articolul 26

Libertatea de circulație

Fiecare stat contractant va acorda refugiaților care se află în mod legal pe teritoriul sau dreptul de a-și alege locul de reședință și de a circula liber pe teritoriul sau, sub rezerva reglementărilor aplicabile străinilor, în general, în aceleași împrejurări.

Articolul 27

Documentele de identitate

Statele contractante vor elibera documentele de identitate fiecărui refugiat care se găsește pe teritoriul lor și care nu posedă un document de călătorie valabil.

Articolul 28

Documentele de călătorie

1. Statele contractante vor elibera refugiaților care stau legal pe teritoriul lor documente de călătorie care să le permită să călătorească în afara acestui teritoriu, afară de cazul în care rațiuni imperioase privind securitatea națională sau ordinea publică nu se opun la aceasta; dispozițiile Anexei la prezenta Convenție se vor aplica acestor documente. Statele contractante vor putea elibera un astfel de document de călătorie oricărui alt refugiat care se găsește pe teritoriul lor; ele vor acorda o atenție specială cazurilor refugiaților care se găsesc pe teritoriul lor și care nu sunt în măsură de a obține un document de călătorie din țara unde își au reședința legală.

2. Documentele de călătorie eliberate potrivit acordurilor internaționale anterioare de către părțile la aceste acorduri vor fi recunoscute de către statele contractante și considerate ca și cum ele ar fi fost eliberate refugiaților în virtutea prezentului articol.

Articolul 29

Taxele fiscale

1. Statele contractante nu vor impune refugiaților îndatoriri, taxe sau impozite, indiferent ce denumire ar purta, altele sau mai ridicate decât cele care sunt sau vor fi percepute de la proprii cetățeni în situații similare.

2. Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică aplicarea față de refugiați a dispozițiilor legilor și regulamentelor cu privire la taxele aferente pentru eliberarea către străini de documente administrative, inclusiv documente de identitate.

Articolul 30

Transferul bunurilor

1. Fiecare stat contractant va permite refugiaților, potrivit legilor și regulamentelor sale, să își transfere bunurile pe care ei le-au adus pe teritoriul său, într-o altă țară unde ei au fost admiși în scopul de a se reinstala.

2. Fiecare stat contractant va trata cu bunăvoință cererile prezentate de refugiați ca să obțină autorizația de a-si transfera toate bunurile, oriunde s-ar găsi acestea, și care sunt necesare pentru reinstalarea lor în altă țară unde ei au fost admiși.

Articolul 31

Refugiații aflați ilegal în țara de primire

1. Statele contractante nu vor aplica sancțiuni penale, pe motivul intrării sau șederii lor ilegale, refugiaților care, venind direct dintr-un teritoriu unde viața sau libertatea lor erau amenințate în sensul prevăzut de Articolul 1, intra sau se găsesc pe teritoriul lor fără autorizație, cu condiția că ei să se prezinte fără întârziere la autorități și să arate motive rezonabile pentru intrarea sau prezența lor ilegală.

2. Statele contractante nu vor aplica, în ce privește circulația acestor refugiați, alte restricții decât acelea care sunt necesare și aceste restricții vor fi aplicate numai până la reglementarea statutului lor de refugiați în țara respectivă sau până la obținerea admiterii în alta țară. Statele contractante vor acorda acestor refugiați o perioadă de timp rezonabilă și toate facilitățile necesare pentru a obține admiterea într-o alta țară.

Articolul 32

Expulzarea

1. Statele contractante nu vor expulza un refugiat care se găsește în mod legal pe teritoriul lor decât pentru rațiuni de securitate națională sau de ordine publică.

2. Expulzarea unui asemenea refugiat nu va avea loc decât în executarea unei hotărâri adoptate conform procedurii legale convenite. Refugiatului va trebui să i se permită, în afara cazului în care rațiuni imperioase privind securitatea națională se opun, să prezinte probe în apărarea sa, să poată face recurs și să poată fi reprezentat, în acest scop, în fața unei autorități competente sau în fața uneia sau mai multor persoane special desemnate de autoritatea competentă.

3. Statele contractante vor acorda unui asemenea refugiat o perioadă de timp rezonabilă pentru a-i permite să încerce să fie admis legal într-o alta țară. Statele contractante își rezerva dreptul de a aplica, în cadrul acestei perioade de timp, măsurile de ordine internă pe care le vor considera necesare.

Articolul 33

Interdicția de expulzare sau returnare

("Refoulement")

1. Nici un stat contractant nu va expulza sau returna ("*refouler*"), în nici un fel, un refugiat spre frontierele teritoriilor unde viața sau libertatea sa ar fi amenințate pe motive de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică.

2. Beneficiul prezentei dispoziții nu va putea totuși fi invocat de către un refugiat față de care există motive rezonabile de a fi

considerat ca un pericol pentru securitatea țării unde se găsește sau care, fiind condamnat printr-o hotărâre definitivă pentru o crimă deosebit de gravă, constituie un pericol pentru comunitatea țării respective.

Articolul 34

Naturalizarea

Statele contractante vor facilita, pe cât posibil, asimilarea și naturalizarea refugiaților. Ele vor depune orice efort în special pentru a accelera procedura de naturalizare și a reduce, pe cât posibil, taxele și costurile acestei proceduri.

CAPITOLUL VI

DISPOZITII EXECUTORII ȘI TRANZITORII

Articolul 35

Cooperarea autorităților naționale cu Națiunile Unite

1. Statele contractante se angajează să coopereze cu Biroul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați sau cu orice altă instituție a Națiunilor Unite care i-ar succeda, în exercitarea funcțiilor sale și, în special, să faciliteze sarcina sa de supraveghere a aplicării dispozițiilor acestei Convenții.

2. În scopul de a permite Biroului Înaltului Comisariat sau oricărei alte instituții a Națiunilor Unite care i-ar succeda de a prezenta rapoarte organelor competente ale Națiunilor Unite, statele contractante se angajează să le furnizeze, în forma potrivită, informațiile și datele statistice cerute cu privire la:

- (a) situația refugiaților;
- (b) implementarea prezentei Convenții;
- (c) legile, regulamentele și decretele care sunt, sau vor intra, în vigoare în ce privește refugiații.

Articolul 36

Informații privind legislația națională

Statele contractante vor comunica Secretarului General al Națiunilor Unite textele legilor și regulamentelor pe care le vor putea adopta pentru a asigura aplicarea acestei Convenții.

Articolul 37

Legătura cu convențiile anterioare

Fără prejudicierea paragrafului 2 al Articolului 28 al acestei Convenții, aceasta Convenție înlocuiește, între părțile contractante, Acordurile din 5 iulie 1992, 31 mai 1924, 12 mai 1926, 30 iunie 1928 și 30 iulie 1935, precum și Convențiile din 28 octombrie 1933 și 10 februarie 1938, Protocolul din 14 septembrie 1939 și Acordul din 15 octombrie 1946.

CAPITOLUL VII

CLAUZE FINALE

Articolul 38

Soluționarea diferendelor

Orice diferend între părțile la prezenta Convenție referitor la interpretarea sau aplicarea acesteia, care nu poate fi soluționat prin alte mijloace, va fi supus Curții Internaționale de Justiție la cererea uneia dintre părțile în diferend.

Articolul 39

Semnarea, ratificarea și aderarea

1. Prezenta Convenție va fi deschisă spre semnare la Geneva, la 28 iulie 1951 și, după această dată depusă la Secretarul General al Națiunilor Unite. Ea va rămâne deschisă spre semnare la Oficiul European al Națiunilor Unite de la 28 iulie până la 31 august 1951 și din nou deschisă spre semnare la sediul Națiunilor Unite de la 17 septembrie 1951 până la 31 decembrie 1952.

2. Prezenta Convenție va fi deschisa semnării de către toate statele membre ale Națiunilor Unite, precum și de orice alt stat care nu este membru al organizației, invitat la Conferința plenipotențiarilor referitoare la statutul refugiaților și apatrizilor sau de orice stat căruia Adunarea Generală i-a adresat o invitație în acest sens. Ea va trebui să fie ratificată, iar instrumentele de ratificare vor fi depuse la Secretarul General al Națiunilor Unite.

3. Statele vizate la paragraful 2 al prezentului articol vor putea să adere la prezenta Convenție începând cu data de 28 iulie 1951. Aderarea se va face prin depunerea unui instrument de aderare la Secretarul General al Națiunilor Unite.

Articolul 40

Clauza de aplicare teritorială

1. Orice stat va putea, în momentul semnării, ratificării sau aderării, să declare că prezenta Convenție se va extinde la ansamblul teritoriilor pe care el le reprezintă pe plan internațional sau la unu ori mai multe dintre ele. O asemenea declarație își va produce efectele în momentul intrării în vigoare a Convenției pentru statul respectiv.

2. În orice moment ulterior, această extindere se va face prin notificarea adresată Secretarului General al Națiunilor Unite și își va produce efectele începând cu cea de-a 90-a zi care va urma datei la care Secretarul General al Națiunilor Unite a primit notificarea sau de la data intrării în vigoare a Convenției pentru statul respectiv, dacă această ultimă dată este posterioară.

3. În ce privește teritoriile cărora prezenta Convenție nu li se aplica la data semnării, ratificării sau aderării, fiecare stat în cauză va examina posibilitatea de a lua, cât mai curând posibil, orice măsuri necesare în scopul extinderii ei la teritoriile respective, sub rezerva, dacă este cazul, a consimțământului guvernelor acestor teritorii, cerut din rațiuni constituționale.

Articolul 41

Clauza federala

În cazul unui stat federal sau neunitar, se vor aplica dispozițiile următoare:

(a) În ce privește acele articole ale Convenției a căror aplicare ține de acțiunea legislativă a puterii legislative federale, obligațiile guvernului federal vor fi, în aceasta măsură, aceleași cu cele ale părților care nu sunt state federale;

(b) În ce privește acele articole ale Convenției a căror aplicare ține de acțiunea legislativă a fiecăruia dintre statele, provinciile sau cantoanele constitutive, care nu sunt, în virtutea sistemului constituțional al federației, ținute să ia măsuri legislative, guvernul federal va aduce, cât mai curând posibil și cu avizul său favorabil, articolele respective la cunoștința autorităților competente ale statelor, provinciilor sau cantoanelor;

(c) Un stat federal, parte la prezenta Convenție, va comunica, la cererea oricărui alt stat contractant, care îi va fi transmisă prin Secretarul General al Națiunilor Unite, o prezentare asupra legislației și practicilor în vigoare în statul federal și în unitățile sale constitutive în ce privește o dispoziție sau alta a Convenției, indicând măsura în care respectiva dispoziție a fost pusă în aplicare printr-o acțiune legislativă sau de altă natură

Articolul 42

Rezerve

1. În momentul semnării, ratificării sau aderării, orice stat va putea formula rezerve la articolele Convenției cu excepția articolelor 1, 3, 4, 16(1), 33 și 36-46 inclusiv.

2. Orice stat contractant care a formulat o rezervă, conform paragrafului 1 al acestui articol, va putea în orice moment să o retragă, printr-o comunicare, în acest sens, adresată Secretarului General al Națiunilor Unite.

Articolul 43

Intrare în vigoare

1. Prezenta Convenție va intra în vigoare în cea de-a 90-a zi care va urma datei depunerii celui de-al șaselea instrument de ratificare sau de aderare.

2. Pentru fiecare dintre statele care vor ratifica Convenția sau vor adera la aceasta după depunerea celui de-al șaselea instrument de ratificare sau de aderare, ea va intra în vigoare în cea de-a 90-a zi care va urma datei depunerii de către acel stat a instrumentului său de ratificare sau de aderare.

Articolul 44

Denunțare

1. Orice stat contractant va putea denunța Convenția în orice moment, prin notificare adresată Secretarului General al Națiunilor Unite.

2. Denunțarea va produce efecte pentru statul respectiv la un an de la data când ea a fost primită de către Secretarul General al Națiunilor Unite.

3. Orice stat care a făcut o declarație sau o notificare potrivit articolului 40 va putea, în orice moment, să declare, printr-o notificare adresată Secretarului General al Națiunilor Unite, că prezenta Convenție va înceta să se aplice oricărui teritoriu menționat în notificare după un an de la data la care Secretarul General va primi aceasta notificare.

Articolul 45

Revizuire

1. Orice stat contractant va putea, în orice moment, printr-o notificare adresată Secretarului General al Națiunilor Unite, să ceară revizuirea prezentei Convenții.

2. Adunarea Generală a Națiunilor Unite va recomanda, dacă va fi cazul, măsurile ce vor trebui luate în legătură cu această cerere.

Articolul 46

Notificările Secretarului General al Națiunilor Unite

Secretarul General al Națiunilor Unite va notifica tuturor statelor membre ale Națiunilor Unite, precum și statelor nemembre vizate de articolul 39:

(a) declarațiile și notificările în conformitate cu secțiunea B a articolului 1;

(b) semnăturile, ratificările și aderările în conformitate cu articolul 39;

(c) declarațiile și notificările în conformitate cu articolul 40;

(d) rezervele formulate sau retrase în conformitate cu articolul 42;

(e) data la care prezenta Convenție va intra în vigoare în conformitate cu articolul 43;

(f) (/) denunțările și notificările în conformitate cu articolul 44;

(g) cererile de revizuire în conformitate cu articolul 45.

Drept pentru care, subsemnații, autorizați în mod convenit, au semnat, în numele guvernelor lor, prezenta Convenție,

Făcută la Geneva, la douăzeci și opt iulie una mie nouă sute cincizeci și unu, într-un singur exemplar, ale cărui texte în limbile engleză și franceză sunt egal autentice, care va fi depus în arhivele Națiunilor Unite și de pe care vor fi transmise copii certificate conforme cu originalul tuturor statelor membre ale Națiunilor Unite precum și statelor nemembre prevăzute în articolul 39.

ANEXA

Paragraful 1

1. Documentul de călătorie prevăzut la Articolul 28 al prezentei Convenții va fi identic cu modelul atașat Anexei.

2. Acest document va fi redactat în cel puțin două limbi: una din cele două limbi va fi engleza sau franceza.

Paragraful 2

Sub rezerva reglementărilor din țara de emitere, copiii vor putea fi menționați în documentul de călătorie al unuia dintre părinți sau, în circumstanțe excepționale, în cel al altui refugiat adult.

Paragraful 3

Taxele percepute pentru eliberarea documentului nu vor depăși nivelul cel mai scăzut aplicabil pașapoartelor naționale.

Paragraful 4

Sub rezerva cazurilor speciale sau excepționale, documentul va fi eliberat în așa fel încât să fie valabil pentru cel mai mare număr posibil de țări.

Paragraful 5

Durata valabilității documentului va fi de un an sau de doi ani, la alegerea autorității care îl eliberează.

Paragraful 6

1. Reînnoirea sau prelungirea valabilității documentului este de resortul autorității care l-a eliberat, atât timp cât titularul nu s-a stabilit în mod legal pe alt teritoriu și își are reședința legală pe teritoriul sus-zisei autorități. Eliberarea unui nou document este, în aceleași condiții, de resortul autorității care a eliberat documentul anterior.

2. Reprezentanții diplomatici sau consulari autorizați în mod special în acest scop vor fi împuterniciți să prelungească pentru o perioadă care nu va depăși 6 luni, valabilitatea documentelor de călătorie eliberate de guvernele lor respective.

3. Statele contractante vor examina cu bunăvoință posibilitatea reînnoirii sau prelungirii valabilității documentelor de călătorie sau a eliberării de noi documente refugiaților care nu își mai au reședința legală pe teritoriul lor, în cazul când acești refugiați nu sunt în măsură

să obțină un document de călătorie din țara unde își au reședința legală.

Paragraful 7

Statele contractante vor recunoaște valabilitatea documentelor eliberate conform dispozițiilor Articolului 28 al prezentei Convenții.

Paragraful 8

Autoritățile competente ale țării în care refugiatul dorește să se deplaseze vor aplica, dacă sunt dispuse să-l admită, o viză pe documentul de călătorie al acestuia, în cazul în care o astfel de viză este necesară.

Paragraful 9

1. Statele contractante se angajează să elibereze vize de tranzit refugiaților care au obținut viza pentru un teritoriu de destinație finală.

2. Eliberarea acestei vize va putea fi refuzată pentru motive care ar justifica refuzarea vizei oricărui străin.

Paragraful 10

Taxele aferente pentru eliberarea vizei de ieșire, de intrare sau de tranzit nu vor depăși tarifele cele mai scăzute aplicabile vizelor pentru pașapoartele străine.

Paragraful 11

În cazul unui refugiat care își schimbă reședința și se stabilește în mod legal pe teritoriul unui alt stat contractant, responsabilitatea eliberării unui nou document va reveni, din acel moment, potrivit prevederilor și condițiilor stipulate în Articolul 28, autorității competente a aceluia teritoriu, căreia refugiatul va avea dreptul să-i prezinte cererea.

Paragraful 12

Autoritatea care eliberează un nou document va retrage pe cel vechi și îl va înapoia țării care l-a eliberat, dacă vechiul document menționează că trebuie returnat țării care l-a eliberat; în caz contrar,

autoritatea care emite noul document li va retrage și anula pe cel vechi.

Paragraful 13

1. Fiecare dintre statele contractante se angajează sa permită titularului unui document de călătorie, care îi va fi eliberat de statul respectiv în conformitate cu prevederile Articolului 28 al prezentei Convenții, să fie readmis pe teritoriul sau în orice moment, în cadrul perioadei de valabilitate a acestui document.

2. Sub rezerva dispozițiilor alineatului precedent, un stat contractant poate să ceară ca titularul acestui document să îndeplinească acele formalități care ar putea fi impuse în ce privește ieșirea din sau întoarcerea în teritoriul său.

3. Statele contractante își rezervă dreptul, în cazuri excepționale sau în cazurile când șederea refugiatului este permisă pentru o perioadă determinată, de a limita, în momentul eliberării documentului respectiv, perioada de timp în care refugiatul s-ar putea reîntoarce, această perioadă neputând fi mai mică de 3 luni.

Paragraful 14

Sub unica rezervă a prevederilor paragrafului 13, dispozițiile prezentei Anexe nu afectează, în nici un fel, legile și reglementările care guvernează pe teritoriile statelor contractante, condițiile de admitere, de tranzit, de ședere, de stabilire și de ieșire.

Paragraful 15

Nici eliberarea documentului, nici mențiunile făcute în acesta nu pot determina sau afecta statutul deținătorului, în special în ce privește cetățenia.

Paragraful 16

Eliberarea documentului nu îndreptățește, în nici un fel, deținătorul la protecție din partea reprezentanțelor diplomatice sau consulare ale țării care l-au eliberat și nu conferă acestor reprezentanțe un drept de protecție.

ANEXĂ

Modelul documentului de călătorie

Documentul va avea forma unui carnet (aproximativ 15x10 centimetri).

Este recomandabil să fie tipărit în așa fel încât ștersăturile sau alterările prin metode chimice sau alte metode să poată fi ușor remarcate, iar cuvintele "Convenția din 28 iulie 1951" să fie tipărite în repetiție continuă pe fiecare pagină, în limba țării care eliberează documentul.

(Coperta carnetului)
DOCUMENT DE CALATORIE
(Convenția din 28 iulie 1951)

Nr.....

(1)
DOCUMENT DE CALATORIE
(Convenția din 28 iulie 1951)

Acest document expira la.....
daca valabilitatea sa nu este prelungită.....

Numele.....

Prenumele.....

Însoțit de copilul(iii).....

1. Acest document este eliberat numai în scopul de a furniza titularului un document de călătorie putând ține loc de pașaport național. El nu aduce nici un prejudiciu și nu afectează în nici un fel naționalitatea titularului.

2. Titularul este autorizat să se reîntoarcă în.....
(menținerea țării ale cărei autorități eliberează documentul) până la.....
cu excepția menționării mai jos a unei date ulterioare (perioada în care deținătorul documentului este autorizat să se reîntoarcă nu trebuie să fie mai mica de 3 luni).

1. În caz de stabilire într-o altă țară decât aceea unde prezentul document a fost eliberat, titularul trebuie, dacă dorește să se deplaseze din nou, să solicite un nou document autorităților competente ale țării sale de reședință [vechiul document de călătorie va fi remis autorității care eliberează noul document pentru a fi trimis autorității care l-a eliberat]¹

(Acest document conține.....pagini, în afara copertelor).

¹Fraza dintre paranteze poate fi inserată de către guvernele care o doresc

(2)

Locul și data nașterii.....
Profesia.....
Reședința actuală.....
*Numele (înainte de căsătorie) și prenumele soției.....
.....
*Numele și prenumele soțului.....
.....

Semnalmente

Înălțimea.....
Părul.....
Culoarea ochilor.....
Nasul.....
Forma feței.....
Tenul.....
Semne particulare.....

Copiii care îl însoțesc pe titular

Numele	Prenumele	Locul și data nașterii	Sexul
--------	-----------	---------------------------	-------

.....
*Bifați mențiunile inutile

(Acest document conține.....pagini, în afara copertelor).

(3)

**Fotografia titularului și stampila autorității care a eliberat documentul.
Amprentele digitate ale titularului (facultativ)**

Semnătura titularului .....
(Acest document conține.....pagini, în afara copertelor).

(4)

1. Acest document este valabil pentru următoarele țări: .....
2. Documentul sau documentele pe baza căruia sau cărora este eliberat prezentul document.....
Eliberat la.....
Data.....

Semnătura și stampila autorității
care eliberează documentul:

Taxa plătită

(Acest document conține.....pagini, în afara copertelor).

(5)

Prelungirea sau reînnoirea valabilității

Taxa plătită: De la.....

Până la.....

Făcut la..... Data.....

Semnătura și stampila autorității
care a prelungit sau reînnoit
valabilitatea acestui document:

Prelungirea sau reînnoirea valabilității

Taxa plătită: De la.....

Până la.....

Făcut la..... Data.....

Semnătura și stampila autorității
care a prelungit sau reînnoit
valabilitatea acestui document:

(Acest document conține.....pagini, în afara copertelor).

(6)

Prelungirea sau reînnoirea valabilității

Taxa plătită: De la.....

Până la.....

Făcut la..... Data.....

Semnătura și stampila autorității
care a prelungit sau reînnoit
valabilitatea acestui document:

Prelungirea sau reînnoirea valabilității

Taxa plătită: De la.....

Până la.....

Făcut la..... Data.....

Semnătura și stampila autorității
care a prelungit sau reînnoit
valabilitatea acestui document:

(Acest document conține.....pagini, în afara copertelor)

(7-32)

Vize

Numele titularului trebuie menționat în fiecare viză acordată.

(Acest document conține.....pagini, în afara copertelor).

PROTOCOLUL DIN 1967 PRIVIND STATUTUL REFUGIAȚILOR*

Statele părți la prezentul Protocol,

Considerând că, Convenția privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951 (denumită în continuare Convenția) nu se aplică decât persoanelor care au devenit refugiați ca urmare a evenimentelor petrecute înainte de 1 ianuarie 1951,

Considerând că de la adoptarea Convenției au apărut noi categorii de refugiați și că, din cauza acestui fapt, acești refugiați pot să nu beneficieze de prevederile Convenției,

Considerând că este de dorit ca același statut să se aplice tuturor refugiaților care intră sub incidența definiției date în Convenție, fără a se ține seama de data limită de 1 ianuarie 1951,

Au convenit asupra celor ce urmează:

Articolul 1

Dispoziții generale

1. Statele părți la prezentul Protocol se angajează să aplice refugiaților așa cum aceștia sunt definiți în cele ce urmează, prevederile articolelor 2-34 inclusiv ale Convenției.

2. În înțelesul prezentului Protocol, termenul "refugiat", mai puțin în ce privește aplicarea paragrafului 3 al prezentului articol, desemnează orice persoana cuprinsă în definiția dată la Articolul 1 al Convenției, ca și cum cuvintele "în urma unor evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951..." și cuvintele "...ca urmare a acestor evenimente" nu ar figura în Articolul 1 A (2).

3. Prezentul Protocol se va aplica de către statele părți la acesta fără nici o limitare geografică; totuși, declarațiile deja făcute în virtutea articolului 1 B(1) (a) al Convenției, de către statele deja părți la aceasta, se vor aplica și sub regimul prezentului Protocol, afară de

---

* Națiunile Unite, Culegere de tratate (Treaty Series), vol. 606, p. 267.

cazul în care obligațiile statului declarant nu au fost extinse potrivit articolului 1 B(2) al Convenției.

Articolul II

Cooperarea autorităților naționale cu Națiunile Unite

1. Statele părți la prezentul Protocol se angajează să coopereze cu Biroul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați sau orice altă instituție a Națiunilor Unite care i-ar succeda, în exercitarea funcțiilor sale și, în special, să faciliteze sarcina sa de supraveghere a aplicării dispozițiilor prezentului Protocol.

2. În scopul de a permite Biroului Înaltului Comisariat sau oricărei alte instituții a Națiunilor Unite care i-ar succeda de a prezenta rapoarte organelor competente ale Națiunilor Unite, statele părți la prezentul Protocol se angajează să le furnizeze, în forma potrivită, informațiile și datele statistice cerute cu privire la:

- (a) situația refugiaților;
- (b) implementarea prezentului Protocol;
- (c) legile, regulamentele și decretele care sunt, sau vor intra, în vigoare în ce privește refugiații.

Articolul III

Informații privind legislația națională

Statele părți la prezentul Protocol vor comunica Secretarului General al Națiunilor Unite textele legilor și regulamentelor pe care le-ar putea adopta pentru a asigura aplicarea prezentului Protocol.

Articolul IV

Soluționarea diferendelor

Orice diferend între părțile la prezentul Protocol cu privire la interpretarea sau aplicarea sa, care nu poate fi soluționat prin alte mijloace, va fi supus Curții Internaționale de Justiție, la cererea uneia dintre părțile în diferend.

Articolul V

Aderare

Prezentul Protocol va fi deschis aderării tuturor statelor părți la Convenție și oricărui alt stat membru al Națiunilor Unite sau membru al uneia dintre instituțiile specializate sau oricărui stat căruia Adunarea Generală a Națiunilor Unite i-ar adresa o invitație de a adera la Protocol. Aderarea se va face prin depunerea unui instrument de aderare la Secretarul General al Națiunilor Unite.

Articolul VI

Clauza federala

În cazul unui stat federal sau neunitar, se vor aplica dispozițiile următoare:

(a) În ce privește acele articole ale Convenției ce urmează să fie aplicate potrivit dispozițiilor paragrafului 1 al Articolului I al prezentului Protocol și a căror aplicare ține de acțiunea legislativă a puterii legislative federate, obligațiile guvernului federal vor fi, în aceasta măsură, acelea și cu cele ale statelor părți care nu sunt state federale;

(b) În ce privește acele articole ale Convenției ce urmează să fie aplicate potrivit dispozițiilor paragrafului 1 al Articolului I al prezentului Protocol și a căror aplicare ține de acțiunea legislativă a fiecăruia dintre statele, provinciile sau cantoanele constitutive, care nu sunt, în virtutea sistemului constituțional al federației, ținute să ia măsuri legislative, guvernul federal va aduce, cât mai curând posibil și cu avizul său favorabil, articolele respective la cunoștința autorităților competente ale statelor, provinciilor sau cantoanelor;

(c) Un stat federal, parte la prezentul Protocol, va comunica, la cererea oricărui alt stat parte la acesta, care îi va fi transmisă prin Secretarul General al Națiunilor Unite, o prezentare asupra legislației și practicilor în vigoare în statul federal și în unitățile sale constitutive în ce privește o dispoziție sau alta a Convenției ce se va aplica potrivit dispozițiilor paragrafului 1 al Articolului I al Protocolului, indicând măsura în care respectiva dispoziție a fost pusă în aplicare printr-o acțiune legislativă sau de altă natură.

Articolul VII

Rezerve și declarații

1. În momentul aderării, orice stat va putea formula rezerve la Articolul IV al prezentului Protocol și în ce privește aplicarea, în conformitate cu prevederile Articolului 1 al Protocolului, a oricăror dispoziții ale Convenției, altele decât cele prevăzute la Articolele 1, 3, 4, 16(1) și 33, cu condiția că, în cazul unui stat parte la Convenție, rezervele făcute în virtutea prezentului articol să nu se extindă la refugiații cărora li se aplică prevederile Convenției.

2. Rezervele făcute de statele părți la Convenție, în conformitate cu articolul 42 al acesteia, se vor aplica, dacă nu vor fi retrase, obligator lor decurgând din prezentul Protocol.

3. Orice stat care formulează o rezerva în virtutea paragrafului 1 al prezentului articol poate să o retragă în orice moment printr-o comunicare adresată în acest scop, Secretarului General al Națiunilor Unite.

4. Declarațiile făcute în virtutea paragrafelor 1 și 2 ale articolului 40 al Convenției, de către un stat parte la aceasta, și care aderă la prezentul Protocol, vor fi considerate a se aplica sub regimul prezentului Protocol, cu excepția cazului când, în momentul aderării, o înștiințare contrară ar fi fost trimisă de către partea interesată Secretariatului General al Națiunilor Unite. Dispozițiile paragrafelor 2 și 3 ale articolului 40 și paragrafului 3 al articolului 44 ale Convenției vor fi considerate a se aplica, *mutatis mutandis*, prezentului Protocol.

Articolul VIII

Intrarea în vigoare

1. Prezentul Protocol va intra în vigoare la data depunerii celui de-al șaselea instrument de aderare.

2. Pentru fiecare dintre statele care vor adera la Protocol după depunerea celui de-al șaselea instrument de aderare, Protocolul va intra în vigoare la data când acest stat va depune instrumentul său de aderare.

Articolul IX

Denunțare

1. Orice stat parte la prezentul Protocol va putea să îl denunțe în orice moment, printr-o notificare adresată Secretarului General al Națiunilor Unite.

2. Denunțarea va produce efecte, pentru statul interesat, la un an după data la care ea a fost primită de Secretarul General al Națiunilor Unite.

Articolul X

Notificări ale Secretarului General al Națiunilor Unite

Secretarul General al Națiunilor Unite va notifica tuturor statelor vizate la Articolul V, în ce privește prezentul Protocol, datele intrării în vigoare, aderării, depunerii și retragerii rezervelor, denunțării, precum și declarațiile și notificările referitoare la acestea.

Articolul XI

Depunerea Protocolului în arhivele Secretariatului Națiunilor Unite

Un exemplar al prezentului Protocol, ale cărui texte în limbile chineză, engleză, franceză, rusă și spaniolă sunt egal autentice, semnat de președintele Adunării Generale și de Secretarul General al Națiunilor Unite, va fi depus în arhivele Secretariatului Națiunilor Unite. Secretarul General va transmite copii certificate conforme de pe acesta tuturor statelor membre ale Națiunilor Unite și altor state vizate la articolul V.

LEGEA REPUBLICII MOLDOVA

cu privire la statutul refugiaților

Nr.1286-XV din 25.07.2002

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.126-127/1003 din 12.09.2002

Pornind de la necesitatea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, avînd în vedere că statul trebuie să asigure concordanta legislației naționale cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional și cu prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, conștientizînd că reglementarea statutului refugiaților constituie o garanție importantă a drepturilor omului, în temeiul art.19 alin.(2) și art.72 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova, Parlamentul adopta prezenta lege organica.

Capitolul I. DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Noțiuni principale

În sensul prezentei legi, se definesc următoarele noțiuni principale:

azil - instituție juridică prin intermediul căreia statul oferă străinului protecție, acordîndu-i statut de refugiat, azil politic sau protecție temporară;

străin - cetățean străin (cu una sau mai multe cetățenii) sau persoană fără cetățenie (apatrid);

solicitant de azil - străin care solicită statut de refugiat;

refugiat - străin căruia, în conformitate cu prezenta lege, i-a fost recunoscut statutul de refugiat;

azil politic - protecție excepțională acordată străinului de către Președintele Republicii Moldova;

țară (țări) de origine - țară (țări) al cărei (al căror) cetățean este străinul; în cazul apatridului - țară în care acesta își are domiciliul legal și obișnuit.

Articolul 2. Obiectivele și sfera de aplicare a legii

(1) Prezenta lege stabilește cadrul juridic, economic, social și organizatoric de acordare a azilului (statutului de refugiat, azilului politic, protecției temporare) în Republica Moldova, determină statutul solicitanților de azil și al refugiaților.

(2) Azilul se acordă în conformitate cu dispozițiile prezentei legi și altor acte normative, în concordanță cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional și cu respectarea prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

(3) Prevederile prezentei legi se aplica tuturor solicitanților de azil, refugiaților, beneficiarilor de protecție temporară, precum și autorităților competente în soluționarea problemelor acestora.

Articolul 3. Dreptul de azil

(1) Relațiile care apar prin acordarea și exercitarea dreptului de azil sînt reglementate de prevederile Constituției Republicii Moldova, tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, de prezenta lege și de alte acte normative adoptate în conformitate cu acestea.

(2) Străinul are dreptul să solicite azil în conformitate cu condițiile și modul stabilite de prezenta lege.

Capitolul II. PRINCIPII GENERALE

Articolul 4. Nediscriminarea

Prevederile prezentei legi se aplică solicitanților de azil, refugiaților și beneficiarilor de protecție temporară fără nici o discriminare pe motive de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 5. Confidențialitatea

(1) Informația privind solicitanții de azil și refugiații este confidențială.

(2) Informația confidențială privind solicitanții de azil și refugiații poate fi adusă la cunoștința unor terți doar cu consimțămîntul lor.

(3) La procesul de examinare a cererilor de acordare a azilului și la ședințele autorităților competente în soluționarea problemelor solicitanților de azil și ale refugiaților pot participa, cu acordul

acestora, reprezentanții lor legali, precum și reprezentanții Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați.

Articolul 6. Interdicția de returnare și expulzare

(1) Nici un refugiat nu poate fi returnat sau expulzat:

a) într-o țară unde ar putea exista o amenințare a vieții sau a libertății acestuia pe motive de rasă, religie, naționalitate, apartenența la un anumit grup social sau opinie politică;

b) într-o țară unde ar putea fi expus la torturi, la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante;

c) într-o țară unde în privința acestuia ar putea fi aplicată pedeapsa cu moartea.

(2) Nici un solicitant de azil nu poate fi returnat sau expulzat de pe teritoriul Republicii Moldova pînă la epuizarea tuturor căilor ordinare de atac.

(3) Refugiatului în a cărui privință a fost emisă o hotărîre judecătorească de expulzare i se acordă un termen rezonabil pentru efectuarea formalităților necesare de admitere legală într-o altă țară. În caz de necesitate, față de această persoană, pînă la returnare sau expulzare, se aplică măsurile de siguranță prevăzute de legislație.

(4) Beneficiul dispoziției privind termenul rezonabil nu poate fi invocat de refugiatul față de care există motive bine întemeiate că prezintă un pericol pentru securitatea națională sau care, fiind condamnat printr-o hotărîre definitivă pentru o infracțiune gravă, constituie un pericol pentru ordinea publică.

Articolul 7. Unitatea familiei

(1) De dreptul de azil în Republica Moldova beneficiază, în aceeași măsură, și membrii familiei refugiatului, specificați la alin.(2).

(2) Statutul de refugiat se acordă, de asemenea, soției (soțului), copiilor pînă la vîrsta de 18 ani și altor membri ai familiei ce însoțesc refugiatul și se află la întreținerea acestuia, cu condiția că domiciliază împreună cu acesta și nu au o altă cetățenie, iar căsătoria a fost încheiata înainte de data solicitării azilului.

(3) Copilul care a depășit vîrsta de 18 ani sau a dobîndit în alt mod capacitatea deplină de exercițiu nu mai beneficiază de drept de azil în condițiile alin.(2) și va completa o cerere separată de acordare a

dreptului de azil în Republica Moldova. Copilul care a obținut dreptul de azil pînă la vîrsta de 18 ani va beneficia în continuare de acest drept.

(4) Membrilor familiei refugiatului care au obținut dreptul de azil în condițiile alin.(2) li se menține acest drept și în caz de divorț, de separare sau de deces al refugiatului.

Articolul 8. Protecția copiilor

Copilul care beneficiază de protecție temporară, care solicită statut de refugiat sau este recunoscut drept refugiat în conformitate cu prezenta lege și cu tratatele internaționale în materie la care Republica Moldova este parte va primi, indiferent de faptul că este însoțit de părinți sau nu, protecție și asistență umanitară pentru a se bucura de drepturile sale.

Articolul 9. Naturalizarea

Pentru a facilita naturalizarea refugiaților se vor crea condiții optime în vederea accelerării procedurii în cauză în condițiile Legii cetățeniei Republicii Moldova nr.1024-XIV din 2 iunie 2000.

Capitolul III. AUTORITĂȚILE COMPETENTE ÎN SOLUȚIONAREA PROBLEMELOR ÎN MATERIE DE REFUGIAȚI

Articolul 10. Direcția Principală pentru Refugiați

(1) Autoritatea care administrează și soluționează problemele solicitanților de azil, refugiaților și ale beneficiarilor de protecție temporară este Direcția Principală pentru Refugiați, care activează pe lângă Ministerul Justiției. Regulamentul direcției, structura și statele de personal ale acesteia se aprobă de către ministrul justiției.

(2) Direcția Principală pentru Refugiați colaborează cu autoritățile publice în procesul de implementare a normelor și procedurilor necesare pentru a asigura respectarea drepturilor solicitanților de azil și ale refugiaților.

(3) Direcția Principală pentru Refugiați colaborează cu Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați în vederea instruirii personalului, asigurării informaționale, didactice și metodice a activității acesteia.

Articolul 11. Atribuțiile Direcției Principale pentru Refugiați

Direcția Principală pentru Refugiați:

- a) înregistrează cererile solicitanților de azil, îi intervievează, colectează datele și probele necesare la completarea dosarului pentru fiecare cerere de solicitare a dreptului de azil;
- b) implementează măsurile de protecție și de asistență oferite solicitanților de azil și refugiaților, în condițiile prezentei legi;
- c) înființează, după necesitate, și administrează centrele de recepție, triere și cazare a solicitanților de azil și a refugiaților. Regulamentele centrelor se aprobă de către ministrul justiției;
- d) este responsabilă de administrarea fondurilor alocate la bugetul Direcției Principale pentru Refugiați, a altor ajutoare, precum și a asistenței financiare, oferite solicitanților de azil și refugiaților de către organizațiile naționale și internaționale;
- e) exercită alte atribuții prevăzute de legislația Republicii Moldova, de tratatele internaționale și de regulamentul sau.

Articolul 12. Directorul Direcției Principale pentru Refugiați

(1) Direcția Principală pentru Refugiați este condusă de directorul acesteia, numit în funcție de către ministrul justiției.

(2) Directorul:

- a) asigură buna funcționare a Direcției Principale pentru Refugiați;
- b) acordă, retrage și anulează statutul de refugiat;
- c) desemnează, în conformitate cu legislația, câte un reprezentant ce va tutela fiecare solicitant de azil neînsoțit, care nu a împlinit vârsta de 18 ani sau care este în incapacitatea de a întreprinde acțiuni juridice;
- d) îndeplinește și alte atribuții prevăzute de legislația Republicii Moldova, de tratatele internaționale și de regulamentul direcției.

(3) În exercitarea atribuțiilor sale, directorul emite instrucțiuni, dispoziții și alte acte.

Articolul 13. Consiliul pentru Refugiați

(1) Consiliul pentru Refugiați este constituit prin ordinul ministrului justiției și are în componența sa reprezentanți ai ministerelor și departamentelor interesate, un reprezentant al Înaltului Comisariat al

Națiunilor Unite pentru Refugiați și cel puțin un reprezentant al organizațiilor neguvernamentale care în activitatea lor se preocupă de problemele refugiaților.

(2) Consiliul pentru Refugiați examinează în apel plîngerile împotriva respingerii cererii de acordare a statutului de refugiat.

(3) Atribuțiile Consiliului pentru Refugiați sînt stabilite prin ordinul ministrului justiției.

Articolul 14. Cooperarea internațională

(1) Republica Moldova cooperează cu alte țări, cu Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați și alte organizații internaționale în vederea soluționării problemelor refugiaților.

(2) Guvernul cooperează cu Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați, facilitîndu-i acestuia exercitarea atribuțiilor.

(3) Solicitanții de azil și refugiații sînt informați de către Direcția Principală pentru Refugiați despre dreptul lor de a contacta Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați. Reprezentanții acestuia pot comunica cu fiecare solicitant de azil și refugiat de pe teritoriul Republicii Moldova, indiferent de locul aflării acestuia, și pot lua cunoștință de dosarul lui personal.

Capitolul IV. AZILUL

Articolul 15. Solicitantul de azil

(1) Statutul de solicitant de azil începe din momentul depunerii de către străin a cererii de acordare a statutului de refugiat și se încheie o data cu emiterea unei decizii prin care el este recunoscut refugiat sau prin care i se respinge cererea. În cazul contestării deciziei prin care străinului i s-a respins cererea, acesta își păstrează statutul de solicitant de azil pînă la epuizarea tuturor căilor ordinare de atac.

(2) Solicitanții de azil care au intrat ilegal în Republica Moldova sînt considerați admiși temporar pe teritoriul țării și nu vor fi sancționați pentru intrarea ilegală în țară în cazul inițierii procedurii de acordare a statutului de refugiat. Tratatul aplicat acestor persoane se va conforma standardelor internaționale referitoare la drepturile omului și prevederilor prezentei legi.

(3) Solicitanții de azil care nu au trecut frontiera de stat vor fi admiși în teritoriul țării la solicitarea directorului Direcției Principale pentru Refugiați.

(4) Solicitanții de azil pot fi plasați în centre de recepție, triere și cazare.

(5) În scopuri de identificare și evidență, solicitanților de azil li se întocmesc dosare personale, care vor conține date referitoare la identitatea lor, fotografii, amprentele digitale și alte date. Dosarele personale se păstrează la Direcția Principală pentru Refugiați.

(6) Solicitanții de azil sînt supuși în mod obligatoriu examenului medical general.

Articolul 16. Documentele solicitantului de azil

(1) Pînă la soluționarea cererii de acordare a dreptului de azil (statutului de refugiat), directorul Direcției Principale pentru Refugiați eliberează solicitantului de azil un document temporar de identitate, în care sînt înscrși și membrii familiei care îl însoțesc.

(2) Documentul temporar de identitate este valabil pentru un termen de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii lui pentru alte termene a cîte 30 de zile, pînă la soluționarea definitivă a cererii.

(3) La înmînarea documentului temporar de identitate, Direcția Principală pentru Refugiați poate reține documentele de identitate aflate în posesia solicitantului de azil.

Articolul 17. Drepturile și obligațiile solicitantului de azil

(1) Solicitantul de azil beneficiază de următoarele drepturi:

a) de a nu fi returnat sau expulzat pînă la soluționarea cererii sale de acordare a statutului de refugiat;

b) de ședere în Republica Moldova pînă la expirarea termenului de 15 zile de la data rămînerii definitive și irevocabile a deciziei privind respingerea cererii;

c) de a i se examina cererea în termene rezonabile;

d) de a beneficia de traducător și de asistență juridică;

e) de a fi informat despre posibilitatea contactării reprezentanților Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați;

- f) de a fi informat despre posibilitatea și termenele de atacare a deciziei prin care i se respinge cererea;
- g) de a fi interviewat de o persoană de același sex;
- h) de a prezenta probe în justificarea cererii sale; precum și
- i) de alte drepturi stabilite de legislație.

(2) Dacă cererea solicitantului de azil nu este soluționată în termen de 6 luni, acestuia, la cerere, i se poate acorda temporar dreptul la muncă.

(3) Solicitantul de azil este obligat:

- a) să aibă un comportament corect și civilizat, să respecte regulile stabilite de autorități și să răspundă la solicitările acestora;
- b) să nu provoace stări de conflict sau incidente cu populația, să le evite, să nu comită contravenții și infracțiuni;
- c) să se conformeze prevederilor prezentei legi și ale legislației în vigoare;
- d) să prezinte date veridice referitor la cazul sau;
- e) să colaboreze cu autoritățile întru soluționarea cererii sale;
- f) să informeze Direcția Principală pentru Refugiați despre orice schimbare a locului de trai, a statutului juridic, a stării civile, despre pierderea sau deteriorarea documentelor de identitate.

Articolul 18. Azilul politic

(1) În cazuri excepționale, persoanele care au deținut funcții politice, diplomatice sau de interes public în alte țări sau în organismele internaționale, persoanele care au demonstrat un deosebit atașament, respect și interes pentru Republica Moldova, alte personalități marcante, care sînt persecutate în țara lor de origine, pot solicita Președintelui Republicii Moldova acordarea de azil politic.

(2) Cererile prin care se solicită azil politic se examinează de către Comisia pentru problemele cetățeniei și acordării de azil politic pe lângă Președintele Republicii Moldova.

(3) Condițiile, regulile și temeiurile de acordare a azilului politic categoriilor de persoane specificate la alin.(1) sînt stabilite în regulamentul respectiv, aprobat de Președintele Republicii Moldova.

(4) Persoanele cărora li s-a respins cererea de acordare a azilului politic pot solicita acordarea statutului de refugiat.

(5) Persoanele cărora li s-a acordat azil politic au aceleași drepturi și obligații ca și refugiații.

Capitolul V. PROTECȚIA TEMPORARĂ

Articolul 19. Condițiile de acordare a protecției temporare

(1) în cazuri excepționale, în virtutea unor împrejurări ce ar putea provoca afluxuri masive de solicitanți de azil, Guvernul decide acordarea protecției temporare pentru grupuri de persoane.

(2) în situațiile specificate la alin.(1), la propunerea directorului Direcției Principale pentru Refugiați, ministrul justiției efectuează o analiză a situației, luând în considerare cauzele eventualelor afluxuri de persoane și întocmește un raport în acest sens în care propune Guvernului să acorde protecție temporară grupurilor de persoane.

(3) Acordarea protecției temporare nu împiedica persoanele să aibă acces individual la procedura de acordare a statutului de refugiat.

Articolul 20. Încetarea protecției temporare

(1) Protecția temporară încetează în cazul:

- a) renunțării la protecție;
- b) repatrierii voluntare;
- c) obținerii statutului de refugiat;
- d) reinstalării în altă țară;
- e) încetării situației pentru care se acordă protecție.

(2) Dacă persoana care beneficiază de protecție temporară solicită azil în condiții generale, în privința acesteia se aplică prevederile art. 6.

(3) Încetarea situației pentru care se acordă protecție temporară este constatată de directorul Direcției Principale pentru Refugiați și este adusă la cunoștința fiecărui beneficiar de protecție temporară.

Capitolul VI. STATUTUL DE REFUGIAT

Articolul 21. Dreptul de a obține statut de refugiat

De dreptul de a obține statut de refugiat în Republica Moldova beneficiază străinul care are temeri bine întemeiate de a fi persecutat pe motive de rasă, religie, naționalitate, apartenența la un anumit grup social sau pentru opiniile sale politice, care se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, în virtutea temerilor expuse, nu dorește să se pună sub protecția acestei țări; sau care, neavând nici o cetățenie și aflându-se în afara țării în care își are reședința obisnuită, în virtutea temerilor menționate, nu poate sau nu dorește să se reîntoarcă în țara de origine.

Articolul 22. Străinii cărora nu le poate fi acordat statutul de refugiat

(1) Statutul de refugiat nu poate fi acordat străinului care:

- a) a comis o crimă împotriva păcii, împotriva umanității sau o crimă de război, în sensul instrumentelor internaționale;
- b) a comis, cu intenție, pe teritoriul Republicii Moldova, înainte sau după solicitarea azilului, o infracțiune pentru care Codul penal prevede o pedeapsă cu închisoare pe un termen de peste 3 ani ori a comis în afara țării o crimă gravă de drept comun;
- c) a comis acte contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite;
- d) prin comportamentul său ori prin apartenența sa la o anumită organizație sau grupare, prezintă o amenințare pentru securitatea națională și/sau pentru ordinea publică;
- e) are mai multe cetățenii și, fără un motiv real bine întemeiat, nu a solicitat protecția uneia dintre țările al căror cetățean este.

(2) Statutul de refugiat nu poate fi acordat unui străin care intra, legal sau ilegal, în Republica Moldova dintr-o țară terță unde nu a fost persecutat, nu i s-au încălcat drepturile, nu i-au fost periclitată viața și integritatea corporală, de unde nu a fost returnat sau expulzat în sensul prevederilor prezentei legi, cu excepția cazurilor când străinul a intrat în țară cu scopul de a-și unifica familia.

Capitolul VII. DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE REFUGIAȚILOR

Articolul 23. Drepturile refugiaților

(1) Statutul de refugiat conferă beneficiarului drepturile prevăzute de legislație pentru cetățenii străini și pentru apatrizi, precum și următoarele drepturi speciale:

a) de a rămîne pe teritoriul Republicii Moldova și de a obține documentele corespunzătoare pentru confirmarea identității și pentru trecerea frontierei;

b) de a alege locul de reședința și de a circula liber în condițiile stabilite de legislație pentru străini;

c) de a fi angajat de persoane fizice sau juridice, de a exercita profesii libere, de a efectua acte de comerț și alte acte juridice;

d) de a fi salarizat și de a beneficia de celelalte drepturi materiale ce decurg din activitățile desfășurate, precum și de asigurări sociale, în condițiile legii;

e) de a urma învățămîntul primar în condițiile stabilite de lege pentru cetățenii Republicii Moldova, precum și celelalte forme de învățămînt în condițiile stabilite de lege pentru cetățenii străini;

f) de a beneficia de un tratament identic cu cel acordat cetățenilor Republicii Moldova în ceea ce privește libertatea de a practica propria religie și de a da educație religioasă copiilor;

g) de a beneficia de minimul garantat de asistență medicală gratuită, în condițiile stabilite de lege pentru cetățenii străini;

h) de a avea acces liber la instanțele de judecată și la asistența administrativă;

i) de a nu fi returnat sau expulzat decît pe motive de securitate națională sau de ordine publică. În cazul cînd se dispun aceste măsuri, persoana în cauză nu poate fi trimisă în locuri unde viața sau libertatea sa ar putea fi amenințată pe motive de rasă, religie, naționalitate, apartenența la un anumit grup social sau opinie politică.

(2) În cazul în care este lipsit de mijloacele necesare pentru existență, refugiatul are dreptul la ajutor bănesc în mărimea și în modul stabilite de Guvern. Ajutorul bănesc se acordă cu condiția:

a) depunerii unei cereri;

- b) asumării unui angajament de rambursare a sumei primite;
- c) existenței disponibilităților financiare ale statului.

Termenul de acordare a ajutorului bănesc nu va depăși 6 luni.

Articolul 24. Obligatiile refugiaților

Beneficiarul statutului de refugiat este obligat:

- a) să cunoască și să respecte Constituția Republicii Moldova, prevederile prezentei legi și ale altor acte normative;
- b) să aibă un comportament corect și civilizat, să respecte regulile stabilite de autorități și să răspundă la solicitările acestora;
- c) să nu provoace stări de conflict sau incidente cu populația, să le evite, să nu comită contravenții și infracțiuni;
- d) să ramburseze sumele primite în calitate de ajutor în condițiile art.23 alin.(2), dacă a realizat venituri ce îi permit acest lucru. Sumele rambursate se fac venit la bugetul de stat.

Articolul 25. Documentele refugiaților

(1) Fiecărui refugiat i se eliberează un document de identitate în modul stabilit de legislație.

(2) Refugiații pot obține documente de călătorie care să le permită deplasarea în afara teritoriului Republicii Moldova, cu excepția cazurilor când este periclitată securitatea națională sau ordinea publică.

Capitolul VIII. PROCEDURA DE ACORDARE A STATUTULUI DE REFUGIAT

Articolul 26. Cererea de acordare a statutului de refugiat

(1) Cererea de acordare a statutului de refugiat se depune îndată ce:

- a) solicitantul s-a prezentat într-un punct de control al trupelor de grăniceri pentru trecerea frontierei de stat;
- b) solicitantul a intrat pe teritoriul Republicii Moldova;
- c) în țara de origine a solicitantului cu drept de ședere în Republica Moldova au survenit evenimente care îl determină să ceară protecție.

(2) Solicitanții de azil depun o cerere scrisă la Direcția Principală pentru Refugiați. Cererea este perfectată sub formă de chestionar.

(3) Cererile pot fi depuse la punctele de trecere a frontierei de stat sau la secțiile de poliție, urmînd a fi expediate Direcției Principale pentru Refugiați, în condițiile alin.(4) și alin.(5).

(4) în privința persoanelor care au solicitat azil la punctele de trecere a frontierei de stat sau la organele de poliție, în condiții de confidențialitate se întocmește un proces-verbal în care se indică:

a) date privind identitatea persoanei, iar în cazul în care persoana nu o poate confirma documentar, se indică identitatea declarată;

b) circumstanțele care au determinat persoana să solicite azil;

c) țara în care drepturile și libertățile solicitantului de azil sînt periclitare în virtutea circumstanțelor specificate la art.21;

d) alte date considerate necesare pentru îndeplinirea procedurii de examinare a cauzei;

e) obligația solicitanților de azil de a se prezenta în cel mai scurt timp la Direcția Principală pentru Refugiați.

(5) Documentele solicitantului de azil se expediază împreună cu cererea sa și cu procesul-verbal Direcției Principale pentru Refugiați. Organele de poliție sau cele de la frontieră eliberează solicitantului o adeverință provizorie, care ține loc de document temporar de identitate și permite deplasarea pînă la Direcția Principală pentru Refugiați. Modelul adeverinței provizorii este aprobată de Ministerul Justiției.

(6) Direcția Principală pentru Refugiați înregistrează cererea de acordare a azilului, toate datele importante oferite de solicitantul de azil, eliberează un document care certifică identitatea acestuia, confirmă depunerea cererii și asigură interdicția de returnare sau expulzare.

(7) Cererea de acordare a azilului se depune în limba de stat sau în una din limbile țărilor membre ale Organizației Națiunilor Unite și trebuie să conțină motivele pentru care solicitantul cere protecție pe teritoriul Republicii Moldova.

Articolul 27. Intervievarea

(1) Solicitantul de azil este interviuat în legătura cu cererea sa de acordare a azilului la Direcția Principală pentru Refugiați. În cazul în care interviuarea nu are loc o dată cu depunerea cererii, solicitantului i se comunică cât de curînd posibil data la care urmează să aibă loc interviuarea, însă termenul fixat nu va depăși 21 de zile de la data depunerii cererii.

(2) Solicitantul de azil poate fi interviuat în prezența unui reprezentant al unei organizații neguvernamentale sau a unui avocat. La interviuare au dreptul să asiste reprezentanții Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați. Solicitantul de azil trebuie să răspundă personal la întrebările care îi sînt adresate.

(3) La cerere, solicitantul de azil poate fi interviuat de către o persoană de același sex.

(4) Solicitantul de azil va prezenta probe care vor justifica temerile sale de a fi persecutat, legate de circumstanțele specificate la art. 21, și va oferi informațiile necesare cu privire la domiciliu, itinerarul parcurs, staționările în alte țări, solicitările făcute în alte țări, precum și alte date necesare pentru examinarea cererii.

(5) Direcția Principală pentru Refugiați asigură organizarea și buna desfășurare a interviuării, verifică faptele expuse de către solicitantul de azil și perfectează documentația necesară pentru luarea deciziei. Dosarul poate cuprinde, de asemenea, și informația oferită de Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați în legătura cu cererea de acordare a azilului.

Articolul 28. Colectarea probelor

(1) Solicitantul de azil este obligat să prezinte probe și să coopereze cu autoritățile competente în materie de refugiați la verificarea datelor prezentate și în special:

a) să ofere, oral sau în scris, informațiile necesare autorităților competente;

b) să respecte instrucțiunile oficiale, în special cerința de a se prezenta personal în fața autorităților competente;

c) să prezinte și să depună autorităților competente toate documentele pe care le deține, în condițiile prezentei legi.

(2) Dubiul se interpretează în favoarea solicitantului de azil numai în cazul cînd acesta a depus eforturi reale pentru a-și proba relatarea, cînd declarațiile lui sînt coerente și plauzibile și nu sînt contrare faptelor notorii.

(3) La adoptarea deciziei se vor lua în considerare informațiile oferite de Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați, rapoartele Organizației Națiunilor Unite referitoare la drepturile omului, precum și alte informații.

Articolul 29. Consilierul de eligibilitate

Consilierul de eligibilitate al Direcției Principale pentru Refugiați:

a) se asigură că solicitantul de azil își prezintă cazul cît mai complet posibil și cu toate probele de care dispune;

b) determină credibilitatea solicitantului de azil și evaluează dovezile prezentate de el (acordîndu-i beneficiul dubiului, dacă este cazul) în vederea stabilirii elementelor obiective și subiective ale situației acestuia;

c) corelează elementele stabilite cu criteriile relevante ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte pentru a ajunge la o concluzie justă în privința acordării statutului de refugiat;

d) atenționează solicitantul de azil asupra faptului că informațiile pe care le prezintă vor servi drept temei la luarea deciziei și, prin urmare, ele trebuie să fie veridice și precise;

e) îl informează pe solicitantul de azil că prezentarea unor date false privind circumstanțele pe care se întemeiază cererea de azil poate constitui temei pentru respingerea cererii.

Articolul 30. Cererile abuzive

Direcția Principală pentru Refugiați poate declara cererea de acordare a dreptului de azil ca fiind abuzivă în cazul cînd:

a) s-a stabilit că cererea este vădit frauduloasă, în sensul că solicitantul încearcă în mod deliberat să inducă în eroare autoritățile;

b) cererea, chiar fiind onestă, nu corespunde condițiilor de acordare a azilului stabilite de prezenta lege;

c) cererea este depusă de o persoană căreia anterior i s-a refuzat acordarea statutului de refugiat în Republica Moldova, cu excepția cazurilor cînd sînt prezentate probe noi;

d) cererea este de competența autoritarilor altui stat.

Articolul 31. Decizia privind cererea de acordare a statutului de refugiat

(1) După interviuarea solicitantului de azil, în baza informației pregătite de Direcția Principală pentru Refugiați, directorul acesteia ia una din următoarele decizii:

- a) privind aprobarea cererii de acordare a statutului de refugiat;
- b) privind respingerea cererii de acordare a statutului de refugiat.

(2) Decizia directorului Direcției Principale pentru Refugiați va fi motivată și se va comunica solicitantului de azil cât mai curînd posibil. La cerere, o copie a deciziei se eliberează Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați.

(3) în cazul cînd cererea de acordare a statutului de refugiat se aprobă, Direcția Principală pentru Refugiați informează refugiatul despre condițiile azilului, despre drepturile și obligațiile sale, precum și despre faptul că statutul de refugiat poate fi retras, iar dreptul de azil poate înceta în condițiile prezentei legi.

(4) în cazul cînd cererea de acordare a statutului de refugiat se respinge, în decizie se va indica dreptul și termenul în care solicitantul de azil o poate ataca, precum și obligația de a părăsi teritoriul Republicii Moldova la expirarea termenului de 15 zile de la data rămîinerii definitive și irevocabile a deciziei privind respingerea cererii.

Articolul 32. Atacarea deciziei

(1) Decizia directorului Direcției Principale pentru Refugiați de respingere a cererii de acordare a statutului de refugiat poate fi atacată cu apel la Consiliul pentru Refugiați în termen de 10 zile de la comunicarea acestei decizii solicitantului.

(2) Decizia Consiliului pentru Refugiați poate fi atacata cu recurs la Curtea de Apel în termen de 5 zile de la comunicarea acestei decizii solicitantului.

Articolul 33. Hotărîrea instanței judecătorești

(1) Instanța judecătorească examinează recursul solicitantului de azil sau al procurorului și se expune asupra legalității deciziei Consiliului pentru Refugiați prin pronunțarea unei decizii motivate.

(2) În cazul în care se constată ilegalitatea deciziei Consiliului pentru Refugiați, instanța judecătorească o anulează și dispune emiterea unei decizii noi sau reexaminarea cauzei.

(3) În cazul în care se constată legalitatea deciziei Consiliului pentru Refugiați, hotărîrea instanței judecătorești rămîne definitivă și irevocabilă, iar decizia adoptată de consiliu este executorie.

Capitolul IX. INCETAREA STATUTULUI DE REFUGIAT

Articolul 34. Retragerea statutului de refugiat

Statutul de refugiat i se retrage străinului care:

a) a redobîndit, în mod voluntar, cetățenia pierdută sau a dobîndit o noua cetățenie și se bucură de protecția țării al cărei cetățean a devenit;

b) a redobîndit, în mod voluntar, protecția țării sale de origine;

c) poate beneficia de protecția țării al cărei cetățean este, deoarece motivele pentru care i s-a acordat statutul de refugiat au încetat să existe;

d) nu are nici o cetățenie și se poate reîntoarce în țara în care își avea domiciliul legal și obișnuit, deoarece motivele pentru care i s-a acordat statutul de refugiat au încetat să existe;

e) a obținut cetățenia Republicii Moldova;

f) și-a restabilit domiciliul legal și obișnuit, în mod voluntar, în țara pe care a părăsit-o în virtutea temerilor specificate la art.21.

Articolul 35. Anularea statutului de refugiat

Statutul de refugiat poate fi anulat străinului dacă:

a) acest statut i s-a acordat în baza unor declarații false sau a unor date obținute de el în mod fraudulos;

b) după acordarea statutului de refugiat, el a săvîrșit una din faptele specificate la art.22 ori s-a descoperit că a săvîrșit o asemenea faptă înainte de rămînerea definitivă a hotărîrii prin care i s-a acordat acest statut.

Articolul 36. Consecințele încetării statutului de refugiat

(1) Retragera sau anularea statutului de refugiat nu produce efecte juridice asupra membrilor familiei persoanei căreia i-a fost dispusă o astfel de măsură, în cazul când există temerile specificate la art.21.

(2) Străinul al cărui statut de refugiat a încetat va fi tratat conform dispozițiilor legale privind statutul juridic al străinilor și al apatrizilor în Republica Moldova.

(3) Străinul față de care s-au aplicat măsurile specificate la art.35 și în prezentul articol nu poate fi returnat în țara în care viața, integritatea corporală sau drepturile sale fundamentale ar putea fi periclitate.

(4) Se exceptează de la prevederile alin.(3) străinul căruia i s-a anulat statutul de refugiat și care, prin faptele sale, pune în pericol securitatea națională sau ordinea publică în Republica Moldova.

Capitolul X. DISPOZITII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 37

(1) Pînă la intrarea în vigoare a prezentei legi, procedura de examinare de către Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați a cererilor solicitanților de azil se va efectua în condițiile stabilite de acesta.

(2) Persoanele cărora Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați le-a acordat protecție internațională au dreptul de azil în condițiile prezentei legi.

Articolul 38

(1) Guvernul, autoritățile publice centrale și locale:

- vor colabora cu Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați în vederea creării infrastructurii necesare pentru asigurarea aplicării prevederilor prezentei legi;

- vor orienta eforturile spre crearea centrelor de recepție, triere și cazare a solicitanților de azil și a refugiaților.

(2) Guvernul:

- în termen de 3 luni de la data publicării prezentei legi, va asigura Direcția Principală pentru Refugiați cu sediu și mijloacele tehnico-

materiale necesare pentru îndeplinirea atribuțiilor ce îi revin conform prezentei legi;

- va stabili anual cuantumul ajutorului acordat refugiaților în conformitate cu prevederile art.23 alin.(2), în dependență de mărirea alocațiilor bugetare prevăzute în acest scop;

- în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi: va prezenta Parlamentului propuneri în vederea aducerii legislației în vigoare în concordanță cu prevederile prezentei legi;

- va aduce actele sale normative în concordanță cu prevederile prezentei legi;

- va elabora actele normative necesare executării prezentei legi.

(3) Ministerul Afacerilor Externe va solicita sprijinul Organizației Națiunilor Unite în asigurarea aplicării prezentei legi, precum și soluționarea chestiunilor legate de restabilirea controlului și utilizarea frontierei de est moldo-ucrainene.

Articolul 39

(1) Prezenta lege intra în vigoare la 1 ianuarie 2003.

(2) Prevederile referitoare la interdicția returnării, expulzării și sancționării solicitanților de azil intra în vigoare la data publicării prezentei legi și sînt aplicabile tuturor străinilor aflați în Republica Moldova care solicită azil sau cărora li s-a acordat azil pe teritoriul ei.

VICEPREȘEDINTELE

PARLAMENTULUI Mihail CAMERZAN

Chișinău, 25 iulie 2002. Nr. 1286-XV.

Protecția refugiaților în întrebări și răspunsuri*

Un refugiat este o persoană care „datorită unei temeri bine-întemeiate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniei politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate, sau, datorită acestei temeri, nu dorește să se pună sub protecția acelei țări ...”

Convenția din 1951 cu privire la statutul refugiaților

Ce reprezintă protecția internațională?

Marea majoritate a oamenilor pot conta pe faptul că propriile guverne le garantează și le protejează drepturile umane fundamentale și securitatea fizică. În cazul refugiaților, însă, țara de origine a dovedit că nu poate sau nu dorește să protejeze aceste drepturi. ICNUR este mandatat să se asigure că refugiații sunt protejați de țara lor de azil și să sprijine guvernul acesteia, în măsura posibilităților, pentru realizarea acestei sarcini. ICNUR nu este (și nici nu ar dori să fie) o organizație suprastatală și, de aceea, nu poate înlocui protecția unui stat. Rolul principal al ICNUR este de a se asigura că statele sunt conștiente de obligația lor de a proteja refugiații și solicitanții de azil și că acționează în consecință.

Astfel, statele nu pot returna sau trimite forțat refugiații către teritorii în care aceștia sunt expuși unui pericol. Ele nu pot face discriminări între grupurile de refugiați. Ele trebuie să se asigure că refugiații beneficiază de drepturi sociale și economice, cel puțin în aceeași măsură ca alți străini rezidenți în țara de azil. În sfârșit, statele

---

* Preluat din: *Protecția refugiaților: întrebări & răspunsuri*. ICNUR.

au obligația să coopereze cu ICNUR. De asemenea, din considerente umanitare, statele trebuie să permită admiterea cel puțin a soțiilor și copiilor aflați în întreținerea oricărei persoane căreia i-a fost acordat refugiu sau azil temporar.

Ce drepturi are un refugiat?

Un refugiat are dreptul la azil lipsit de riscuri. Protecția internațională reprezintă, în orice caz, mai mult decât securitatea fizică. Refugiații trebuie să beneficieze de cel puțin aceleași drepturi și ajutor de bază ca și orice alt străin care este rezident legal, inclusiv de unele drepturi fundamentale ale oricărei persoane. Astfel, refugiații au drepturile civile elementare, inclusiv libertatea de gândire, de deplasare și de a nu fi supuși torturii și tratamentului degradat.

În mod similar, drepturile economice și sociale se aplică refugiaților în același mod ca și celorlalte persoane. Fiecare refugiat trebuie să aibă acces la asistență medicală. Fiecare refugiat adult trebuie să aibă dreptul la muncă. Nici un copil refugiat nu trebuie privat de educația școlară.

În anumite cazuri, cum ar fi influxul masiv de refugiați, țările de azil se pot simți obligate să restricționeze unele drepturi, cum ar fi: libertatea de mișcare, libertatea de a munci sau o școlarizare adecvată pentru toți copiii. Asemenea lipsuri trebuie acoperite, pe cât posibil, de către comunitatea internațională. Astfel, atunci când resursele nu sunt disponibile – de la guvernele țărilor de azil sau de la alte organisme – ICNUR furnizează asistență refugiaților (și altor persoane de interes) care nu își pot asigura nevoile de bază. Asistența poate fi sub forma de ajutor financiar, alimente, echipament, cum ar fi ustensile de bucătărie, unelte, măsuri igienice și adăpost sau prin programe de înființare de școli și clinici pentru refugiații care locuiesc în tabere sau

în alte grupări comunitare. ICNUR face toate eforturile pentru a se asigura că refugiații pot deveni, cât mai curând posibil, autonomi din punct de vedere economic: aceasta poate să necesite activități regulate producătoare de venit, sau proiecte de calificare.

Refugiații au, la rândul lor, anumite obligații. În particular, ei trebuie să se conformeze legilor țării de azil.

Decizia cu privire la cine este refugiat îi revine în fapt ICNUR, sau este la latitudinea Guvernelor?

O persoană este refugiat, indiferent dacă acest statut a fost deja recunoscut printr-o procedură juridică de eligibilitate. Guvernele inițiază proceduri de determinare a statutului cu scopul de a determina situația juridică și/sau drepturile și beneficiile persoanei, în conformitate cu sistemul legislativ propriu. ICNUR oferă consultanță ca parte a mandatului său, de a promova legislația cu privire la refugiați, de a proteja refugiații și de a supraveghea implementarea Convenției din 1951. Organizația solicită Guvernelor să adopte un proces rapid, flexibil și liberal, în recunoașterea faptului că este deseori dificil să aduci probe care să ateste persecuția.

Comitetul Executiv al ICNUR (format în prezent din 50 de state) stabilește linii directoare strategice neobligatorii, care pot fi folositoare pentru acest proces. În plus, „Manualul cu privire la procedurile și criteriile pentru determinarea statutului de refugiat” al ICNUR este considerat de multe state ca o interpretare autorizată a Convenției din 1951. În unele cazuri, ICNUR poate determina dacă o persoană trebuie să primească statut de refugiat, în țări care nu sunt parte ale nici unui instrument internațional cu privire la refugiați, acolo unde autoritățile naționale îi solicită ICNUR să își asume acest

rol, sau acolo unde determinarea de către ICNUR este indispensabilă extinderii protecției și asistenței sale.

Este considerată refugiat persoana care **fuge de război** sau de condiții legate de război, cum ar fi foametea și pierderea căminului?

Principalul instrument internațional cu privire la refugiați este un tratat vechi de 45 de ani, al cărui unic protocol a intrat în vigoare cu aproape trei decenii în urmă. În acest timp, cauzele a multe deplasări de refugiați s-au schimbat, în ultimii ani fiind produse în principal de războaie civile și violență etnică, tribală și religioasă. ICNUR consideră că persoanele care fug de război și de condiții legate de război, ale căror state nu pot sau nu doresc să le protejeze, au nevoie de protecție internațională și trebuie considerate refugiați.

Acest fapt este reflectat de câteva instrumente regionale: Convenția OUA în Africa și Declarația de la Cartagena în America Latină; ambele definesc refugiații în mod explicit în termeni care includ multe dintre victimele războiului. Totuși Convenția din 1951 nu ia în considerare în mod special problema refugiaților în urma conflictelor (deși, indubitabil, mulți asemenea refugiați fug de persecuție, așa cum este definită de Convenție). Unele țări, mai ales în Europa de Vest, continuă să argumenteze că refugiații care fug de teama unei persecuții generalizate, sau a războiului – sau care se tem de persecuție din cauza milițiilor, a rebelilor, sau a oricăror forțe cu excepția oficialităților guvernamentale – nu ar trebui să primească statutul oficial de refugiat. Totuși, în optica ICNUR, un refugiat nu trebuie să fi fost supus tratamentului arbitrar al unei oficialități pentru a avea nevoie de protecție internațională.

Când ajută ICNUR persoanele **deplasate intern**?

Persoanele deplasate intern au fost, poate, obligate să fugă din căminele lor din aceleași motive ca și refugiații, dar ei nu au trecut o frontieră recunoscută internațional. Există în lume, aproape sigur, mai multe persoane deplasate intern decât refugiați. ICNUR nu are un mandat general pentru a furniza protecție și asistență persoanelor deplasate intern.

Totuși, ICNUR și-a asumat o tot mai mare responsabilitate limitată pentru anumite grupuri de persoane deplasate intern. Biroul a întreprins astfel de operații speciale în baza expertizei sale umanitare și în contextul promovării și implementării de soluții durabile pentru problemele refugiaților – cum ar fi prevenirea fluxurilor de refugiați sau a reîntoarcerii forțate. Aceste operațiuni au fost inițiate la cererea Secretarului General sau a Adunării Generale a Națiunilor Unite, cu consimțământul țării în cauză.

Într-o serie de momente și în operațiuni de amploare diferită, ICNUR a ajutat persoane deplasate intern în Afganistan, Angola, Azerbaidjan, Bosnia și Herțegovina, Croația, El Salvador, Etiopia, Georgia, Irak, Liberia, Mozambic, Nicaragua, Rwanda, Federația Rusă (în Daghestan, Ingușetia și Osetia de Nord), Sierra Leone, Somalia, Sri Lanka, Sudan și Tadjikistan.

Este obligatoriu ca fiecare refugiat să parcurgă **determinarea individuală** a statutului?

În mod normal, persoanele care solicită oficial statutul de refugiat trebuie să facă proba că teama lor de persecuție este bine-întemeiată. Au fost, totuși, multe cazuri de exoduri spontane, în masă, generate de campanii de purificare etnică sau de alte atacuri asupra unor grupuri întregi. Necesitatea de a se asigura asistență este deseori

extrem de urgentă și, din motive pur practice, ar putea fi imposibilă realizarea determinării individuale a statului.

În mod special, atunci când este evident că toți membrii grupului fug din motive similare, poate fi adecvată declararea „determinării în grup” a statului de refugiat, prin care fiecare membru al grupului este considerat refugiat *prima facie* – cu alte cuvinte, în absența dovezilor contrarii.

Cum face ICNUR diferența între un refugiat și un **migrant economic**?

În mod normal, un migrant își părăsește voluntar țara, în căutarea unei vieți mai bune. Pentru un refugiat condițiile economice din țara de azil sunt mai puțin importante decât propria siguranță. În mod practic, diferența poate fi uneori greu de stabilit, dar nu este mai puțin esențială: un migrant se bucură de protecția guvernului din țara de origine; un refugiat, nu.

Pot guvernele **să depositeze** persoanele care nu sunt considerate refugiați?

Persoanele despre care s-a stabilit, printr-o procedură echitabilă, că nu necesită protecție internațională, se află într-o situație similară cu a străinilor ilegali și pot fi deportate. Totuși, ICNUR pledează ca protecția să-i fie garantată și persoanelor care provin din țări devastate de conflicte armate sau de violență generalizată. În plus, ICNUR recomandă cu tărie ca fiecărui solicitant de azil respins să-i fie garantat, înainte de a fi deportat, dreptul la o revizuire a deciziei de respingere.

Poate fi refugiat o **persoană care refuză înrolarea?**

Fiecare țară are dreptul să-și cheme cetățenii la arme în perioade de pericol național. Totuși, cetățenii ar trebui să dispună de dreptul la obiecțiuni de conștiință. În cazurile în care opțiunea obiecțiunii de conștiință nu este luată în considerare, sau acolo unde conflictul în desfășurare violează în mod evident normele internaționale, persoanele care refuză înrolarea din teamă de persecuție (de exemplu, în baza opiniilor politice pe care autoritățile li le-ar putea imputa) pot fi eligibile pentru statutul de refugiat.

Poate fi refugiat un **criminal?**

Un criminal judecat în cadrul unui proces corect, pentru un delict de drept comun și care fuge din țară pentru a scăpa de închisoare nu este, în mod necesar, un refugiat. Totuși, o persoană acuzată de aceste crime, sau de altele nepolitice poate fi – vinovat sau nu – persecutat din motive politice sau de altă natură și, astfel, nu este exclus în mod necesar de la statutul de refugiat. Mai mult, persoanele condamnate pentru „crimă” de activism politic pot fi, foarte bine, refugiați.

Poate fi refugiat un **criminal de război?**

Persoanele care au luat parte la crime de război și la violări masive ale legilor internaționale umanitare și ale drepturilor omului – inclusiv genocidul – sunt excluse în mod specific de la protecția și asistența acordate refugiaților. Oricărei persoane împotriva căreia există motive serioase de suspiciune de această natură, nu trebuie să i se acorde protecție ca refugiat.

De exemplu, un număr de persoane suspectate de serioase violări ale drepturilor omului pot trăi în taberele ICNUR pentru refugiați din Rwanda, aflate în țările învecinate. Totuși, în tabere mari, cu condiții foarte dificile de securitate, apar dificultăți practice enorme pentru identificarea și izolarea unor astfel de persoane; ICNUR nu este nici judecător, nici polițist.

În practică, dată fiind amploarea acestei probleme, cea mai viabilă abordare o reprezintă oferirea unui sprijin maxim pentru inițiativele internaționale de a aduce criminalii de război în fața Justiției. ICNUR este obligat să împărtășească autorităților competente și organismelor ONU relevante orice informații pertinente de care ia cunoștință (având permanent în vedere necesitatea de a fi precaut în relatarea unor informații confidențiale, divulgate de refugiați oficialilor din teren). Munca tribunalelor internaționale care investighează crimele de război și genocidul din Rwanda și fosta Iugoslavie este în mod particular vitală, deoarece numai asigurarea unei justiții rapide și echitabile poate sta la baza păcii și reconcilierii adevărate – asigurând, astfel, o repatriere durabilă.

Se pot declara refugiate femeile supuse atacurilor deoarece ce refuză să se supună unor **constrângeri sociale?**

Desigur, femeile pot fi persecutate pe motive politice, etnice sau religioase, în baza rasei lor sau a apartenenței la o diversitate de grupuri sociale. În plus, ICNUR consideră că cineva care fuge din cauza unei discriminări severe sau a tratamentului inuman – echivalent persecuției – din cauză că nu se poate conforma unor coduri sociale stricte, are temeuri pentru a fi luat în considerare pentru a-i fi acordat statutul de refugiat. O asemenea formă de persecuție poate emana de la o autoritate guvernamentală, sau – în absența unei protecții adecvate

din partea guvernului – de la factori din afara structurii de stat. Violența sexuală, cum ar fi violul, poate constitui persecuție.

Acest tip de discriminare ar putea avea consecințe care aduc prejudiciuri semnificative. O femeie care se teme de a fi atacată deoarece refuză să poarte hainele impuse, sau deoarece dorește să își aleagă singură soțul și să ducă o viață independentă poate fi, desigur, o refugiată.

În 1984, Parlamentul Europei a stabilit că, pentru determinarea statutului de refugiat, femeile supuse tratamentului crud și inuman deoarece par a fi încălcat morala socială, trebuie considerate ca grup social distinct. Statele Unite și Canada au linii directoare exhaustive cu privire la persecuția care are ca temei sexul, iar în Germania, Olanda și Elveția a fost făcut un progres similar. ICNUR încurajează și alte țări să adopte oficial această poziție.

Poate fi refugiat un **militar**?

Un refugiat este un civil. O persoană care continuă să desfășoare acțiuni armate împotriva țării sale de origine, din țara de azil, nu poate fi considerată refugiat.

O femeie care se teme că ea, sau fiica ei minoră, va suferi o **mutilare a organelor genitale** dacă se întoarce în țara de origine, poate cere un statut de refugiat?

În Franța, Canada și Statele Unite a fost recunoscut oficial că mutilarea organelor genitale constituie o formă de persecuție și că femeile care se tem, în țara lor, de mutilarea organelor genitale, au un temei real pentru statutul de refugiat. Într-un caz recent, o femeie care se temea de persecuție în țara ei, *deoarece refuză să accepte*

mutilarea organelor genitale ale fiicei sale minore a fost recunoscută ca refugiat. ICNUR încurajează și alte state să ia această atitudine.

Este eligibilă pentru statutul de refugiat o persoană care se teme de persecuție din cauza **orientării sexuale**?

Homosexualii pot fi eligibili pentru statutul de refugiat pe baza persecuției din cauza apartenenței la un grup social distinct. Strategia ICNUR este aceea că persoanele care pot fi supuse atacului, tratamentului inuman sau a unei discriminări severe din cauza homosexualității și ale căror guverne nu pot sau nu doresc să îi protejeze, trebuie să fie recunoscute ca refugiați.

Ce este protecția temporară?

Protecția temporară a fost propusă pentru a face față, în multe țări, influxurilor de refugiați în stare de urgență. Este o formă intermediară de protecție, care trebuie să facă loc soluțiilor durabile. Prin utilizarea ei, guvernele pot evita în faza inițială, derularea procedurilor individuale (atât consumatoare de timp, cât și costisitoare) pentru persoanele deplasate din cauza războaielor civile și a altor forme de violență generalizată.

Cea mai mare parte a sistemelor de protecție temporară oferă refugiu tuturor celor care fug dintr-o zonă de conflict generalizat sau de încălcări ale drepturilor omului. Între cei protejați se află persoanele considerate ca refugiați în conformitate cu Convenția din 1951. Forma temporară de protecție nu trebuie prelungită. Pentru cei care fug de persecuția generalizată, protecția trebuie ridicată, cu acceptul ICNUR, atunci când reîntoarcerea este sigură.

Beneficiarilor protecției temporale nu le sunt acordate, uneori, toate drepturile sociale ale refugiaților (cum sunt: ajutorul social, educația sau dreptul de muncă). Aceste standarde ale tratamentului ar trebui, în timp, să se îmbunătățească.

În Europa de Vest, unele persoane care au fugit de conflictul din fosta Iugoslavie – mulți dintre ei cu multiple temeuri de a solicita statutul de refugiat, în concordanță cu prevederile Convenției din 1951 – au găsit mult-dorita protecție sub diferite sisteme temporare. Aceste sisteme, însă, i-au și lăsat, pe mulți dintre ei, într-o stare de provizorat, pentru trei ani și chiar mai mult – o durată mai mare decât ar fi durat procesarea oricărei solicitări obișnuite de azil. ICNUR sugerează ca, după scurgerea unei perioade rezonabile de timp, persoanelor care beneficiază de protecție temporară să le fie permis dreptul de a-și prezenta solicitarea pentru statutul de refugiat. Celor respinși trebuie, în orice caz, să li se permită să rămână în țara de azil până când reîntoarcerea devine sigură.

Ce face INCUR pentru a proteja refugiații de **agresiunea fizică**?

Lipsiți de protecția statului lor, separați de familiile și comunitățile de origine, refugiații sunt deseori vulnerabili la violență.

Femeile refugiate și copiii acestora sunt extrem de vulnerabili, ca și bătrânii. Violul, în particular, reprezintă un element comun oripilant în modelul persecuției, terorii sau al „purificării etnice” care alungă refugiații din căminele lor, pe măsură ce civilii devin, din ce în ce mai mult, ținte – mai mult decât victime incidentale – ale războiului sectar. Din Myanmar până în Somalia și Bosnia, familiile refugiate menționează violul sau teama de viol ca pe un factor principal al deciziei de a fugi. Refugiații mai pot fi agresați sexual și

în timpul fugii, sau la sosirea în țara de azil, de către funcționari, localnici sau alți refugiați.

Membrii personalului ICNUR au ca sarcină să răspundă la agresiunea fizică asupra refugiaților prin încercări de a corecta condițiile care pot favoriza asemenea agresiuni; oferind victimelor cea mai bună îngrijire posibilă; asigurând urmărirea juridică adecvată. Aceasta poate să însemne că personalul ICNUR va cere cu tărie judecarea și pedepsirea localnicilor, a altor refugiați și chiar a funcționarilor guvernamentali. Măsurile preventive pot să includă regândirea planului taberei sau perfecționarea facilităților de bază, cum ar fi iluminarea și împrejmuirea, sau încurajarea refugiaților să instituie patrulă de noapte.

Ce face ICNUR pentru a ajuta **copiii neînsoțiți să-și găsească familiile?**

Pentru ICNUR, un minor neînsoțit este acela „care este separat de ambii părinți și pentru îngrijirea căruia nu este găsită nici o persoană care are, prin lege sau prin tradiție, responsabilitatea principală”. Numărul copiilor neînsoțiți variază în limite largi, în funcție de cauzele și condițiile exodului. Oricum, ca o primă regulă, specialiștii au estimat că numărul copiilor neînsoțiți reprezintă 2 până la 5 la sută dintr-o populație refugiată. (Deși aceste numere par a se verifica în cazul exodului din Rwanda, ele nu se potrivesc, de exemplu, refugiaților din Bhutan în Nepal).

De obicei, ICNUR cooperează strâns cu alte agenții pentru a se asigura identificarea și înregistrarea copiilor neînsoțiți, ca și pentru găsirea familiilor acestora. În zona de criză din Rwanda/Burundi, de exemplu, ICNUR a lucrat împreună cu UNICEF, ICRC, Food for the Hungry (Hrană pentru cei flămânzi) și Save the Children (Salvați

Copiii) (Marea Britanie), ca și cu alte multe organizații neguvernamentale, pentru a lua urma acestor copii în toate țările. A fost realizată o bază de date centralizată, pentru a înregistra, identifica și pune în legătură membrii familiilor separate: baze de date locale sprijină programele locale și naționale. În primul an care a urmat exodului din Rwanda, mai mult de 21000 de copii neînsoțiți s-au întors la familiile lor din regiunea Marilor Lacuri.

În general, ICNUR se opune promovării adopțiunii minorilor neînsoțiți în afara regiunii lor de origine, deoarece deseori, în cele din urmă, este posibil să se descopere membrii familiilor acestor copii.

Care este strategia ICNUR cu privire la reînstalare?

Reinstalarea într-o terță țară poate fi unica modalitate pentru a se garanta protecția internațională unui refugiat căruia i se refuză protecția adecvată în țara de azil și care nu se poate repatria.

Atunci când au loc influxuri masive de refugiați, reînstalarea nu constituie, în general, o opțiune realistă, cu excepția unui număr foarte mic de persoane. Adesea nici nu este cu adevărat de dorit. Mulți refugiați doresc să trăiască în apropiere de țările lor de origine, atât pentru că preferă un mediu cultural și social familiar lor, cât și din cauză că țelul lor final este acela de a se întoarce acasă. Totuși, deși repatrierea voluntară este aproape întotdeauna cea mai bună soluție durabilă pentru cei mai mulți refugiați, unii dintre refugiați, aflați în pericol, vor solicita întotdeauna reînstalarea, din motive politice și de securitate, sau din cauza vulnerabilității. În unele cazuri par a fi speranțe reduse de repatriere și nici o posibilitate de integrare locală în țara de azil. În asemenea cazuri, reînstalarea în terțe țări poate fi singura opțiune fezabilă.

Ce țări mențin o **cotă** de reinstalare?

Dintre cele 185 de țări ale Națiunilor Unite, numai zece își stabilesc cote anuale de restabilire, suplimentar numărului de persoane acceptate, care ajung în mod spontan la frontierele lor. Aceste zece state sunt: SUA, Canada, Australia, Noua Zelandă, Norvegia, Finlanda, Suedia, Danemarca, Elveția și Olanda. Alte țări pot lua în considerare propunerile ICNUR în temeiul analizei fiecărui caz, având în general la bază reunificarea familiei și legăturile culturale puternice.

De ce nu sunt întotdeauna completate aceste **cote** de către ICNUR?

Guvernele nu sunt întotdeauna gata să își adapteze cotele la necesitățile în rapidă schimbare și își stabilesc deseori cotele ca răspuns la grupurile interne de interese. Astfel, ele pot avea în vedere anumite naționalități, la care ICNUR nu a identificat nici o necesitate presantă de reinstalare.

Țările de reinstalare pot, de asemenea, să refuze unele cazuri, cum ar fi familiile cu probleme presante de sănătate, sau cu alte nevoi acute, care ar fi mult mai costisitoare sub aspectul ajutorului social, sau care ar putea să dispună de posibilități limitate de integrare rapidă în țara de reinstalare. În general, deși unele țări acceptă cazuri grele, „dificil de plasat”, cele mai multe dintre țările de reinstalare preferă refugiați calificați, cu legături familiale și culturale puternice, cu o structură familială intactă și cu un grad înalt de probabilitate a unei integrări rapide. Asemenea familii pot să nu corespundă cu cazurile presante de protecție pe care ICNUR se așteaptă să se reinstaleze.

Există linii directoare cu privire la **pasagerii clandestini**, sau a celor salvați pe mare, care solicită azil?

Căpitanii navelor au ca obligație fundamentală, stipulată în legislația internațională, salvarea oricăror persoane aflate în pericol pe mare. În unele cazuri, cum a fost exodul pescarilor vietnamezi, asemenea persoane erau solicitanți de azil. Navele pot descoperi, de asemenea, că transportă pasageri clandestini, care pot fi și ei solicitanți de azil.

Practica internațională este că persoanele salvate pe mare să fie debarcate în primul port de pe rută, unde acestea vor fi întotdeauna acceptate, cel puțin temporar, până la reinstalare. Unele state de înregistrare ale navelor salvatoare (deși nu toate) au asigurat garanții de reinstalare pentru persoanele salvate pe mare.

Nu există nici o convenție internațională obligatorie cu privire la pasagerii clandestini solicitanți de azil, iar practicile cu privire la aceștia variază foarte mult. ICNUR recomandă ca, de câte ori este posibil, pasagerilor clandestini să li se permită să debarce în primul port de pe rută, unde statutul lor de refugiat va putea fi determinat de autoritățile locale. Dacă statul unui port nu permite debarcarea pasagerilor clandestini, iar următorul port de pe ruta navei este într-un stat în care viața pasagerului clandestin este amenințată, atunci acțiunea este echivalentă cu returnarea. În astfel de cazuri, personalul INCUR este instruit să încerce să obțină un interviu la bord, iar dacă solicitantul de azil este considerat refugiat, să sprijine găsirea unei soluții durabile – de obicei reinstalarea într-o terță țară.

Ce face ICNUR pentru a preveni **apatrida**?

Dreptul de a avea o naționalitate este recunoscut pe scară largă în legislația internațională și se constituie într-un statut din care pot

deriva alte drepturi. Problema apatridei este acută cu precădere în fostul bloc Estic, din cauza schimbărilor recente, neașteptate, petrecute acolo. Totuși, problema este larg răspândită pretutindeni și poate fi acută, cu precădere în rândul copiilor cu părinți de origine mixtă, sau care s-au născut într-o altă țară decât cea de origine a părinților, deoarece ei nu primesc în mod necesar cetățenia statului în care s-au născut. Ca și refugiații, apatrizii pot fi forțați să se mute, deoarece nu pot primi protecția adecvată.

Convenția din 1961 cu privire la reducerea apatridei prevede că o persoană nu poate fi privată de naționalitatea sa pe temeiuri rasiale, etnice, religioase sau politice; schițează măsuri pentru prevenirea apatridei rezultate din transferul de teritorii; stabilește reguli pentru garantarea naționalității persoanelor născute pe teritoriul unei țări, persoane care ar fi, altfel, apatride. Convenția din 1961, la care sunt parte numai 19 state, stipulează că un organism ONU trebuie să supravegheze solicitările în baza prevederilor Convenției. Acel organism nu a fost niciodată înființat ca atare, dar ICNUR a fost însărcinat cu funcțiile sale de către Adunarea Generală ONU (REZOLUȚIA 3274 XXIX).

În 1994, Comitetul Executiv al ICNUR a îndemnat să își intensifice eforturile cu privire la apatridă, inclusiv pentru promovarea aderării la Convenția din 1961 cu privire la reducerea apatridei și la Convenția din 1954 cu privire la statutul persoanelor apatride; perfecționare; colectarea sistematică de informații cu privire la dimensiunile problemei. Studiul rezultat, care este în continuă derulare, sugerează că pot exista sute de mii de persoane apatride în lume.

ICNUR a inițiat o serie de activități cu privire la problema apatrizilor din Fosta URSS, inclusiv workshop-uri, promovarea atât a legislației preventive, cât și a aderării la instrumentele internaționale și

prin pregătirea Conferinței Internaționale din 1996 cu privire la refugiați și deplasarea forțată în țările Comunității Statelor Independente (CSI) și Statele Baltice.

Au refugiații dreptul să **ceară** reinstalarea într-o țară bogată?

Refugiații au dreptul de a fi protejați, dar nu este specificat unde, în interesul reunificării familiilor, totuși, refugiații pot solicita reinstalarea în țările în care trăiesc membrii de familie apropiați.

Maria Bulgaru
coordonator

**Probleme de integrare socială
a persoanelor refugiate**

*Culegere de articole
elaborate în baza comunicărilor la Conferința științifică
din 25 noiembrie 2005*

Semnat pentru tipar 19.12.2005
Formatul 60x84¹/₁₆. Ofset.
Coli de tipar 15,0. Coli editoriale 12,0.
Comanda _203/05_. Tirajul 200.

Tiparul: CEP USM
MD-2009 Chișinău, str. A.Mateevici, 60.